

11 år etter Golf-krigen: Iraks fattige lider

11 år etter at FN innførte strenge sanksjoner sitter diktatoren Saddam Hussein tilsynelatende like trygt i presidentstolen. Mens Saddam bygger luksusslott, øker barnedødeligheten, analfabetismen og fattigdommen. Bistandsarbeidere og politikere er uenige om sanksjonene bør avvikles.

Side 18-19

FOTO: ÅSHILD ELIASSEN

bistandsaktuelt

fagblad om utviklingssamarbeid · nr. 3 · 2002

Private bidrag er dyre penger

Kirkens Nødhjelp har de laveste og Norges Røde Kors de høyeste kostnadene ved pengeinnsamling fra publikum, viser tall fra Innsamlingskontrollen.

Side 4 og 5

Røde Kors – i verdensklasse

Det humanitære arbeidet til Norges Røde Kors er i verdensklasse, fastslår en ny evalueringsrapport. Organisasjonen kan likevel bli enda bedre – på å tenke langsiktig.

Side 6

«Dovne afrikanere»

Bistandsarbeidere har en tendens til å ty til fordommer og grove generaliseringer, viser en ny svensk avhandling.

Side 3

Sprengte NORAD-kraftverk

Side 19

Skruppelløse kambodsjanere og sex-sultne europeere har gjort livet i Phnom Penh til et helvete for barn som «Kim» og «Mai».

FOTO: TORGEIR NORLING

De pedofiles «paradis»

I Phnom Penh ofres småbarn for hard valuta

■ På verdensbasis arbeider over en million barn i sexindustrien, ifølge FN. Omfanget øker for hver dag som går, og Sørøst-Asia er spesielt utsatt.

■ Frilansjournalisten Torgeir Norling rapporterer om et rystende møte med barneprostituerte, politi og europeiske pedofile i Kambodsja og Thailand. På et bordell i Phnom Penh finner han tyve barn – fra to-tre år og oppover.

■ Margie De Monchi, UNICEFs koordinator i regionen, bekrefter at barnesexindustrien vinner terreng. – Dette er et problem vi ikke har klart å takle. Klarer

vi å stoppe sexagentene i en region, forflytter bare problemet seg til en annen, sier hun.

■ Norske Redd Barna er sterkt involvert i kampen mot barnesexindustrien. Ole Bernt Harvold, stedlig representant i Kambodsja, betegner forholdene som svært alvorlige.

■ Overgrep mot barn er et av flere temaer som skal behandles under FNs spesialsesjon for barn i New York 8-10. mai.

Side 10-11

Telenors datter uvitende om NORAD-søknad

■ Telenor ønsket å skolere medarbeidere i datterselskapet GrameenPhone, og fikk om lag en halv million kroner i NORAD-støtte. Men da Bistandsaktuelt spurte Telenor-partneren i Dhaka om saken, var den ukjent.

Side 16

Kritikken må nyanseres

AV ROLF BERG

GUATEMALA

VI I UTENRIKSTJENESTEN lytter alltid når våre kolleger i de private organisasjoner kommer med synspunkter på aktuelle spørsmål.

Det vil spesielt være tilfelle når det dreier seg om slike erfarne aktører og observatører som skrev artikkelen «Fredsprosess for de rike» i et nylig nummer av Bistandsaktuelt.

Artikkelen inneholder vurderinger og beskrivelser av den guatemalanske situasjon og virkelighet som det er vanskelig å være uenig i.

Vi har godt av å bli minnet om at Norge ikke var eneansvarlig for freden i Guatemala, og at den guatemalanske fredsprosess allerede var startet gjennom regionale og nasjonale initiativ før det vellykkede Oslo-møtet i mars 1990 mellom regjering og URNG-geriljaen, som trakk opp retningslinjene for de videre forhandlinger. (Men den norske innsats som tilrettelegger var betydelig.)

Likevel inneholder artikkelen enkelte ukorrekte og noe misvisende informasjon og vurderinger.

MAN KAN NEPPE si at fredsprosessen i Guatemala er for de rike. De rike i Guatemala blir ikke tilgode sett gjennom fredsprosessen. Man har riktignok ikke gjennomført substansielle reformer med sikte på å endre den markert skjeve inntektsfordeling, men her er som kjent ikke Guatemala alene i denne del av verden.

Tiltakene under fredsprosessen tar delvis sikte på å styrke og modernisere offentlige og statlige institusjoner samt å forbedre vilkårene for marginaliserte grupper.

Artikkelen gir inntrykk av at det eksisterer en slags allianse mellom staten og næringslivet «som ser på staten som en garantist for sine investeringer». Så harmonisk er neppe forholdet. Store deler av næringslivet ser på staten med dyp mistro og ønsker å svekke ytterligere den temmelig skjøre guatemalanske stat, mens denne stat trenger å styrke seg og få flere ressurser.

Det medfører heller ikke riktighet at fredsavtalene er svake på sosiale reformer. Tvert om er Guatemala-avtalene fra 1996 enestående i en latinamerikansk sammenheng, nettopp fordi de inneholder så mange radikale omfattende elementer når det gjelder økonomisk og sosial utvikling samt urbefolkningsrettigheter. Hvis Guatemala avtalene bare hadde inneholdt de konvensjonelle elementer – så som våpenhvile, demobilisering og reintegrering – ville man uten tvil kunne si at gjennomføringen hadde vært en suksess. I kritikken av avtalene glemmer man ofte at disse gjorde slutt på en 36 år lang og brutal borgerkrig og økte betraktelig det politiske og demokratiske rom.

GUATEMALA-AVTALENE ble fremforhandlet i kjølvannet på generalsekretær Boutros Boutros Ghalis «peacebuilding» konsept, som var

Fredsprosess for de rike

AV HEATE THORSEN, DAVID BERGAN OG PÅR RANSTED

Nær fredsprosessen ble det reformer, rettsforberedelse og utarbeidelse av fredsavtaler. Viktige deler av fredsprosessen ble også i Guatemala ikke opp. Dette betyr at den sosiale uretthetssituasjonen som ble dokumentert av det USA-regjerte militærregimet opp.

Både kuppet og fredsforhandlingen har et stort bilde av opplysning og overholdelse på det faglige plan. Fredsforhandlingen er en sosial reform, og så reformer av generelt. Overholdelse har for å bli en del av fredsprosessen, og det inter-nasjonale samfunnet beredte sosialt til å gjennomføre. Det er det som er viktig i midlene strategien for det internasjonale samfunnet med Guatemala i fokus.

Noen holder ofte fram fredsprosessen i Guatemala som en av de viktigste i norsk fredsforberedelse. Dette er faktisk en feilaktig påstand. Det er det som er viktig i midlene strategien for det internasjonale samfunnet med Guatemala i fokus.

Foto: i Guatemala har gjort de mest landets grunnleggende problemer. Kulturen mellom fattige og rike har økt, og det store fattigdomsforholdet er fortsatt stort.

over verdensomspennende daglige gjennomsnitt og av et utvalg av de mest utvalgte. Dette betyr at det er en sosial reform, og så reformer av generelt. Overholdelse har for å bli en del av fredsprosessen, og det inter-nasjonale samfunnet beredte sosialt til å gjennomføre. Det er det som er viktig i midlene strategien for det internasjonale samfunnet med Guatemala i fokus.

KRONIKK

Før det internasjonale møtet i Washington i februar 2002 har det internasjonale samfunnet, Norge inkludert, revidert sin Guatemala-strategi.

FAKSIMILE: BISTANDSAKTUELT 1-2002

med 1996, selv om utviklingen skjemmes av trusler og vold mot politikere, menneskerettsaktivister, presse og mediefolk samt mot rettsvesenet.

Regjeringen har begynt å ta korupsjonen alvorlig, og det institusjonelle rammeverk begynner å komme på plass. Men det er stor avstand mellom ord og handling.

MEN DET ER langt frem til rettsstaten, og Guatemala preges fremdeles av en volds- og intoleransekultur.

Et skikkelig rettsoppgjør vil ventelig aldri komme. Det ble ikke lagt opp til dette fra Sannhetskommissjonens side og den nasjonale forsoningslov (amnestiloven) gjør også dette rettslig og politisk umulig, dog med unntak av viktige kategorier som folkemord, tortur og tvangsbortføringer.

I Guatemala fikk fredsavtalene aldri et nasjonalt eierskap. Få viktige sosiale, politiske og økonomiske krefter står bak.

Avtaleverket ble undertegnet av to grupper, PAN og URNG, som etter 1996 har mistet meget av sin makt. Voteringer i Kongressen viser at disse to parter neppe heller kan karakteriseres som støttespillere. Fredsavtalene ble aldri godkjent av Kongressen, og en folkeavstemning i mai 1999 ble oppfattet som et nei til fredsavtalene.

Regjeringen har på sin side erklært at fredsavtalene er gjeldende og forpliktende statspolitikk for Guatemala.

DEN MARKERTE FRAGMENTERING og polarisering som vi ser i samfunnet gjør det vanskelig å samles om felles innsats for felles mål. På en eller annen måte er landet nødt til finne tilbake til forsoningsånden fra fredsforhandlingen.

Dette henger nok sammen med manglende følelse av nasjonal enhet og identitet. Gjennom mange hundre års historie er store mayagrupper marginalisert og ekskludert fra økonomiske og politiske prosesser. Men formelt eksisterer ingen hindre for at mayabefolkningen kan gjøre seg mer politisk gjeldende i samfunnet. I så måte er Guatemala – naturligvis – ingen apartheidstat. En del av forklaringen er vel at mayabefolkningen på mange måter er like splittet og fragmentert som ladinobefolkningen. I begge disse grupper finnes dype konservative strømninger.

På sikt representerer fredsavtalene den eneste mulige fremtidsagenda for landet. Dette ble da også klart slått fast på det siste Consultative Group møtet i Washington i februar i år. Myndigheter, opposisjon og sivilsamfunn slo alle fast at fredsavtalene var de viktigste politiske dokumenter for den videre utvikling. På dette grunnlag kunne giversamfunnet på nytt bekrefte sin støtte til landet, men understreket meget tydelig at denne støtten var betinget av at Guatemala på sin side også bidro økonomisk og politisk.

Fredsavtalene er på mange måter gått inn i den politiske retorikk og vokabular, og henvises ofte til i den politiske debatt. Både fattigdomsstrategien – som regjeringen kjører frem som sin viktigste sak – og den nye jordbrukspolitikken kan betraktes en operasjonellisering av avtalen om økonomiske og sosiale saker og jordbruk fra fredsavtaleverket.

Antakelig trenger landet flere år til i sin overgangsfase før landet finner sin plass som moderne nasjon og stat.

Rolf Berg er Norges ambassadør i Guatemala.

debatt

orientert mot å sikre freden etter at en våpenhvile er gjennomgått. Skillet mellom substansielle og operasjonelle dagsordenpunkter var et annet element.

Jeg tror neppe at det er riktig å si at fredsavtalene «ble styrt utenfra, og over hodene på det fattige flertall». De direkte deltakerne var FN, regjering og gerilja. Men gjennom den såkalte Asamblea de Sociedad Civil gjorde det sivile samfunn seg gjeldende i langt høyere grad enn ved andre fredsprosesser. Men det er nå en gang et faktum at det direkte demokrati er vanskelig å gjennomføre i denne type forhandlinger.

Man leser med interesse det som sies om de militæres rolle. De militære spiller fremdeles en rolle i landet. Men man bør også ha det perspektiv at tatt i betraktning at Guatemala var et land som var betydelig militarisert fra 1960-årene til langt inn i 1990-årene (selv om frie demokratiske valg ble gjennomført i 1985), kan man i dag slå fast at hæren i dag er under sivil kontroll. Den såkalte Estado Mayor Presidencial er under langsom avvikling, hæren er redusert med en tredjedel i henhold til fredsavtalene, og forsvarsutgiftene er stort sett på nivå med fredsavtalene. De gamle sivilpatroljer og de militære kommisjonærer er avskaffet, men det er riktig at levninger av dette gamle system fremdeles eksisterer på landsbygden.

ARTIKKELFORFATTERNE har helt rett i at større sosiale og økonomiske endringer ikke er gjennomført siden fredsavtalene ble undertegnet i desember 1996. Men man skal heller ikke undervurdere det som er gjort, og det som søkes gjennomført.

En fattigdomsstrategi er lagt frem fra regjeringens side. Når det gjelder de offentlige sosiale investeringer har disse stort sett vært i overensstemmelse med de bestemmelser som er nedfelt i fredsavtalene. Tallene for 2002 peker imidlertid nedover, men det er håp om at dette kan bedre seg.

En jordbrukspolitikk er i ferd med utarbeides. En katastrofeloggivning (red.anm. eiendomsregistrering) er i ferd med å sluttføres. En beskjeden prosess er i gang med jordoppkjøp og fordeling av jord. Utviklingen i deler av den guatemalanske landsbygd er på mange måter en tikkende bombe, slik de mange jordokkupasjoner er vitne om. Menneskerettighetssituasjonen viser en markert bedring sammenlignet

I Guatemala fikk fredsavtalene aldri et nasjonalt eierskap. Få viktige sosiale, politiske og økonomiske krefter står bak.

Vil du lese det forrige innlegget om Guatemala i Bistandsaktuelt 1-2002, gå inn på www.bistandsaktuelt.com

bistandsaktuelt

Fagblad om utviklingssamarbeid
nr. 3/02 – 5. årgang

Ansvarlig redaktør:
Astrid Versto

Redaktør:
Gunnar Zachrisen
gunnar.zachrisen@norad.no

Redaksjonssekretær:
Gro-Helene S. Henriksen

Journalister:
Odd Iglebæk
oddigle@online.no
Bibiana Dahle Piene
bibianapiene@hotmail.com
Liv Rønnebak Bjergene
liv.bjergene@norad.no
Camilla Solheim
camsol@hotmail.com

Redaksjonsråd:
Helene Bank
Stein Hansen
Rut Haug
Leiv Lunde

Internett:
www.norad.no/bistandsaktuelt
www.bistandsaktuelt.com

Postadresse:
Boks 8034 Dep., 0030 Oslo

Kontoradresse:
Ruseløkkv. 26 (6. etg.)

Telefon sentralbord:
22 24 20 30

Telefon redaksjon:
22 24 20 40 - 22 24 20 64

E-post redaksjon:
gunnar.zachrisen@norad.no

Telefon annonser:
22 24 20 40 - 22 24 20 41

E-post annonser:
gunnar.zachrisen@norad.no

Fax:
22 24 20 66

Design / produksjon:
ok design as, Larvik #3347-Fred

Trykk:
Media Øst Trykk AS,
Lillestrøm

Abonnement:
Bistandsaktuelt, NORAD,
boks 8034 Dep., 0030 Oslo.
Telefon: 22 24 20 71.
Fax: 22 24 20 66.
E-post: adr-ba@norad.no

Abonnement kan også tegnes via internett:
www.bistandsaktuelt.com
Abonnementet er gratis.

Artikler i Bistandsaktuelt uttrykker ikke nødvendigvis et offisielt syn.

Utgiver:
NORAD

DIREKTORATET FOR
UTVIKLINGSSAMARBEID
NORWEGIAN AGENCY FOR
DEVELOPMENT COOPERATION

ISSN 1501-0201

Redaksjonen avsluttet:
Mandag 8. april 2002

Opplag - denne utgave:
11 000 eksemplarer

MÅNEDENS SITAT:

«Jeg skulle ønske det var mulig å ta fredsprisen tilbake»

Overskrift i Dagsavisen 5. april 2002, hvor Hanna Kvanmo, medlem av Nobelkomiteen, angrer på at hun var med på å gi Shimon Peres fredsprisen i 1994.

Prøv et søk i vårt internett-arkiv. Her finner du ca. 2000 artikler om bistands- og utviklingsspørsmål. www.bistandsaktuelt.com

Møtet i Monterrey

LEIAR

Rett før påske var statsleiarar frå 50 land samla i Monterrey i Mexico for å sikre FN's målsetting om å halvere fattigdomen i verda innan 2015.

Konferansen «Finansiering for utvikling» dreia seg om å mobilisere meir pengar frå dei rike landa og krav til utviklingslandas politikk i retning av meir demokrati og mindre korrupsjon. Verdsbanken, regionale utviklingsbankar, Pengefondet, Verdas Handelsorganisasjon og FN var blant organisasjonane som stod bak konferansen.

Møtet i Monterrey syner at det er brei internasjonal semje om måla og dei føresetnadene utviklingsland må oppfylle for at måla kan nåast. På desse områda har truleg semja aldri vore større enn ho er no. Det er ikkje like stor semje om kor mykje pengar dei store aktørane, som EU og USA, skal gje i bistand, sjølv om bane no aukar bistanden. Dei rike landa greidde ikkje bli enige om ein forpliktande opptrappingsplan for bistanden. Verdsbanken har rekna ut at det trengst ei dobling frå dei rike landa for å oppnå tuse-nårsmåla.

Deltakarane på konferansen i Mexico blei heller ikkje enige om korleis dei fattige landa skal få sjansen til å produsere og selje varene sine på dei rike landas marknader. Og «Monterrey Consensus» som slutterklæringa heiter, blir heller ikkje ståande som eit dokument gjeldstyngt land kan slå i bordet med overfor kreditorane sine.

Mange trekkjer nytten av slike konferansar i tvil. Sluttdokumentet var skrive på førehand, og dei fleste som møtte visste nok det meste om kva dei andre ville seia før dei sette seg til rette i flyseta. Likevel er det nyttig at verdas fremste politikarar får høve til å samlast og setje utvikling og fattigdomsreduksjon i høgsetet nokre dagar. Det er viktig at USAs president får ein arena der han kan få internasjonal merksemd for eit løfte om over 40 milliardar kroner meir i bistand.

Mange meiner slutterklæringa ikkje var forpliktande nok. Mogeleg det, men viss ei litt «slapp» slutterklæring er prisen ein må betale for å få med seg amerikanarane, kan det vise seg at det er verdt prisen. Uansett om ein likar det eller ikkje, er USAs internasjonale innverknad – både økonomisk og politisk – så stor at det truleg ville vera øydeleggjande for sjansen for å nå tuse-nårsmåla dersom dei melde seg ut.

ASTRID VERSTO

bistandsaktuelt forbeholder seg retten til å lagre og utgi alt stoff i fagbladet i elektronisk form. Redaksjonen forbeholder seg også retten til å forkorte innsendte manuskripter.

På grunn av stor pågang av debattinnlegg, kronikker, reisebrev, og lignende vil mange artiklar ikkje komme på trykk.

Debattinnlegg honoreres ikke.

– Fremmedgjøring og stereotyper preger bistandsarbeideres syn på sine partnere i utviklingslandene, hevder forskeren Maria Eriksson Baaz.

FOTO: JOHAN WINGBORG

– Bistandsarbeiderne har fordommer

rett på sak

HVEM:
Maria Eriksson Baaz

HVA:
Forsker ved Peace And Development Research Institute, Göteborgs Universitet (PADRIGU)

HVORFOR:
Retter søkelyset mot hvordan fordommer og stereotyper oppfatninger preger samarbeidet mellom bistandsarbeidere i Tanzania og deres partnere

«Tanzanianerne er upålitelige, passive og potensielt farlige.» Det er noen av oppfatningene Maria Eriksson Baaz siterer i sin ferske avhandling om bistandsarbeidere i Tanzania.

• JOHANNA MANNERGREN SELIMOVIC

Full av forventninger pakker den blivende bistandsarbeideren koffertene for å reise til Tanzania, der hun – eller han – forestiller seg at den tanzanianske partneren venter i spenning på vestlig ekspertise. Side om side skal de slåss mot fattigdommen og sammen løse problemer.

Men det blir ikke helt som hun hadde tenkt seg. Ingen virker særlig glad for at hun har kommet, arbeidsrollen er diffus, det ser ikke ut til at noe blir gjort, det er vanskelig å få lokale venner, barna roper bestandig «mzungu» etter henne og hun oppdager at hun er... hvit.

– Kløften mellom målet om partnerskap og den faktiske situasjonen er stor. Dette skaper en enorm frustrasjon, og denne er sentral i hvordan bistandsarbeidernes identitet blir formet, sier Maria Eriksson Baaz i sin doktorgradsavhandling «The White Woman's Burden in the Age of Partnership - A Postcolonial Reading of Identity in Development Aid».

«Penger og bil». Eriksson Baaz vokste opp i daværende Zaire, som barn av bistandsarbeidere, og har alltid hatt to identiteter – en kongolesisk og en svensk.

– Det gjør det kanskje lettere å forholde seg kritisk til hvordan identiteter formes, mener hun. Avhandlingen er basert på intervjuer med et førtitalls bistandsarbeidere, som arbeider i Tanzania for svenske Forum Syd, danske Mellemfolkeligt Samvirke og britiske Volunteer Service Overseas (VSO). Frustrasjon og fremmedgjøring preger de aller fleste intervjuene.

«...kulturen er så annerledes, jeg mener, de har sin måte og vi har vår måte og den kommer aldri til å bli den samme. Aldri.» sier en av de som er intervjuet.

– Bistandsarbeiderne bygger i stor grad sin identitet på et motsetningsforhold, der giverparten ofte ses på som overlegen, aktiv og pålitelig, mens motparten er det motsatte, hevder Eriksson Baaz.

Paradoksalt nok forsterker målet om partnerskap på noen måter dette motsetningsforholdet.

– Partnerskapet fremstilles som et harmonisk samarbeid mot felles mål. Men i det kon-

krete arbeidet har partnerne ofte helt ulike prioriteringer. Et viktig punkt er at den tanzanianske motparten ofte etterspør økonomiske ressurser, ikke en utenlandsk rådgiver. Men slik bistanden ofte er organisert inngår en bistandsarbeider i «pakken». Det kan bli en smertefull erfaring for den utsendte. Nesten alle som ble intervjuet hadde den samme følelsen, nemlig at tilgangen til «penger og bil» er viktigere enn deres egen innsats, sier hun.

Destruktiv cocktail. Bistandsarbeiderens rolle omgis også av doble budskap. Ifølge organisasjonenes arbeidsbeskrivelser skal hun være en rådgiver, ikke en kontrollør. Det er motparten som skal «gjøre jobben».

– Samtidig har bistandsarbeideren ekstremt harde krav rettet mot seg om å levere resultater, sier Maria Eriksson Baaz.

Situasjonen blir ikke lettere av de dype økonomiske kløftene som man plutselig opplever på det personlige plan. Skyldfølelse og fremmedgjøring blandes til en destruktiv cocktail:

«Jeg føler meg fremmed... når jeg for eksempel kjører forbi i min fine nye bil, og alle mine kollegaer går, siden de ikke har råd til billetten på «daladalan» (lokalbussen).

Organisasjonenes ansvar. Til tross for forskjellene uttaler flere av de intervjuede seg med sikkerhet om den «afrikanske kulturen». Befolkningen i Tanzania kan ikke passe tiden eller erkjenne feil, de er barnslige og befinner seg i en annen utviklingsfase, er noen av de kulturelle stereotypene som bistandsarbeiderne benytter seg av.

Maria Eriksson Baaz påpeker likevel at problemet ikke er på individnivå.

– Organisasjonene må ta på seg en stor del av ansvaret. Identitetene må forstås ut ifra feilaktige forventninger, bristende analyser av bistandsarbeiderens rolle og et syn på Afrika som «det fremmede» kontinentet før utreisen, mener hun.

Hun peker også på at begrepet «bistandsavhengig» er sentralt i denne diskusjonen. Partnerens passivitet og ansvarsløshet blir hovedårsaken til at bistanden er mislykket.

Samtidig mener hun at innsikten i disse problemene øker, både hos organisasjonene og den enkelte bistandsarbeider. Parallelt med stereotypene finner hun tvilen, reflektert i spørsmål som: «Hvilken rett har vi til å være her? Har vi egentlig noe å bidra med?»

Johanna Mannergren Selimovic er svensk frilansjournalist.

31 milliarder kroner til ideelle formål

Tall fra Statistisk sentralbyrås årlige nasjonalregnskap viser at totale overføringer til ideelle organisasjoner har økt fra 24,5 milliarder kroner i 1995 til 30,8 milliarder i 2000. Dette er overføringer fra stat, husholdninger, kommuner og næringsliv til ideelle organisasjoner som fagforeninger, miljøorganisasjoner, religiøse organisasjoner, idrettslag, kulturföreninger og humanitære organisasjoner, opplyser rådgiver

Nils Amdal i SSB. Staten står for brorparten av disse overføringene – 16 av totalt 30,8 milliarder kroner. Tidligere undersøkelser Bistandsaktuelt har gjort, viser at de private organisasjonene har hatt en rivende utvikling siden begynnelsen av 1990-tallet. Stadig flere statlige kroner går via dem. Men for å få statlige kroner er organisasjonene samtidig avhengig av at privatpersoner bidrar.

Mange er ikke medlem

Verken Norsk Folkehjelp eller de store misjonsorganisasjonene er registrerte i Innsamlingskontrollen. – Vi skulle gjerne hatt med flere. Det er mange organisasjoner som ikke er medlemmer hos oss, og de mener nok at de ikke har behov for det. Det synes jeg er veldig korttenkt, nettopp fordi det gir en signaleffekt utad, sier daglig leder Øivind Feght Knutsen i Innsamlingskontrollen. Men han mener ikke at man bør la være å gi penger til en organisasjon som ikke er medlem av Innsamlingskontrollen. – Hvis det er en landsomfattende og kjent organisasjon, så må man gjerne støtte den.

Men hvis det er en mindre organisasjon som man ikke kjenner, så er merket fra Innsamlingskontrollen et merke på kvalitet. Det innebærer at organisasjonen avlegger regnskap og har en ekstern revisor.

– Vi har en relativt liten andel av frie midler som kommer fra innsamling i forhold til mange andre store organisasjoner, og i tillegg har vi et stort, dyktig og anerkjent revisjonsfirma, så føler vi at det er sikkert nok for oss og at vi ikke har behov for å være medlem av Innsamlingskontrollen, sier fungerende informasjonssjef Inger Sandberg i Norsk Folkehjelp.

Det fremgår klart av alle våre arbeidsavtaler at slike handlinger er helt uakseptable.

Steinar Sørli,
generalsekretær
i Flyktningerådet.

Anklager om sex-overgrep granskes

I en rapport utarbeidet av UNHCR og engelske Save the Children anklages to av Flyktningerådets lokalt ansatte i Sierra Leone for seksuelle overgrep. Leger uten Grenser omtales også i rapporten.

• TOR AKSEL BOLLE

– Den ene av de to som er anklaget har sluttet og den andre er suspendert. Vi gjør nå alt vi kan for å finne ut hva som har skjedd. Samtidig dreier dette seg jo foreløpig om anklager, og vi må også ivareta rettighetene til de som er mistenkte, sier generalsekretær i Flyktningerådet Steinar Sørli.

Rapporten, som ennå ikke er offentliggjort, er laget på grunnlag av undersøkelser i Sierra Leone, Guinea og Liberia. I alle landene fant man at hjelpemannskap i FN og andre humanitære organisasjoner brukte sin kontroll over goder som mat og medisiner til å presse flyktninger til å yte seksuelle tjenester. Overgriperne var i hovedsak lokalt ansatte og de fleste av ofrene var barn og unge kvinner.

Sørli forteller at Flyktningerådet nå deltar i lokale arbeidsgrupper som skal forsøke å finne måter å beskytte flyktningene mot slike overgrep. Blant annet prøver man å finne rutiner og regler i leirene som gjør kvinner og barn mindre sår-

bare. Han mener Flyktningerådet og har noe å lære av disse avsløringene.

– Det fremgår klart av alle våre arbeidsavtaler at slike handlinger er helt uakseptable. Samtidig kan nok opplæringen lokalt bli bedre. Men det er viktig å få fram at dette ikke er et problem som bare gjelder lokalt ansatte. Så blåøyde må vi ikke være. Poenget nå må være at hele det humanitære giversamfunnet tar disse problemene på alvor og at vi samarbeider om å løse dem, understreker Sørli.

Leger uten Grenser omtales også i rapporten. Informasjonsansvarlig Petter Hveem opplyser at de nå forsøker å finne ut hvem det eventuelt er av deres ansatte som er anklaget.

– I rapporten er mange omtalt med kallenavn, og vi prøver nå å finne ut hvem som har disse kallenavnene. Førsteprioritet for oss nå er jo selvfølgelig å hjelpe ofrene, finne eventuelle overgripere og sørge for at de aldri jobber for oss igjen. Vi vurderer også en del andre holdningsskapende tiltak og er blant annet i ferd med å lage en «code of conduct» for lokalt ansatte, sier Hveem.

Han mener det er viktig at dette ikke isoleres til et problem som kun gjelder Vest-Afrika.

– Overalt hvor humanitær hjelp er inne kan slike ting skje. Rapporten synliggjør den generelt vanskelige situasjonen for flyktninger og den manglende beskyttelsen av dem, sier Hveem.

DETTE SAMLER DE INN:

De frivillige organisasjonene har ulike inntekter å skilte med. Inntektene er fra 2000 og i antall millioner. Andelen som utgjøres av norske offentlige bidrag står i parentes. SOS Barnebyer hadde uvanlig store inntekter i 2000 på grunn av tv-aksjonen.

Norges Røde Kors:	1 139	(378)
Kirkens Nødhjelp:	414	(258)
Flyktningerådet:	353	(224)
SOS Barnebyer:	309*	
Redd Barna:	287	(146)
Plan International Norge:	135*	
Strømmestiftelsen:	87	(36)
Care Norge:	73	(63)

(*Noen organisasjoner oppgir ikke direkte hvor store bidrag de mottar fra det offentlige.)

Kilde: Organisasjonenes egne aktivitetsregnskaper 2000.

ORGANISASJONENES INNSAMLINGSKOSTNADER

Andel i prosent av totale inntekter. Tabellen inkluderer både kostnader ved anskaffelse og kostnader til administrasjon for innsamlede midler. Kostnadene ved anskaffelse av midler er for eksempel utgifter til markedsføring, reklame og profilering av organisasjonen. (Tallene inkluderer også statsmidler.)

	Kostnader ved anskaffelse	Administrasjon
Kirkens Nødhjelp	3,2	3,4
Care Norge	4,7	8,7
Plan International Norge	12,0	7,0
Strømmestiftelsen	16,7	6,9
SOS Barnebyer	18,3	5,3
Redd Barna	5,4	25,9
Norges Røde Kors	44,6	2,7

Kilde: Organisasjonenes egne aktivitetsregnskaper 2000. Aktivitetsregnskapene er utarbeidet i henhold til retningslinjer gitt av innsamlingskontrollen.

notiser

Korrupsjonsanklager mot Hasina

I kjølvannet av valget i oktober i fjor har den nye flerpartiregjeringen i Bangladesh, ledet av BNPs Khaleda Zia, satt i gang korrupsjon-jakt på sine politiske erkefiender. Det statlige antikorrupsjons-byrået (BAC) har tiltalt tidligere statsminister og leder for partiet Awami League Sheikh Hasina for i alt seks tilfeller av korrupsjon og underslag, mens en lang rekke ministre – deriblant finansministeren, industriministeren og utdanningsministeren – og et 40-talls byråkrater er anklaget for det samme. Aldri i landets historie har så mange politikere vært involvert i korrupsjonssaker, skriver avisa Daily Star.

Sheikh Hasina førte en lignende politikk i de fem årene hun satt ved makten, og sendte flere korrupsjonsanklager mot Zia og hennes partifellere til domstolene. Disse sakene har imidlertid Zias regjering raskt og effektivt fått henlagt.

Rettsystemet i Bangladesh er underlagt justisdepartementet. Politikerne kan derfor til en viss grad styre hvilke saker som domstolen skal prioritere.

Mer penger fra Norge til Afghanistan

Utenriksminister Jan Petersen kunngjorde nylig at Norge vil gi 90 millioner kroner i humanitær bistand til Afghanistan. Beløpet er en del av den totale norske støtten for 2002 på i alt 350 millioner kroner. Tidligere er det gitt 24 millioner kroner i forbindelse med igangsetting av det nye skoleåret for afghanske barn. Norge har også via FN-apparatet støttet den afghanske overgangsregjeringen med 52 millioner kroner. Blant tiltakene Norge støtter legges det stor vekt på rehabilitering av helsetjenester.

51 millioner engasjert i barnekampanje

The Global Movement for Children (GMC) sin kampanje «Say yes for children» har oppnådd utrolige resultater. 51 millioner mennesker i 194 forskjellige land har vist sin støtte, og GMC har vokst fra en liten gruppe partnere til et bredt nettverk av nasjonale og internasjonale organisasjoner. Kampanjen viser at de fleste mener at utdanning til barn er den viktigste saken å jobbe med. På FN's Spesialsesjon for barn 8.-10. mai skal resultatene fra kampanjen bli presentert.

Ris og ros til Røde Kors

Er blant verdens beste i sprint – men kan bli enda bedre på lange løp

Norges Røde Kors er blant verdens beste nødhjelpsorganisasjoner. Samtidig kan organisasjonen bli atskillig flinkere til å tenke langsiktig når den yter nødhjelp.

• TOR AKSEL BOLLE

EVALUERING Det er noen av konklusjonene i en ny rapport fra Channel Research. På oppdrag fra Utenriksdepartementet har det britisk-belgiske konsulentfirmaet vurdert kvaliteten på det bilaterale nødhjelpsarbeidet Norges Røde Kors (NRK) gjør.

– Vi fant at Norges Røde Kors er svært dyktig til å drive nødhjelp. De mobiliserer fort, har kompetente folk i alle ledd og samarbeider godt både med norske myndigheter og med andre organisasjoner ute i felten, sier Emery Brusset som har ledet evalueringsarbeidet.

Han karakteriserer organisasjonen som i verdensklasse på humanitær bistand.

Kortsiktig. Men selv om rapporten, som bygger på undersøkelser fra India, Kosovo, Bosnia og Rwanda, gir Norges Røde Kors mye skryt, slår konsulentfirmaet fast at organisasjonen kan bli bedre på flere områder. Særlig kritiseres NRK for at organisasjonen ikke er flink nok til å overføre kunnskap til lokale organisasjoner som etter hvert skal overta

Jan Egeland leder en organisasjon som får meget gode karakterer for sin nødhjelpsinnsetning. Her er han i selskap med leder av Røde Halvmåne i Det palestinske området.

FOTO: NILS-INGE KRUGAUG/SCANPIX

”
Det er manglende evne til å optimalisere samarbeidet med lokale partnere.

Channel Research' rapport om Norges Røde Kors' nødhjelpsarbeid.

driften av prosjektene. «Det er manglende evne til å optimalisere samarbeidet med lokale partnere. Dette begynner man som regel å tenke på veldig sent i prosjektperioden» heter det i rapporten. Det pekes på at lokalt eierskap i mange tilfeller er fraværende og at viktig in-

formasjon ofte ikke blir gitt videre på grunn av dårlig rapportering. Videre skriver evalueringsteamet at NRK gir «for lite oppmerksomhet til samfunnet rundt prosjektet.»

– Det er viktig at prosjektene fortsetter å redde liv også etter at nødhjelpsfasen er over. De fleste

Egeland: – Vi er bare gode venner

I rapporten fra Channel Research påpekes det på at båndene mellom Utenriksdepartementet og Norges Røde Kors er tette og at sistnevnte er et nyttig verktøy i norsk utenrikspolitikk. Generalsekretær Jan Egeland mener ikke at dette svekker Norges Røde Kors' troverdighet som en nøytral humanitær aktør.

– Det er tradisjon for et tett samarbeid mellom norske organisasjoner og UD. Dette fremheves ofte som en styrke ved «den norske modellen». Mulighetene for uformell kontakt blir gode, og jeg opplever ikke at dette går på bekostning av vår uavhengighet, sier Egeland.

Han mener at Norges Røde Kors

er bevisst på at samarbeidet med UD ikke må bli så tett at organisasjonens uavhengighet kan trekkes i tvil.

– Derfor er det også viktig at vi fortsetter å ha egne inntektskilder, sier Egeland.

Generalsekretæren er ellers glad for rosen Norges Røde Kors får i den nye rapporten og sier seg også enig i en del av kritikken fra Channel Research. Men ikke i alt.

– Vi kan utvilsomt bli bedre til å drive mer langsiktig. Men vi er underlagt bevilgninger fra år til år. Vi skal nå starte et sykehus for kvinner i Afghanistan. For øyeblikket vet vi ikke om vi har penger til å

nødhjelpsprosjektene varer jo i flere år. Derfor er forståelsen av konteksten og langsiktig tankegang viktig. Hvis det for eksempel dreier seg om et sykehus må NRK stille spørsmål som: Hvem er pasientene? Hvordan fungerer samfunnet rundt? Analysene og rapporteringen kan rett og slett bli bedre, sier Brusset.

Nyttig for Norge. Som en del av evalueringsarbeidet ba UD også Channel Research å vurdere om Norges Røde Kors er den beste kanalen for Norges støtte til den internasjonale Røde Kors-bevegelsen. I dag gis all støtte fra UD til Internasjonale Røde Kors og Røde Halvmåne, om lag 250 millioner kroner i 2000, gjennom den norske organisasjonen.

– Norges Røde Kors tilfører en klar merverdi. De har forståelse både for norske målsettinger og for hvordan det internasjonale Røde Kors-systemet fungerer, konstaterer Brusset.

Samtidig peker han på at Norges Røde Kors også er et nyttig virkemiddel i norsk utenrikspolitikk. – Norge ønsker jo å være en humanitær stormakt. Dere vil synes, men samtidig arbeide innenfor et system. Blant annet fordi Norge ikke er medlem av EU er Røde Kors-systemet et perfekt instrument for dette. Her kan Norge delta aktivt innenfor en internasjonal ramme, sier Emery Brusset.

FAKTA:

■ Norges Røde Kors er Norges største humanitære organisasjon og har nærmere 200 000 betalende medlemmer.

■ Totalt mottok organisasjonen om lag 400 millioner kroner fra UD og NORAD i 2001.

■ I 2001 støttet Norges Røde Kors operasjoner i om lag 65 land og brukte 435 millioner kroner på internasjonale operasjoner i 2001. Av dette ble 345 millioner kanalisert via det internasjonale Røde Kors/Røde Halvmåne-systemet.

Inderne var best på nødhjelp etter Gujarat-skjelvet

LONDON (b-a): Det indiske hjelpearbeidet etter jordskjelvkatastrofen i Gujarat får stort sett god attest, mens hjelpen fra britiske organisasjoner og regjeringen hadde klare mangler. Det er blant hovedkonklusjonene i en ny evaluering.

• JAN TYSTAD

EVALUERING Det var i januar-februar 2001 at delstaten Gujarat på vestkysten av India ble rammet av et katastrofalt jordskjelv som drepte 20.000 og skadde 200.000 mennesker. Flere hundre landsbyer ble lagt i grus.

Delstaten Gujarat og India satset hele 13 milliarder kroner på hjelpearbeidet, den britiske regjering bidro med 130 millioner og britiske hjelpeorganisasjoner med 312 millioner kroner. I tillegg kom bidrag fra

en rekke ulike bilaterale og multilaterale givere, blant andre Norge.

De store britiske hjelpeorganisasjonene nedsatte en evalueringskomité etter jordskjelvet bestående av britiske og indiske eksperter på hjelpearbeid, husbygging og helsestell. De intervjuet 2300 personer som var engasjert i hjelpearbeidet og har skrevet en kritisk rapport om perioden januar til oktober 2001.

Rike fikk mest. Ifølge rapporten var det de relativt sett velstående blant jordskjelvofrene som fikk mest hjelp, fordi de visste hvordan de skulle utnytte systemet. Dermed kunne de skaffe seg og sine nærmeste mer støtte enn fattige og ofte uvitende mennesker kunne. De britiske hjelpeorganisasjonene burde ha sørget for at kompensasjon for ødelagte hjem ble jevnere fordelt, heter det i rapporten.

Hjelpen ble ofte fordelt etter kaste, ikke etter behov, fordi man ikke

Rapporten «Independent Evaluation: The DEC Response to the Earthquake in Gujarat» finner du på websiden: www.dec.org.uk

Mer stoff om Gujarat-jordskjelvet? Prøv et søk på www.bistandsaktuelt.com

kontrollerte godt nok hvordan midlene ble brukt. Indiske hjelpeorganisasjoner arbeider tradisjonelt for folk innenfor sin egen kaste og mange britiske hjelpearbeidere var ikke klar over dette.

En annen kritikk er at de britiske organisasjonene sendte altfor mange eksperter til området. Flere kostbare flyturer kunne vært unngått, hvis man hadde satset mer på lokale krefter. Blant de britene som ble sendt ut, var det en rekke som visste lite om India og som derfor hadde problemer med å gjøre noe nyttig.

Bygg billig, hjelp flere. Den britiske organisasjonen Merlin, som gir medisinsk hjelp, kritiseres fordi deres medarbeidere visste for lite om India. De bygde dyre klinikker av høy standard, mens flere og billigere klinikker ville vært mer effektivt.

Det britiske Save the Children (Redd Barna) og Røde Kors kritiseres

fordi de bygde dyre barnehager og helsesenter, som den indiske regjering i alle tilfeller ville ha bygd og endatil mye billigere. Flere organisasjoner kritiseres fordi de engasjerte byggemestre som brukte billig, importert arbeidskraft, i stedet for å bruke lokale folk. Fremmedarbeiderne ble utnyttet brutalt, de var dårlig betalt og levde under svært primitive forhold.

Hovedkonklusjonen i rapporten om hjelpearbeidet etter Gujarat-jordskjelvet er likevel positiv. Millioner av mennesker ble hjulpet i løpet av kort tid. Takk være at så store midler ble samlet inn og gitt til hjelpearbeidet, unngikk man langvarige skadevirkninger. Indiske myndigheter – i hovedsak delstatsmyndighetene i Gujarat – roses fordi de satte inn så store ressurser på hjelpearbeidet.

Jan Tystad er norsk journalist med base i London.

Mer effektiv bankbistand

Verdensbanken oppsummerer 50 år med u-hjelp og egeninnsats

Fattigdommen i verden reduseres raskere enn før.

Helsetilbudet blir også bedre, folk lever lenger og har bedre utdannelse. Særlig gjelder dette for land som aktivt fører en politikk for å oppnå denne type målsettinger. Likens er bistand blitt mer effektiv, og særlig når den brukes i ovennevnte land. Slike land får også relativt stadig mer bistand

• ODD IGLEBÆK

RAPPORT

Dette er hovedbudskapet i en ny rapport fra Verdensbanken. Rapporten har fått tittelen «The Role and Effectiveness of Development Assistance». Rapporten sammenstiller statistiske opplysninger fra mange land, og ser hvilke tendenser som kommer fram. Fra litteraturlista framgår det at Bankens egne publikasjoner er det primære kildematerialet.

Verdensbanken konkluderer at bistandens mål har endret seg etter slutten på den kalde krigen. - Det er nå blitt viktigere å redusere fattigdom, mens tidligere var det ofte geopolitiske hensyn som telte mest, kommenterer Ian Goldin, Bankens direktør for utviklingspolitikk.

«High Performers». Bankens materiale viser også at en stadig større del av bistanden går til de land som er best på å skape en positiv utvikling, de såkalte «High Performers». Mens slike land tidlig på 1990-tallet mottok bistand i størrelsesorden omlag 8 prosent av bruttonasjonalprodukt, får de nå opp mot 10 prosent. For land med dårlig politikk, de såkalte «Low Performers», er bildet det motsatte. Mens disse mottok bistand i et omfang på om lag 14 prosent av BNP for et tiår siden, får de nå bare 5 prosent. I selve rapporten blir det ikke uttalt hvilke land som hører til hvilken gruppe. Det er likevel klart at Vietnam, Kambodsja, Mexico, India og Kina er blant de land som Verdensbanken løfter fram som «High Performers», i tillegg til Ghana og Uganda. De fleste andre land i Afrika sør for Sahara kommer derimot i gruppen «Low performers».

Egen dyktighet. I rapporten legger Verdensbanken stor vekt på å vise egen dyktighet. Den mener for eksempel at den er meget effektiv som

I India har lese- og skrivekyndighet for kvinner økt fra 39 til 54 prosent bare i løpet av det siste tiåret.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

bank - også i forhold til de fattigste landene. Dette framgår blant annet fra statistikk som legges fram, og som viser at mislighold av Bankens såkalte IDA-lån ikke øker. Snarere er det slik at mislighold er konstant på rundt 5 prosent

Verdensbanken sier også at andelen Bankfinansierte prosjekter som lykkes, er klart på vei oppover. Fra et bunnivå på 60 prosent «til-

fredsstillende» i 1987-88 er suksessraten nå over 80 prosent. Dette kan sammenlignes med at tilsvarende karaktergivning gav hele 90 prosent suksess tidlig på 1970-tallet.

Rapporten er på 90 sider, og den er laget som et innspill fra Verdensbanken til det store internasjonale møtet om finansiering av utvikling, avviklet i Monterrey i Mexico 18.-22.mars i år.

Verdensbankens «skryteliste»

Under overskriften «Aid in Action» gir Verdensbanken en oversikt over utviklingen i praksis. Her følger Bankens hovedpunkter:

- I løpet av de siste 40 år har forventet livslengde ved fødsel i utviklingsland økt med i gjennomsnitt 20 år. En slik forbedring svarer til hva menneskeheten hadde oppnådd i hele sin historie fram til midten av det forrige århundre.
- I løpet av de siste 30 år har analfabetsisme blant voksne i utviklingsland

nesten blitt halvert, fra 47 til 25 prosent.

- I løpet av de siste 20 år har antallet mennesker, som lever på mindre enn en dollar per dag, falt med 200 millioner. Dette har skjedd samtidig med at verdens befolkning har økt med 1,6 milliarder.

- I løpet av de siste 35 år har det stadig vært en akselerasjon i økonomisk vekst. Dette har ført til mer enn en fordobling av gjennomsnittsinntekt for folk i utviklingsland.

- I Vietnam er antallet mennesker som lever i fattigdom blitt halvert i løpet av de siste 15 år.

- I Kina har antall fattige på landsbygda blitt redusert fra 250 til 34 millioner i løpet av to tiår med reformer.

- I Uganda har antallet barn som går på grunnskole blitt fordoblet.

- Bangladesh har gjennomført storstilte tiltak for å få til utdannelse for alle, og for at like mange jenter som gutter skal begynne på skolen.

- I Brasil er antallet mennesker som dør på grunn av aids blitt redusert med mer enn en tredjedel.

- I Etiopia er det nå seks millioner mennesker som nyter godt av bedre undervisning og helsetilbud.

notiser

Alarmerende korrupsjonsrapport

Nesten 50 prosent av 1.493 zimbawerne som deltok i en undersøkelse utført av Transparency International Zimbabwe i fjor, ga økt korrupsjon skylden for landets betydelige økonomiske krise. Offisiell statistikk viser at i løpet av de ni første månedene i fjor forsvant om lag 14 milliarder kroner til korrupsjon i offentlig sektor og over 4,5 milliarder kroner i privat sektor. Nesten femti prosent av de spurte sa at de opplevde korrupsjon hele tiden, skriver Financial Gazette.

Krever åpenhet omkring olje

Flyktningerådet mener internasjonale oljeselskap må legge press på myndighetene i Angola om åpenhet rundt inntektene fra oljeutvinningen. Statoil åpner nå opp for innsyn i de økonomiske avtalene med den angolanske regjeringen. - Dette er viktig i kampen for å bekjempe korrupsjon og dermed sikre at inntektene både fra næringsliv og bistand kommer befolkningen til gode, sier Flyktningerådet.

Krigstilstand på Madagaskar

ANTANANARIVO: Maktkampen på Madagaskar trappes stadig opp, etter måneder dominert av fredelige demonstrasjoner, melder BBC. Madagaskars selvutnevnte president, Marc Ravalomanana, erklærte forrige uke krigstilstand i landet, og ba om folkets hjelp til å bekjempe de som etter hans mening hindrer ham i å styre landet. Mens Ravalomanana mener å ha vunnet valget i første valgongang 16. desember i fjor, tvholder sittende president Didier Ratsiraka på makten. Ravalomanana kontrollerer nå hovedstaden Antananarivo, mens Ratsiraka har etablert sin rivaliserende maktbase i havnebyen Tamatave. Her har han innført en økonomisk blokade, og ved hjelp av ødelagte bruer og veisperring hindret forsyninger til innlandet.

Lokalvalg i Nigeria 18. mai

LAGOS: Nigeriansk høyesterett avslø parlamentets forsøk på å utsette lokalvalgene i Nigeria i ett år, melder BBC. 18. mai går derfor befolkningen for første gang til valgurnene siden presidentvalget i 1999 som gjorde slutt på landets militærstyrer.

rettelse

Beklageligvis omtalte vi i forrige nummer FNs spesialrådgiver Jeffrey Sachs som nobelprisvinner i økonomi. Dette er ikke riktig. Sachs har ennå ikke fått nobelprisen.

Monterrey ga mer penger

...men ikke nok til å få fart på bekjempelsen av global fattigdom

MONTERREY (b-a): «Et vendepunkt i positiv retning», eller et «hult konsensus»? Meningene er mange og delte etter at konferansen «Finansiering for utvikling» i Mexico endelig har funnet sted.

BISTAND

• I MEXICO: HELEN KIERULF SVANE

Fra 18. til 22. mars var statsledere fra 50 land samlet i Monterrey i Mexico for å sikre FNs målsetting om å halvere fattigdommen i verden innen 2015. Konferansen «Finansiering for utvikling» (Financing for Development, FFD) hadde som mål å mobilisere økonomisk støtte til finansiering av fattigdomsreduksjon i verden.

Monterrey-konferansen var en videreføring av Milleniumstoppmøtet i New York høsten 2000. Der ble utvikling, fattigdomsbekjempelse og miljøvern erklært som FNs viktigste arbeidsområder. Målsettingen er blant annet å halvere andelen fattige som lever på under én dollar om dagen innen år 2015. Hvis utviklingen fortsetter slik som i dag, vil for eksempel de afrikanske landene sør for Sahara være langt fra å innfri milleniumsmålene.

Institusjonelt samarbeid. Monterrey-konferansen var i utgangspunktet banebrytende fordi den ikke var et rent FN-arrangement. For første gang var det lagt opp til et institusjonelt samarbeid mellom FN, Verdensbanken, Det internasjonale pengefondet (IMF) og Verdens Handelsorganisasjon (WTO).

– «Finansiering for utvikling» har reorganisert FN som bistandsorga-

Demonstranter viste daglig sin motvilje mot toppolitikerne på konferansen i Monterrey.

FOTO: HELEN KIERULF SVANE

nisasjon, etter at den sto i fare for å bli utrangert av Verdensbanken og IMF, mener seniorrådgiver Jan Erik Leikvang i Utenriksdepartementet. Han har ledet Monterrey-for-

handlingene fra norsk side. En av hensiktene bak FFD har vært å skape et tettere samarbeid mellom FN og de store internasjonale finansinstitusjonene.

– Vi må bli flinkere til å samarbeide med andre institusjoner. Det er det Monterrey handler om, innrømmer Thomas Dawson, leder for IMF's eksterne forbindelser.

Langt igjen til FN-målet om 0,7 pst. av nasjonalinntekt

Selv om mange er fornøyd med at amerikanerne har vært aktive i utformingen av milleniumsmålene, har USA likevel nektet å binde seg til 0,7-målsettingen for å oppfylle disse. Men under konferansen kunn gjorde president George W. Bush at USA vil øke den årlige bistanden med 50 prosent – fra 11 til 16 milliarder dollar (fra 96 til 140 milliarder kroner) – i løpet av en treårsperiode.

Under 0,1 prosent. Beløpet kan se imponerende ut ved første øyekast, men er i virkeligheten svært lavt med tanke på at mindre enn 0,1 prosent av USAs bruttonasjonalinntekt (BNI) går til bistand. De fem ekstra milliardene skal øremerkes en «Millennium Challenge Account», som kun skal være tilgjengelig for stater som fremmer demokrati og åpner for markedsøkonomi. Dette tiltaket vil bli iverksatt først fra 2004. Til sammenligning øker USAs forsvarsutgifter med 48 milliarder dollar (420 milliarder kroner) allerede fra neste år. Bush avfeide likevel kritikken om at USA er gjerrige med bistand.

Strengt krav. – I løpet av de siste tiårene er bistandens vellykkethet blitt målt i forhold til hvor mye som er brukt, og ikke i forhold til resultater. Men hvis man pøser ut penger på områder som er feilsått, vil dette ikke gagne de fattige, men forsinke

USA vil øke den årlige bistanden med 50 prosent – fra 11 til 16 milliarder dollar i løpet av en treårsperiode.

Den meksikanske presidenten Vicente Fox (t.h.) hører på USAs president George W. Bush under en felles pressekonferanse i Monterrey.

FOTO: SCANPIX/REUTERS

reformer, sa Bush i sin tale.

Han la til at USA vil stille strenge krav til mottagerlandene, og at bistand må knyttes til politiske, rettslige og økonomiske reformer.

45 pst økning for Storbritannia. Japan står for en fjerdedel av den totale bistanden fra nord til sør, men dette utgjør likevel bare 0,27 prosent av landets BNI. Japan har for øvrig annonsert 100 prosent gjeldslet-

te til de minst utviklede landene. Dette utgjør 3,8 milliarder dollar, som er det største beløpet blant G8-landene. Selv om EU-landene heller ikke vil forplikte seg til en egen tidsplan for å nå 0,7-målsettingen, gikk de i Barcelona i uken før Monterrey-konferansen inn for å øke overføringene til fattige land fra 0,36 til 0,39 prosent.

Storbritannia har økt sin bistand med 45 prosent fra 1997/98.

– Storbritannia er innstilt på å øke bistanden til 0,7 prosent av BNI. Vi fokuserer nå vår støtte til de fattigste landene, med 80 prosent av bilateral bistand til lavinntektsland, sier Storbritannias bistandsminister Claire Short.

Bistand for fred og utvikling. – Land i nord må ikke glemme at vi alle lever i den samme verdenen og derfor deler de samme utfordringene, sier Kadi Sesey, Sierra Leones minister for utvikling og økonomisk planlegging.

Hun påpeker at land som er i eler på vei ut av konfliktsituasjoner mer enn noen andre trenger bistand basert på kvalitet for å skape fred og utvikling.

– Det lønner seg å investere i forbedring av fattiges levevilkår. Hvis ikke bistanden øker, vil hele verden bli et enda mer utrygt sted å leve, mener Sisey.

De norske deltagerne fra Forum for miljø og utvikling. Foran fra venstre: Ingrid W. Jæger, Fokus; Gunhild Ørstavik, ForUM; Hans Morten Haugen, Mellomkirkelig råd. Bak fra venstre: Lars Landfald, Idégruppen; Oddvar Espegren, Strømmestiftelsen.

FOTO: HELEN KIERULF SVANE

Knyttet opp mot PRSP-prosessen.

Mange frykter derimot at resultatet av FFD vil bli det motsatte. Oppfordringen i Monterrey-konsensuset om økt bistand er nemlig knyttet til den såkalte PRSP-prosessen (Poverty Reduction Strategy Paper), som ble innledet av Verdensbanken og IMF i 1999. Selv om denne prosessen er en del av de to finansinstitusjonenes nye søkelys på reduksjon av fattigdom, frykter kritikerne at den i virkeligheten vil gi Verdensbanken og IMF et enda sterkere grep om utviklingen i de fattige landene og dermed svekke FNs rolle ytterligere.

Norsk næringsliv manglet. Også den private sektor var en viktig aktør i Monterrey. Et eget næringslivs-seminar ble arrangert parallelt med resten av konferansen. I den norske handlingsplanen for fattigdomsbekjempelse er det lagt stor vekt på at næringslivet skal delta. Utenriksdepartementet hadde blant annet invitert både LO og NHO til å delta på konferansen. Begge organisasjonene glimret med sitt fravær.

- Norske bedrifter har dessverre ikke oppfattet dette som et viktig forum for internasjonalt samarbeid. Det er synd, fordi det her er en rekke betydelige næringslivsinteresser representert fra andre land. Jeg tror norsk næringsliv og konsernledere hadde hatt stor nytte av å være her for å få et bedre perspektiv på sitt utoverengasjement, sier utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson.

Lite penger på bordet. - Monterrey skulle handlet om øyeblikkelig og konkret mobilisering av ressurser, fordi folk sulter i hjel akkurat nå, heter det i en uttalelse fra frivillige organisasjoner i de minst utviklede landene. De kaller Monterrey-konsensuset et skritt tilbake fra de siste års forpliktelser til å lette fattigdom.

De siste tiårene har bistanden sunket, mens de rike landene paradoksalt nok har blitt enda rikere. Dragkampen om å oppfylle den over 30 år gamle målsettingen om å gi 0,7 prosent av bruttonasjonalinntekt (BNI) fortsetter. Under Monterrey-konferansen ble det heller ikke etablert enighet om tidsrammer for en opptrapping av bistand eller andre overføringer som kan bidra til å nå målene i Millenniumserklæringen.

- Det blir gitt for lite penger til å nå dette målet. Det som trengs, er

mellom 50 og 100 millioner dollar i året. Det er mange penger, men lite sammenlignet med de 25.000 milliarder dollar som utgjør de rike landenes samlede bruttonasjonalinntekt - eller de 500 milliarder dollar som blir brukt til militære utgifter hvert år, mener Jeffrey D. Sachs, professor i økonomi og direktør for Center for International Development ved Harvard universitetet. Han er også spesialrådgiver for FNs millenniumsmål.

Mange hull. Også sivilsamfunnet på både nasjonalt og internasjonalt nivå var i utgangspunktet gledelig overrasket over å bli invitert til å delta i utformingen av Monterrey-konsensuset. Representantene fra Forum for miljø og utvikling (paraplyorganisasjon for norske frivillige organisasjoner) skrotet av samarbeidet med norske myndigheter og andre frivillige organisasjoner i prosessen forut for Monterrey-konferansen. Samtidig uttrykte de kritikk og skepsis til både konsensusdokumentet og konferansen i seg selv. I motsetning til vanlig praksis var konsensusdokumentet klart allerede før konferansen begynte. De frivillige institusjonene som deltok føler at deres innspill og forslag ikke ble tatt i betraktning i den endelige utformingen av dokumentet, som de betegner som «hult».

For mye om bistand. - Vår oppfatning er at konsensuset er såpass mildt og i mangel av «deliverables» for at USA kunne godta det. Hvis ikke ville Bush antagelig ikke ha kommet, og konferansen ville ha kollapset, mener Gunhild Ørstavik fra Forum. Hun synes konferansen dreide seg for mye om bistand, med lite fokus på andre systemiske spørsmål.

- Bistand alene kan ikke løse alle utviklingsproblemene i verden. Vi savner et søkelys på temaer som helhetlig sør-politikk, gjeld, kvinnespektiv, menneskerettigheter og en generell styrking av FN-systemet, sier hun.

Felles ansvar. Noen av kravene Monterrey-konsensuset setter til mottagerlandene, er at de motarbeider korrupsjon, utarbeider et lovverk som tilrettelegger for investeringer og transparent finansiering, fjerner tollbarrierer og tilrettelegger for demokrati. Selv om de har

akseptert disse punktene, har mange av de fattige landene anklaget konsensuset for å motivere rike industrinasjoner til å gi bistand mot at de kan sette strenge krav til kondisjonalitet og dermed overvåke de enkelte lands interne handel, politikk og utvikling.

Korrupsjonen begrenser. - Korrupsjon er en av de største begrensningene for vellykket utvikling i fattige land, sier David Ugolor, leder for African Network for Environmental and Economic Justice (ANEEJ). Han mener at nord og sør sammen må ta ansvar for en kampanje basert på moral og sosial og økonomisk rettferdighet for å gjøre finansieringssystemene og bankene i rike land mer utilgjengelige for korrupsjonspenger.

- Monterrey-konsensuset anerkjenner at det må et globalt initiativ til for å sikre repatriering av stjålne bistandspenger. Hvis de rike landene krever at fattige land står til ansvar for bruken av bistandsmidler, så må de først gjøre noe med de mørke hullene i de globale finansieringssystemene som innbyr til plyndring av offentlige midler i afrikanske land, oppfordrer Ugolor.

Åpne Afrika for handel. - Fattigdommen i Afrika skyldes politiske beslutninger på globalt nivå, ikke afrikanerne selv, mener Helen Wangusa fra African Women's Economic Policy Network.

- Afrikas problemer er typisk afrikanske, og ikke nødvendigvis lik de andre fattige land sliter med. Vi besitter enorme naturressurser, men mangler den økonomi, utvikling, utdanning og demokrati som skal til for å nyttegjøre oss av disse, sier Abdoulaye Wade, president i Senegal.

Selv i 2000, da internasjonale investeringer blomstret som aldri før, sank Afrikas andel til under en pro-

sent. Nå er afrikanerne selv innstilt på å snu denne nedadgående tendensen.

- Nøkkelen til realiseringen av Afrikas store potensial ligger i et samarbeid mellom offentlig og privat sektor. I tillegg til utenlandske ressurser, må vi selv også investere i Afrika, mener lederen for African Business Round Table, Alhaji Bamanga Tukur.

- Vil bli hørt. Alhaji Bamanga Tukur og andre afrikanske politikere og næringsdrivende knytter stort håp til den ferske organisasjonen «The New Partnership for Africa's Development» (NEPAD). Organisasjonen samler offentlig og privat sektor på lokalt og internasjonalt nivå, og jobber direkte med den Internasjonale handelsorganisasjonen (ICC). Tukur forventer seg mye av Monterrey-konferansen.

- Fra i dag av vil vi bli hørt, og ikke bare sett, mener han.

Unngår ustabile land. Næringslivsrepresentanter fra nord innrømmer at dårlig avkastning er en av hovedgrunnene til at det er lite investeringer i Afrika.

- Med en hel verden å ta av investerer man der man føler det er størst sjanse for god avkastning. Så langt har ikke det vært i Afrika. Man unngår land som er politisk ustabile og korrupte. For å snu denne tendensen og stimulere til økt utenlandsk investering må internasjonalt næringsliv være med å se på hva som kan gjøres for å hindre disse negative mekanismene. Det er vårt moralske ansvar å investere i Afrika, det er ikke en tjeneste vi gjør disse landene, sier Michael Treschow, generaldirektør i Electrolux.

Helen Kierulf Svane er norsk frilansjournalist med base i Mexico By.

- Alle må bidra

- Både nord og sør må bidra, sier utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson.

FOTO: HELEN KIERULF SVANE

Norges utviklingsminister, Hilde Frafjord Johnson, er svært fornøyd med den brede deltagelsen og engasjementet fra statlige, private og uavhengige organisasjoner på rundebordskonferansene i Monterrey.

- Norges hovedbudskap er at både nord og sør må levere sitt for å oppfylle millenniumsmålene. Fattige land må vise innsatsvilje for å

gjennomføre politiske og økonomiske reformer og få økonomien på makronivå på fote. Det krever en bedre fordeling av økonomiske ressurser og ikke minst bekjempelse av korrupsjon. De rike landene må til gjengjeld levere langt mer når det gjelder økt bistand og arbeide for en mer konsistent politikk der for eksempel handels- og næringshensyn ikke står i veien for utviklingspolitikken, sier Frafjord Johnson.

Lover bedring. Bare 0,3 prosent av internasjonale investeringer går i dag til de fattigste landene i verden, noe særlig det afrikanske kontinentet lider under. Også Norge lover å skjerpe seg på dette området.

- Det må til dersom millenniumsmålene skal nås. Fra norsk side har vi utarbeidet en egen strategi for næringsutvikling i sør, for å bidra til økt handel og økte investeringer i de fattigste landene. Vi skal blant annet satse mer på partnerskap med næringslivet og investeringsfond som Norfund og bistand for å forbedre rammevilkårene og produksjonsevnen for leveranser til vestlige markeder. Dette står også sentralt i vår nye handlingsplan for fattigdomsbekjempelse, sier utviklingsministeren.

FNS ÅTTE MILLENIUMSMÅL, SOM SKAL OPPFYLLES INNEN 2015:

- Halvere fattigdom og sult
- Grunnskole for alle barn
- Likestilling
- Redusere barnedødelighet
- Redusere barseldødelighet for mødre
- Bekjempe hiv/aids, malaria og andre smittsomme sykdommer
- Sikre bærekraftig miljø
- Fremme globale partnerskap for utvikling, med fokus på bistand, handel og gjeldslette

Gaten med «de små blomstene»

Kambodsjanske barn ofres for pedofile turister med dollar i lommene

PHNOM PENH/BANGKOK (b-a): Selv om millioner av dollar settes inn for å bekjempe problemet, rekrutteres stadig flere barn til Asias barnesexindustri. I Kambodsja selges småbarn åpenlyst til sexhungrige menn.

regionen, bekrefter at barnesexindustrien vinner terreng.

– Dette er et problem vi ikke har klart å takle. Klarer vi å stoppe sexagentene i en region, forflytter bare problemet seg til en annen. De siste årene har antall thailandske barn i sexindustrien gått noe ned, men det betyr ikke at markedet er blitt mindre. Agentene importerer nå barn

og kvinner fra Thailands naboland; først og fremst Burma og Kambodsja, forteller hun.

En ny tendens er at barn rekrutteres fra landsbyer i de fattige provinser og fraktes til et vekst- og turistcenter, nasjonalt eller internasjonalt. Noen ganger blir barna kjøpt direkte av foreldrene, i andre tilfeller blir barna lurt til å tro at en god

jobb i en restaurant, bar eller frisørsalong venter dem.

Fattigdom er ikke den eneste forklaringen. Barn som blir rekruttert kommer ofte fra familier med andre sosiale problemer. De kan være splittede familier, rusmisbruk eller vold. Ofte er de allerede på vandring eller flukt mot det de håper er en bedre fremtid, når de blir fanget opp av

• I SØRØST-ASIA:
TORGEIR NORLING

BARNEPROSTITUSJON

Femten jenter i alderen fem til tolv år kommer løpende og stiller seg i ring i det halvmørke rommet. Vi finner oss ti kilometer utenfor Phnom Penh, Kambodsjas hovedstad. Her ligger Svay Pak. Gaten med «de små blomstene».

«De små blomstene» er en metafor for alle barna som befinner seg i området, men den falleferdige trebygningen huser ingen barnehage eller skole. Barna har riktignok fått en viss engelskundervisning for å utføre jobben bedre, men vokabularet begrenser seg for det meste til ord som «fucking», «sucking», «handsome», «dollar» og ikke minst «boom boom», slanguttrykket for samleie, som med Vietnam-krigen ble en integrert del av språket.

Skal vi tro Jørn fra Danmark, en av flere hundre vestlige pedofile som regelmessig frekventerer strøket, er dette alt barna trenger å vite.

– Jeg har ikke akkurat tenkt å diskutere politikk, sier han.

En million barn. Ifølge FN arbeider over en million barn i sexindustrien på verdensbasis. Du finner dem i alle verdensdeler, og omfanget øker for hver dag som går. Sørøst-Asia er en av regionene som er spesielt utsatt og Margie De Monchi, UNICEFs koordinator for barnebeskyttelse i

Hvem kan hjelpe de tolv år gamle jentene «Kim» og «Mai» ut av sex-slaveriet? Politiet i Phnom Penh ser gjennom fingrene med det som foregår.

ALLE FOTO: TORGEIR NORLING

Politiet i Phnom Penh: – Vi skal ta det «etter hvert»

Ten Boramy, visedirektør for kriminalpolitiet avdeling for menneskehandel ler så hele kroppen rister. Med stort alvor og overbevisning har han nettopp proklamert at ikke en sexforbryter, bordelleier, pedofil eller korrupt tjenestemann skal slippe unna lovens lange arm. Men på spørsmål om når han har tenkt å slå til mot virksomheten i Svay Pak, blir han plutselig usedvanlig munter. Han tar seg etter hvert sammen.

– Det er viktig at vi går steg for steg. Svay Pak skal vi ta oss av etter hvert, sier han.

Etter hvert. Men inntil videre er det tilsynelatende ingen som er i stand til å redde «Kim», Lek og de andre barna i Svay Pak vekk fra de grove seksuelle overgrepene de blir utsatt for gjentatte ganger hver bidige dag.

Pierre Legros, leder for AFESIP, en fransk organisasjonen, mener at grunnen til at så lite gjøres, er at det rett og slett er for farlig.

– Svay Pak er et klassisk eksempel. Barna er veldig unge, og det finnes et stort nettverk av vestlige pedofile. Likevel blir stedet tolerert av

Ten Boramy, munter visedirektør for kriminalpolitiet i Phnom Penh.

myndighetene. Det skyldes at det er linker til høyt rangerte tjenestemenn i politiet og militæret og ikke minst til den vietnamesiske mafiaen. Vietnameserne som driver bordellene er ikke i Kambodsja for å leke – og det flyter av våpen. Vi rykket inn i Svay Pak to ganger, men fikk da beskjed fra veldig høyt hold om at hvis vi viste oss der igjen, så var vi døde. Så vi ga opp, sier han.

Legros forteller at sextrafikken har blitt styrt av et nettverk av mindre kriminelle grupper, men at nå er de virkelig store asiatiske mafi-

aene på full vei inn i industrien. De har innsett at det er svært mye penger å hente. Legros beskylder FN og andre organisasjoner for å ikke ta problemet på alvor.

– Når du får slengt tre håndgranater inn porten, som en lokal organisasjon fikk i forrige uke, da kan du si at du jobber mot sextrafikken. Vi i AFESIP får drapstrusler hver eneste uke. Jeg har hatt en pistol mot tinningen flere ganger.

Danske Jørn: – Vi er ikke her for å «deppe»

– Det er så underlig å følge jentene fra år til år, se dem vokse opp, sier pedofil Jørn fra Danmark og peker på ei ungjente på vei ned gata foran oss.

– Se på henne, hun hadde jeg i fjor. Da hadde hun ikke engang utviklet bryster, men se nå. Hun er nesten fullmoden, sier han.

For femte år på rad er den 39 år gamle dansken på ferie i Kambodsja. Sammen med tyske Karl slapper han av med en øl mellom rundene på bordellene. Klokken er ikke mer enn 3-4 på ettermiddagen, likevel har et 50 talls vestlige menn allerede funnet veien til Svay Pak.

Ikke alle er pedofile. Noen hev-

der at de ute etter kvinner i godt voksen alder, mens andre forteller at de foretrekker jenter i slutten av tenårene. Det antas imidlertid at over halvparten av de 3-400 prostituerte som arbeider i strøket er mindreårige. Antallet barn i svært ung alder er skremmende høyt.

Det som overrasker er den store åpenheten, både blant de pedofile og ved bordellene. De er tilsynelatende klar over at de foreløpig ikke har noe å frykte, verken fra myndigheter, politi eller rettsvesenet.

– Dette stedet er helt unikt og det er fortsatt for de innvidde, men hvis media begynner å grave for mye, eller land som USA truer med å

”

Når tilbudet først er her så elsker jeg å benytte meg av det.

Jørn fra Danmark, Pedofil turist i Phnom Penh.

kutte bistanden, tror jeg vel at det blir slutt på det, sier Jørn og får en noe bekymret mine om munnen.

Så demonstrerer han sin intellektuelle kapasitet:

– Du vet, jeg hater hvordan dette stedet har blitt til, men når tilbudet først er her så elsker jeg å benytte meg av det. Jeg vet det høres ut som dobbeltmoral men...

Han stopper opp. – Det er dobbeltmoral, men... fortsetter han, før det stikker seg igjen. I noen få sekunder virker det som Jørn faktisk tenker alvorlig over hva han driver med. Det varer ikke lenge.

– For fanden, nordmann. Vi er

ikke her for å deppe, sier han, slår hånden i bordflaten og gjør noen obskure bevegelser med hoftene.

Han betaler regningen og gir signal til Binh som er tilbake i gata for å skaffe flere kunder. De kjenner hverandre tydeligvis godt. Tyske Karl slenger seg med og sammen vandrer de ned gaten med «de små blomstene».

Så svinger de inn sidegaten mot Binhs bordell, der femten jenter i alderen fem til tolv år snart vil komme løpende og stille seg i ring i det halvmørke rommet.

sexagentene og ender opp i sexindustrien

Utviklingen er også en konsekvens av den globale økonomien og de store økonomiske forskjellene i regionen. Mens produksjonsmetodene og kapitalen flyter fritt, stanses folk av grenser.

– En enorm folkemengde er på vandring og det er et stort illegalt arbeidsmarked. Den store uregulerte migrasjonen skaper et miljø for misbruk. Det er enkelt å utnytte mennesker i en desperat situasjon, sier Lance Bonneau i den Internasjonale Organisasjonen for Migrasjon (IOM).

Han minner om at det for eksempel i Thailand alene befinner seg fra en til en og en halv million illegale immigranter fra nabolandene.

«Shopping» i Vietnam. Binh, en gutt i tenårene står for forhandlingene i Svay Pak. Bordellets Mamasan, en stor fet kvinne i femtiårene sitter i et hjørne og spiser middag. Mama-

san har selv reist til Vietnam hvor hun under påskudd av å gi barna en fremtid, har kjøpt dem fra fattige familier og fraktet dem ulovlig over grensen til Kambodsja. Nå bivåner hun noe skeptisk hvordan Binh forvalter forretningskapitalen.

– De gjør alt, samleie, oralsex, absolutt alt du kan tenke deg. Jeg har tjue barn i alle aldre, det er bare å velge, sier Binh ivrig.

Jeg møter blikket til et lite barn som nettopp er båret frem og ønsker meg aller mest langt vekk. Hun er neppe mer en to, kanskje tre år. Hun ser ikke ut til å kunne gå. Klærne er fillete og hun har alvorlige utslett på bein og armer.

Mamasan begynner å bli tydelig mistenksom. Min fikser, som har forsikret at han kan få meg trygt ut og inn av dette helvetes stedet, har nemlig fortalt at jeg ikke er interessert i sex, men bilder. Han forteller at jeg har mange venner i Norge som ønsker å reise til Kambodsja, men at de aldri vil tro meg hvis de ikke får se ferske fotos.

Penger åpner dører. Mamasan og Binh er begge i tvil om hva de skal gjøre, men som så ofte i Kambodsja er det pengene som bestemmer. Ti dollar og en ny forsikring om at en strøm nordmenn er like rundt hjørnet løser problemet. Som en forhåndsregel sendes likevel de yngste barna vekk. De to eldste, «Kim» og «Mai», står tilbake. Ifølge Binh er begge 12 år gamle

Han åpner døra til et rom bak oss. Rommet er møblert med en vifte og en seng med et glatt rosa sengeteppje. I et hjørne er det store våte flekker på gulvet. Noe som ligner på sæd flyter midt i en av flekkene. Urinstanken er påtrengende.

Jeg tar bilder og forsøker å få jentene i tale. De bekrefter at de kommer fra Vietnam, men de husker ikke lenger hvor lenge de har vært i Kambodsja. «Kim» virker mest våken av jentene. «Mai» har et slørete blikk. Hun virker dopet. Bevegelsene hennes er langsomme. Begge stirrer tomt foran seg når jeg spør om alt er i orden. Selvfølgelig er det ikke det.

Ifølge FN arbeider over en million barn i sexindustrien på verdensbasis. I thailandske Pattaya er det fortsatt mange kunder.

De virker ikke redde, det er mer en total resignasjon til den virkeligheten de er tvunget inn i. «Kim» nikker forsiktig når jeg spør om hun har lyst til å reise hjem, tilbake til familien i Vietnam.

Torgeir Norling er norsk frilansjournalist.

Redd Barna: – Forferdelige forhold

Norske Redd Barna er sterkt involvert i kampen mot barnesexindustrien. Ole Bernt Harvold, stedlig representant i Kambodsja betegner forholdene som svært alvorlige.

– Situasjonen er forferdelig. Det nytter ikke komme hit som bistandsarbeider og tro at du med et to års perspektiv kan løse problemet. Det kreves massiv innsats over lang tid. Vi må arbeide langsiktig, med lokale partnere som mener det samme som oss, og ikke minst med myndighetene sier han, og fortsetter:

– Det er som med annen bistand, eierskapet må ligge i mottakerlandet. Derfor er det spesielt viktig å få myndighetene og det sivile samfunnet i Kambodsja til å forstå at dette er galt.

Internasjonalt får handelen av barn til sexindustrien mye oppmerksomhet. I desember i fjor deltok representanter fra 134 regjeringer på den andre verdenskongressen mot kommersiell seksuell utnyttning av barn, som ble avholdt i Yokohama. Flere nasjonale handlingsplaner ble laget og en rekke land sluttet seg til forpliktende internasjonale avtaler.

Mye gjøres også i Kambodsja for å stoppe sexhandelen med barn. Ifølge FN er mer enn 100 organisasjoner og statlige institusjoner involvert i ulike prosjekter og aktiviteter som har til hensikt å stanse misbruket av barn.

Vil forebygge. Hovedfokuset for Redd Barnas arbeid i Kambodsja ligger i å forebygge.

– Vi forsøker å jobbe rundt hele problemet. For å få til dette støtter vi organisasjoner som redder barn fra prostitusjon, vi jobber med rehabilitering og med opplæring, og tilbakeføring av barn til lokalsamfunnene. Men hovedfokuset er å forebygge.

Harvold mener at lokale tradisjoner forsterker problemet, og peker på at det tross fokuset på vestlige sexturister, er asiatiske menn som utgjør det største kundegrunnlaget for industrien.

– Den største kundegruppen kommer fra Asia, og det har noe med at det er en viss tradisjon for

det. Det har vært i kulturen lenge, sier han.

Rehabilitering. Kambodsjas senter for beskyttelse av barns rettigheter (CCPCR) er en av Redd Barnas lokale partnere. Hvert år redder organisasjonen mer enn hundre barn fra Kambodsjas bordeller. Ved organisasjonens mottakssenter i utkanten av Phnom Penh får tidligere barneprostituerte hjelp til et nytt liv.

– Arbeidet er vanskelig, hvis vi ikke klager og følger opp vil politiet aldri foreta seg noe som helst, sier Yim Po, leder for organisasjonen. Årsaken er den omfattende korrupsjonen i landets politi og rettsvesen.

Han forteller at 30 prosent av Kambodsjas vel 60 000 prostituerte er mindreårige. Etter å ha blitt reddet tilbringer de mellom et halvt år og ett år ved senteret, før de blir tilbakeført til hjemstedet – eller man finner en annen løsning hvis jentene ikke kan reise hjem.

Ved senteret bor det nå 14 jenter. De fleste opptatt med undervisning idet vi ankommer. 15 år gamle Srey Aum er en av dem. Det har bare gått en måned siden hun ble reddet fra sexslaveriet.

Solgt av «snill dame». Historien er velkjent: For tre år tilbake reiste hun fra hjemstedet, en liten landsby i Ratanakiri-provinsen på grensen til Vietnam. Hun ville prøve å finne igjen moren sin som hadde reist fra henne noen måneder tidligere. Fremme i Phnom Penh ble hun oppsøkt av en kvinne som sa hun ville hjelpe. Hun solgte henne isteden til et bordell.

– Jeg klarte å rømme etter to uker, men halliken klarte å spore meg opp. Etter det holdt han meg fanget og tvang meg til å ligge med nye kunder hver eneste dag.

I tre år måtte hun gjøre alt hun ble fortalt, hvis ikke ble hun slått og truet. Alt hun tjente gikk rett i hallikens lomme.

Srey Aum ble først satt fri etter at en venninne ved bordellet gikk til politiet etter at hun klarte å rømme.

Etter forholdene klarer hun seg bra ved senteret. Hun har allerede bestemt seg for å flytte sammen

– Jeg er så redd for hiv-testen sier Srey Aum. Det har bare gått en måned siden den femten år gamle jenta ble reddet fra sexslaveriet.

FOTO: TORGEIR NORLING

med en annen venninne hun har fått på senteret. Hun forteller at hun gjerne vil jobbe som syerske ved en tekstilfabrikk i byen.

Det er likevel for tidlig å si om Srey Aums mareritt er over. Halvparten av Kambodsjas sexarbeidere er hiv-positive, og Srey forteller at flere av kundene nektet å bruke kondom.

– Jeg er så redd for hiv-testen, forteller hun.

REDD BARNA I KAMBODSJA

■ Redd Barna mottok i 2001 1,5 mill. kroner til prosjekter for å motvirke seksuell utnyttning av barn i Kambodsja. Organisasjonen har budsjettet med omtrent samme beløp for 2002.

■ Den norske hjelpeorganisasjonen støtter i tillegg ulike prosjekter for grunnutdanning i Kambodsja med om lag 6,5 mill. kroner.

■ Om lag 60 prosent av støtten er NORAD-finansiert.

– Høy norsk prioritet

• LIV RØHNEBÆK BJERGENE

– Denne saken blir veldig høyt prioritert. Norge har vært og er opptatt av barneprostitusjon og handel med barn, forteller informasjonssjef i Utenriksdepartementet Jon Mørland.

Han sier Norge vil fokusere på dette under FN's barnetoppmøte, og blant annet jobbe for at kapittelet i sluttokumentet kalt «Trafficking and sexual exploitation» får en tekst som kan bidra til å sikre barn beskyttelse.

– Norge holdt blant annet et innlegg om sex-turisme under den tredje forberedende konferansen til barnetoppmøtet i juni i fjor. Vi deltok også på den andre verdenskongress om seksuell utnyttning av barn i Japan i desember i fjor, opplyser Mørland.

Toppmøte om barn

FN-sesjon vil sette fokus på barns rolle i krig og fred

FNs spesialsesjon for barn vil sette søkelys på hvordan investeringer i barns hverdag kan skape fred og stabilitet.

• CAMILLA SOLHEIM

8.-10. mai avholdes det såkalte barnetoppmøtet, i FN-bygningen i New York. Mer enn 70 statsledere og flere tusen representanter for frivillige organisasjoner, barn, unge og andre toppledere fra hele verden er ventet til toppmøtet, som egentlig skulle vært avholdt i september i fjor. Men terrorangrepet i New York og Washington en knapp uke før, satte en midlertidig stopper for arrangementet.

I skyggen av kampen mot terrorisme ønsker FN's generalforsamling nå å fokusere på hvordan investeringer i barns utdanning, helse og trygghet kan bidra til global stabilitet og fred, heter det i en presse-

melding fra UNICEF, som er sekretariat for spesialsesjonen.

Denne spesialsesjonen er en oppfølger til Barnetoppmøtet i 1990 og skal gjøre opp status i forhold til barns situasjon i verden: hva har man fått til for å bedre barns situasjon siden sist.

I dag fødes det 132 millioner barn hvert år. 1 av 4 barn lever i absolutt fattigdom, i familier som har mindre enn 1 dollar i inntekt om dagen. 1 av 12 barn dør før de fyller fem år. FN-rapporten «We, the children» viser en nedslående statistikk:

■ 40 av 100 fødsler vil ikke bli registrert i det hele tatt.

■ 26 av 100 vil ikke bli vaksinert mot noen sykdommer.

■ 19 av 100 vil ikke ha tilgang på rent drikkevann.

■ 30 av 100 vil lide av underernæring i de første fem leveårene.

■ 17 av 100 vil aldri gå på skolen. Ni av disse er jenter. Av hver 100 som begynner i 1. klasse på skolen, vil

1 av 4 barn i verden lever i absolutt fattigdom.

bare 25 fortsette til og med 5. klasse.

- Verden har ikke klart å nå de fleste av målene man satte seg på Barnetoppmøtet i 1990. Ikke fordi de var for ambisiøse eller for teknisk vanskelig å nå. På grunn av manglende investeringer er målene ikke nådd, skriver FN's generalsekretær Kofi Annan i rapporten som ble lagt fram i forkant av den planlagte spesialsesjonen i fjor.

- Grunnutdanning for alle barn, helsetjenester, muligheter for å delta i samfunnet og beskyttelse mot overgrep, dette er grunnleggende rettigheter som for mange barn forblir en fjern drøm, sier UNICEF's generalsekretær Carol Bellamy i en pressemelding i forkant av maimøtet. Hun mener det er en stor sammenheng mellom fred og stabilitet og investeringer i barns hverdag.

I slutten av april møtes representanter fra de ulike landene til de siste forhandlingene omkring sluttdo-

kumentet. - Diskusjonen går omkring hvor høyt man skal legge ambisjonsnivået i og med at man er langt fra å klare målene fra 1990, og i hvilken grad Barnekonvensjonen skal være retningsgivende for arbeidet, sier generalsekretær Kjersti Gjestvang i UNICEF Norge til Bistandsaktuelt.

- Klarer man å mobilisere til en ny konferanse på samme måte som i september?

- Man har endt opp på samme ambisjonsnivå som planlagt, fordi man opplever at spørsmålet om barns utvikling er viktigere enn noensinne. Men det er flere store konferanser i år, og da konkurrerer man om oppmerksomheten, sier Gjestvang.

UNICEF håper også spesialsesjonen kan brukes til å få flere land til å ratifisere ulike tilleggsprotokoller til FN's barnekonvensjon.

BARNETOPPMØTET

VIETNAM

Stadig flere barn i vietnamesiske skoler

XUAN LOC (b-a): Flere og flere av Vietnams barn går nå på skole. Myndighetene har prioritert utdanning og i dag begynner nærmere 95 prosent av smårollingene på skolen. Men fortsatt er det en stor del som slutter etter få år.

• I VIETNAM: CAMILLA SOLHEIM OG GØRIL T. BOOTH (FOTO)

«Vietnams framtid er avhengig av hardt arbeid fra skolebarna!», proklamerer landsfaderen Ho Chi Minh fra en plakat på skoleveggen i Xuan Loc. Bildet hans troner høyt over tavla og på rekke og rad bakover i klasserommet sitter skoleungene. Uniformen er den samme over hele Vietnam: Blå bukser, hvit skjorte og rødt skjerf.

- Jeg skal bli ingeniør, hvisker Pham Thanh Duoe (14) beskjedent. Han har ingen favorittfag, han liker alle! Pham sykler fire kilometer til skolen hver dag, og etter skoletid hjelper han moren med å kappe ved i skogen.

Færre slutter. Selv om Vietnam kan vise til en imponerende statistikk for hvor mange barn som dukker opp første skoledag, så er det fortsatt et stykke igjen til alle fullfører skolen.

- Men disse tallene viser en positiv utvikling. Rundt 40 prosent færre barn slutter i grunnskolen i dag enn for ti år siden, opplyser assisterende informasjonssjef Kerstin Westergren i UNICEF Vietnam.

Det er spesielt jenter i fattige områder som slutter. 70 prosent av alle som slutter i skolen er jenter, opplyser vietnamesiske myndigheter i sin rapport om FN's millenniumsmål. Årsaken er ofte at de må hjelpe til hjemme mens foreldrene jobber og at familien ikke har råd til skolepengene.

Sponser sekk. Xuan Loc-skolen ligger på veien opp til fjellområdene i Thua Thien Hue-provinsen i det sentrale Vietnam. Skolen har 550 ele-

Vietnamesiske myndigheter planlegger å utvide skoledagen fra fire til åtte timer hver dag. 14-åringen Pham Thanh Duoe liker å gå på skolen.

ver, de fleste fra etniske minoriteter. Flere av ungene har en flere kilometer lang skolevei, men rektor Nguyen Manh Quat forteller at de fleste av barna fullfører skolegangen.

- Flere av barna som kommer fra fattige familier slipper å betale skolepenger, og noen mottar også støtte til å kjøpe skolehefter og ransel, sier han. Men forholdet mellom jenter og gutter i 7. klassen sier sitt: Av 39 elever, er 26 gutter. På landsbasis slutter 32 prosent jenter og 20 prosent gutter når de kommer til ungdomsskolen.

Restaurerte skoler. Xuan Loc-skolen er en av fem skoler i denne provinsen som Norge har støttet gjenoppbyggingen av etter den store flommen som rammet området i 1999. Til sammen er 42 skoler av provinsens rundt 300 skoler restaurert med støtte fra blant andre Verdensbanken og Asiabanken, opplyser visedirektør Nguyen Phuc Binh i provinsens utdanningsdepartement-

Landets myndigheter har mer enn doblet budsjettet for skolesektoren de siste årene, fra 1,1 prosent til 2,4 prosent av bruttonasjonalprodukt.

”

Rundt 40 prosent færre barn slutter i grunnskolen i dag enn for ti år siden.

Kerstin Westergren, ass. informasjonssjef i UNICEF Vietnam.

Dataundervisning er kun for noen få utvalgte. I dag står programmeringsspråket Pascal på timeplanen.

Innen 2005 skal dette ha økt til 4 prosent, ifølge landets utdanningsministerium.

- Vietnams reformprosess på slutten av 80-tallet forbedret ikke bare den økonomiske situasjonen i landet, men også andre deler av samfunnslivet. Blant annet vektla myndighetene også flere basistjenester til folket, sier rektor Tran Hao ved Thuy Duong-skolen i byen Hue. Han viser oss skolens datarom og forteller stolt at alle ungene i 6. klasse får opplæring.

Reddet fra flomvannet. - Innbyggerne i dette området er veldig fattige, men de verdsetter kunnskap høyt. Da flommen kom, var mange av foreldrene med på å berge utstyret på skolen, og ingen av datamaskinene ble ødelagt av vannet, forteller Tran.

Skolen er en av få i landet som har et eget datarom, men etter opplæringen i 6. klasse er det kun de mest talentfulle som får fortsette videre, forklarer datalærer Le Viet Thanh. I dag underviser han 8-9 av de mest talentfulle i 7. klassen i programmeringsspråket Pascal. Blant disse er 13-åringene Ngo Ngoc Tuong og Le Ngo Lan Johuong som har lyst til å bruke datakunnskapene i arbeidslivet senere. Tuong vil studere økonomi og Johuong elektronikk.

Folkets håp knust

Omstridt valgseier til Mugabe – opposisjonsleder i fengsel

HARARE (b-a): Student George Chindengo (22) stod 40 timer i kø for å avgi sin stemme til opposisjonspartiet under presidentvalget i Zimbabwe 9. og 10. mars. Men uten hell. Køene ved stemmestedene i hovedstaden Harare var endeløse og beveget seg knapt.

• I ZIMBABWE:
GØRILL HUSBY

ZIMBABWE

- Dette valget har langt ifra vært rettferdig, sier George Chindengo. Han sitter på en fortauskant og hører radio idet Robert Mugabe utropes som vinner: - Folk har vært redde, nå er de sinte. Vi stemte på chinja - forandring - men fikk mer elendighet, sier han.

To parallelle virkelighetsforståelser viste seg under Zimbabwes presidentvalg. Robert Mugabe (78) og hans Zanu-PF parti fikk 57 prosent av stemmene i et valg han karakteriserte som «rettferdig, fritt og eksemplarisk». Opposisjonskandidaten Morgan Tsvangirai (50) og hans Movement for Democratic Change (MDC) fikk 42 prosent av stemmene. For opposisjonen var dette «ran på høylys dag og en forbrytelse mot folkets ønske om demokrati, rettferdighet og nasjonal forsoning».

Suspendert i ett år. Mugabes kontroversielle valgseier møter massiv kritikk fra det internasjonale samfunnet. Zimbabwe er suspendert for et år fra det britiske samveldet, EU truer med nye sanksjoner og det sørafrikanske parlamentet oppfordrer til nytt valg.

- Tålmodigheten og målbevisstheten hos folket i Zimbabwe har vært imponerende. Men til tross for dette, fikk bare de mest dedikerte velgerne sjanse til å stemme, sier Kåre Vollan, leder for de norske valgobservatørene. Vollan legger til at «det har vært en deprimerende opplevelse å se et valg gjennomført på

denne måten».

Valgkamp preget av vold. - Det var en polarisert og splittet befolkning som gikk til stemmeurnene. Konstant vold, ydmykelse og politisk intoleranse har vært folks politiske hverdag i tre år, sa Morgan Tsvangirai, leder for opposisjonspartiet på en pressekonferanse dagen før valget.

Zanu-PFs ungdomsbrigader står bak de fleste overgrepene. I sine grønne uniformer bevæpnet med stokker og slagvåpen av jern har de lenge terrorisert mulige tilhengere av opposisjonspartiet.

Landets mangeårige president Robert Mugabe (78) opprettet de fryktede brigadene for ett år siden. 12.000 arbeidsløse ungdommer ble rekruttert, offisielt for å gjøre samfunnsnyttig, frivillig arbeid. I virkeligheten ble de plassert i treningsleire der de fikk opplæring i betydningen av frigjøringskampen, parti-politikk og tortur.

Menneskerettighetsgrupper i Zimbabwe rapporterer at mer enn 140 MDC-tilhengere er fram til i dag myrdet av brigadene. 34 er drept siden nyttår.

Okkuperer 40 hus. Bindura-området, i distriktet Mashonaland Central rundt hovedstaden Harare, er et av hovedområdene til ungdomsbrigadene. Brigadene har der okkupert 40 hus som tidligere tilhørte opposisjonen, og kontrollerer med vold all politisk opposisjon. I ukene før valget ble de grønne uniformene byttet ut med Zanu-PF t-skjorter. Men våpnene var de samme: jernkuler skutt med sprettert, stokker og pisker. Og frykt.

- Vi er satt til å ivareta lov og orden i Bindura, sier Kenneth Tichaona (18), en av brigademedlemmene.

- Det er til tider en vanskelig jobb, siden de onde MDC-folkene skaper problemer. Men vi gjør så godt vi kan. Mugabe stoler på at vi skal gi makten tilbake til Zanu-PF, sier Tichaona.

Sterk kritikk av valget. Norske valg-

Opposisjonskandidaten Morgan Tsvangirai (50) er kastet i fengsel, tiltalt for høyforræderi.

FOTO: SØRVIS

Menneskerettighetsgrupper i Zimbabwe rapporterer at mer enn 140 MDC-tilhengere er myrdet av brigadene. 34 er drept siden nyttår.

observatører under ledelse av Kåre Vollan uttrykte skarp kritikk av valgprosessen i Zimbabwe. I hovedstaden Harare og i byen Chitungwiza, områder det opposisjonspartiet Movement for Democratic Change (MDC) står sterkt, stod flere tusen fortsatt i kø da stemmelokalene stengte.

- Kapasiteten ved stemmestedene var altfor lav til å imøtekomme de mer enn 5000 velgerne det enkelte stemmestedet i gjennomsnitt måtte ta imot, sa Kåre Vollan, leder for den norske observatørstyrken.

De norske observatørene påpekte videre at valgkampen har vært karakterisert av regjeringsinitiert vold:

Krigen i Colombia kan gi enorm humanitær krise

BOGOTA (b-a): To måneder etter at president Andres Pastrana avbrøt fredsprosessen i Colombia, er det alvorlige humanitære krisesituasjoner for interne flyktninger på minst 60 steder over hele landet. Flyktningerådet forbereder seg på en humanitær krise av store dimensjoner.

• I COLOMBIA: NILS MYKLEBOST

COLOMBIA

- Som følge av at fredsdialogen ble avbrutt i februar, er krigen trappet opp. Foreløpig er det likevel mest snakk om posisjonering, og en virkelig opptrapping ventes først senere på året, sier stedlig representant i Flyktningerådet, Eigil Kvernmo.

Minst to millioner mennesker er på flukt overalt i landet, ikke minst i Norte de Santander - der Flyktningerådet er engasjert i å hjelpe en befolkning som er under press fra de paramilitære styrkene. Andre områ-

der med mange internflyktninger er Magdalena Medio, områdene langs grensa til Ecuador og i den bananproduserende regionen Urabá i nordvest.

Økt spenning. Etter at fredsprosessen ble brutt, er de vel 200.000 innbyggerne i den tidligere demilitariserte sonen som regjeringen overlot til FARC-geriljaen som ledd i fredsprosessen, også i faresonen. Befolkningen her er ikke nødvendigvis tilhengere av geriljaen, og de ble aldri spurt da regjeringen overlot området deres til geriljaen. Ikke desto mindre er de i de paramilitæres øyne stemplet som geriljasympatisører fordi de har bodd under geriljaens kontroll i flere år.

Etter at de militære gjeninntok området, er det lagt lokk på nyhetsdekningen. Men det er kjent at de paramilitære allerede har fulgt i de militæres fotspor inn i området.

Mens de militære har konsentrert seg om å få kontroll over den demilitariserte sonen, blant annet gjennom intens bombing, har FARC

trappet opp kidnappinger, sabotasjeaksjoner og veisperringer. De høyreekstreme paramilitære gruppene har på sin side varslet en ny offensiv mot FARC, og i midten av mars ble erkebiskopen i Cali Isaias Duarte drept.

Ingen vet hvem som sto bak, men mye tyder på at det var narkomafiaen, som har nære forbindelser til de paramilitære.

Militær løsning mest sannsynlig. Flyktningerådet er bekymret for både de fordrevne og for sine samarbeidspartnere og menneskerettighetsorganisasjoner som arbeider med de fordrevne.

- Flere mennesker vil måtte kryse grensene til nabolandene etter at borgerkrigen tilspisses. Allerede er tusenvis av colombianere i eksil, ikke minst i grensetraktene i Ecuador og Venezuela. Disse landene frykter også at krigen kan komme til å velte inn over deres grenser, sier Eigil Kvernmo.

Kvernmo er ikke optimistisk når det gjelder framtida. Han tror det vil

I mange områder er det rapportert at folk har vært redde for å uttrykke seg politisk. Det ble videre vist til at frykt for Zanu-PFs ungdomsbrigader har vært utbredt i flere områder.

Den norske kritikken av valget ble støttet av SADC og Det Britiske Samveldet.

Den sørafrikanske observatørstyrken ble møtt med latter fra utenlandsk presse da deres rapport konkluderte med at valget hadde vært «legitimt». Kåre Vollan sa i en kommentar at han stiller seg uforstående til sørafrikanernes konklusjon.

Tsvangirai i fengsel. Da den internasjonale pressen hadde forlatt landet, ble Morgan Tsvangirai satt i fengsel, anklaget for høyforræderi.

I dagene etter valget var det tilføy til uro flere steder i Zimbabwe. Dagen etter at Mugabe ble tatt i ed som ny president, ble en ny hvit farmer drept av krigsveteraner, og mange fikk kun timer på seg til å forlate gård og grunn.

Opprøp polit i pansrede biler og militærstyrker patroljerte gatene i Bulawayo og i Harare. I Mbare utenfor Harare angrep Zanu-PF ungdommer flere av dem som hadde stemt på opposisjonspartiet med stokker og sprettert. I henhold til Lovene Tswatswa som så det hele, ble minst 10 skadet i sammenstøtene. Dette til tross for at folk klokke av skade prøvde å flykte unna ungdomsbrigadenes herjinger.

- Jeg frykter at situasjonen nå vil eskalere til en borgerkrig, uttaler John Makumbe, leder for menneskerettighetsorganisasjonen Transparency International i Zimbabwe.

- Mugabe og hans ungdomsbrigader vil nå ta hevn på alle som stemte på opposisjonspartiet. Jeg er redd den politiske volden, blodbadet, arrestasjonene og terroren vil øke i tiden framover, sier Makumbe.

ta år før fredsprosessen blir gjenopptatt, ikke minst fordi den høyreorienterte Alvaro Uribe ligger an til å vinne presidentvalget i mai.

Støtter hard linje. - Alt tyder på at alle partene i krigen satser på en militær løsning. Med Alvaro Uribe som president vil regjeringen helt klart satse på en militær framfor en fredelig løsning, sier han.

De paramilitæres virksomhet hører man lite om i mediene. Der er det geriljaens krig det fokuseres på, og folk flest er så lei av sabotasjen og kidnappingsvirksomheten at de ifølge meningsmålingene støtter den harde linja regjeringen har lagt seg på.

- I en kontekst der USA er med på å drive fram en militær løsning på konflikten, er det uhyre viktig at Norge trer fram som et land som fokuserer på menneskerettigheter, folkerett og det humanitære som motvekt, understreker han.

Nils Myklebost er journalist og skriver blant annet for NTB og Associated Press.

Dystre utsikter for Bangladesh

Krise-rammet økonomi kan føre flere ut i fattigdom

DHAKA (b-a): Til tross for en mangeårig vekst i nasjonalproduktet på over seks prosent i året, er det ikke blitt færre fattige i Bangladesh. I fremtiden kan det snarere bli flere. Fordelene av veksten har i hovedsak havnet hos de som allerede sitter godt i det.

• I BANGLADESH:
BIBIANA DAHLE PIENE

BANGLADESH

På et gårdstun i landsbyen Bishnupur sitter ei ung jente på en stråmatte og limer sammen sigarettpapir og filtre. Fingrene arbeider lynraskt med det skjøre materialet. Jobber hun hardt fra klokka seks om morgenen til fire om ettermiddagen, rekker hun å lime 4000 stykker. For det tjener hun 16 taka, eller rundt to kroner. Det er svært lite – også sett med bengalske øyne.

Men så lenge arbeidsløsheten er skyhøy, er det ingen som klager over lønna. Det finnes ingen alternativer.

Redusert vekst. Til tross for en årlig økonomisk vekst på rundt seks prosent i gjennomsnitt på 90-tallet – noe over tre prosent per hode, når man justerer for befolkningsveksten – er ikke antallet fattige redusert i Bangladesh. I absolutte tall lever like mange i ekstrem fattigdom i dag som for ti år siden, mens andel av befolkningen er redusert. I 2000 levde halvparten av den raskt voksende befolkningen på rundt 130 millioner mennesker under fattigdomsgrensen, mot 59 prosent i 1990, ifølge tall fra Verdensbanken.

– 90-årene ble en æra av tapte muligheter, sa Verdensbankens sjeføkonom og visepresident Nicholas Stern, da han entret talerstolen i hovedstaden Dhaka den 8. januar, nøyaktig hundre dager etter fjorårets valg. Som så mange andre før ham forsøkte han å trenge igjennom med budskapet om at økonomiske reformer og bedre styring må til dersom Bangladesh skal ha håp om å styrke sitt svake økonomiske fundament. For fremtiden ser ikke lys ut.

Redusert vekst. – Veksten vil trolig bli redusert til under fem prosent i året, spår Nicholas Stern.

Eksporten av varer, især teksti-

Ennå er det vanlig at småunger må yte sin skjerv på rismarkene i Bangladesh. Fortsatt er det mange som ikke får gå på skole.

90-årene ble en æra av tapte muligheter.

Nicholas Stern, sjeføkonom i Verdensbanken

ler, vil etter all sannsynlighet fortsette å synke. Trenden startet allerede i fjor høst, da kjøperne – især britiske og amerikanske – begynte å presse prisene nedover. Konsekvensene har vært dramatiske: Til nå har over 350 000 arbeidere – i hovedsak kvinner – måttet forlate jobbene sine i tekstilindustrien, mens en rekke bedrifter er gått konkurs.

Penger som bangladeshiske arbeidere i utlandet sender hjem, overgår nå eksportinntektene. Skatteinntektene er ytterst små.

Bare rundt 100 000 innbyggere betaler skatt, mens budsjettunderskuddet er et ubehagelig stort faktum.

Økonomisk krise. Det største problemet er imidlertid et akutt underskudd på handelsbalansen. Bangladesh' valutareserver tilsvarer nå bare verdien av seks ukers normal import, mens IMF anbefaler at et lands valutareserver bør utgjøre minst 3-4 måneders import. Den dystre utviklingen har fått myndighetene til å starte forhandlinger

med IMF og Verdensbanken.

Håpet er å oppnå betalingsbalansestøtte. Men slik støtte gis ikke uten betingelser. IMF krever blant annet at Bangladesh skal skifte fra faste til flytende valutakurser. Det vegrer myndighetene seg for å gjøre, fordi det vil føre til at landets egen valuta – taka'en – blir mindre verdt, og at utenlandsgjelden dermed vil bli tyngre å bære.

IMF har forsøkt å sukke pillen ved å få bilaterale givere, deriblant Norge, til å bidra med betalingsba-

– Gi fattige adgang til markedene

• BIBIANA DAHLE PIENE

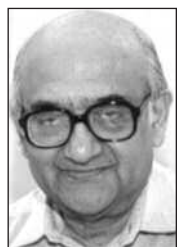
– Så lenge de fattige ikke har tilgang til markedet, så vil de aldri kunne få del i vekstspiralen, hevder økonomien Rehman Sobhan. Et av hans forslag er å gi aksjer til arbeiderne.

Dersom man virkelig vil bekjempe fattigdom må man våge å tenke annerledes. Det viktigste er å gi fattige adgang til markedet, men dette blir i høy grad oversett, sier lederen av den viktige «tenketanken» Centre for Policy Dialogue, Rehman Sobhan.

Sobhan slår en tykk strek over de tradisjonelle vekstteoriene, som hevder at økt økonomisk vekst etter hvert vil «sildre ned» på de fattigere lagene av befolkningen.

– Dette vil bare skje dersom man har en enorm vekst. Den veksten vi har i Bangladesh i dag vil ikke ha

For å skape systemforandringer må vi gjøre de fattige sterkere.

Rehman Sobhan, økonom.

denne effekten, fremholder han.

For smått. – Det er de som kontrollerer markedet som beholder fordelene av veksten. Derfor må vi skape strukturelle betingelser som setter fattige bedre i stand til å delta i markedet. Men dette poenget har vært lite i fokus, mener han.

Givernes fokus på mikrokreditt og andre småskala-mekanismer er ikke tilstrekkelig, hevder Sobhan.

– Dette setter de fattige bare i stand til å drive med småaktiviteter. En fattig kone kan for eksempel kjøpe en ku. Men hun må fortsatt selge melken til oppkjøpere som presser ned prisene.

– Det giverne gjør i dag vil ikke forandre situasjonen i særlig grad. Dersom de virkelig vil gjøre en innsats, må de bruke sin makt og sine

penge til å styrke de fattige direkte. Vi må bygge en bro over det enorme gapet som fortsatt eksisterer mellom fattig og rik når det gjelder utdanning, helse, og så videre. For å skape systemforandringer må vi gjøre de fattige sterkere, sier han.

Aksjer til arbeiderne. Rehman Sobhan tar til orde for radikale endringer, dersom man skal ha håp om å endre situasjonen den neste tiåret. En måte å skape forandring på er å gjøre arbeidere til partnere, fremholder han, og bruker tekstilindustrien som eksempel:

– Vi har gjort oss avhengig av én eksportvare – tekstiler. I fremtiden vil konkurransen her bare bli hardere. Dette betyr at vi må finne nye markeder og bli enda mer konkurransedyktige. I denne situasjonen er

det ikke mulig å øke lønningene. De kommer i stedet til å bli presset nedover. Dette er den globale utviklingen, fremholder Sobhan.

– På den annen side: Dersom eksporten øker, er fabrikkieren den eneste som tjener på dette. Lønningene til arbeiderne vil være like lave. Men dersom de eide en andel i fabrikk, ville situasjonen bli annerledes.

Krav om representasjon. – Hvordan kunne dette gjøres?

– Man kunne jo innføre en form for markeds-kondisjonalitet, slik man har gjort i forhold til barnearbeid. Dette innebærer at dersom Norge vil åpne sine grenser for klær fra Bangladesh, så må det dokumenteres at en tredel av aksjene eies av de ansatte på fabrikk.

FOTO: G.M.B. AKASH/DRIK

lansetøtte. Norge gir i dag slik budsjettstøtte til tre land - Tanzania, Malawi og Mosambik.

- Norge bør helt klart ikke gi slik støtte. Det ville bidra til å legitimere en politisk reformpakke fra IMF som det er vanskelig å finne gode argumenter for, sier økonom Arne Wiig ved Chr. Michelsens Institutt, som nylig var i Dhaka for å følge forhandlingene.

Drive fram reformer. De store givene, med Verdensbanken i front, bruker den økonomiske krisen for det den er verdt til å drive fram reformer.

Banken er først og fremst ivrig etter å få privatisert statlige bedrifter, som ofte er gigantiske underskuddsforetak. Ifølge avisa Daily Star er en av de største jitemøllene, Adamjee Jute Mills, et rent tapsprosjekt. Det ville være langt billigere for staten å stanse produksjonen og samtidig betale arbeiderne lønning, enn å fortsette driften, skriver avisa.

Hvem som eventuelt vil være villig til å overta selskapene er imidlertid et åpent spørsmål.

Ingen kjøpere. - Myndighetene har hele tiden vært for privatisering. Men det finnes jo ingen kjøpere på grunn at den enorme gjelden og den lave profitten disse selskapene har, påpeker økonom Rehman Sobhan.

- Før en privatisering må man ha programmer på plass for å modernisere produksjonen og forbedre

Denne unge jenta fra Bishnupur ruller 4000 sigaretter om dagen. For det tjener hun 16 taka - under to kroner

FOTO: BIBIANA DAHLE PIENE

lederskapet. Men ingenting har skjedd på 20 år! Det Verdensbanken i realiteten foreslår er å kaste disse fabrikkene på skraphaugen, hevder han.

Myndighetene er også tilbakeholdne med å privatisere fordi det vil bety at titusenvis av arbeidere blir satt på gata. I en situasjon der Bangladesh trenger over fire millioner nye arbeidsplasser årlig for å bremse arbeidsløsheten, anses dette for en svært uheldig løsning.

Bygger på kreditt. Verdensbanken presser også på for å få myndighetene til å oppgi systemet med såkalt «supplier's credit» - byggekreditt. Dette er et system der større byggeprosjekter som veier, bruer, elforsyning o.l. blir bygget for entreprenørens regning, som igjen får betalt i årlige avdrag pluss renter.

Siden 1996 er det inngått slike kontrakter om byggeoppdrag for mer enn en milliard dollar (ni milliarder kroner). Det innebærer en enorm årlig rentebelastning for den allerede anstrengte økonomien.

Problemet er at systemet ikke trenger å følge vanlige anbudsregler og som regel er stengt for innsyn. Rentene er gjerne skyhøye, og prisene på prosjektene ofte langt over det som anses for rimelig.

Dyre kontrakter. Med andre ord er det svært store muligheter for korrupsjon innenfor dette systemet. Like før Awami League-regjeringens avgang i fjor inngikk myndighetene kontrakter for mer enn 600 millioner dollar. Kilder i Verdensbanken sier til avisa Daily Star at så mye som en tredel av summen kan ha gått rett i ministrenes lommer.

I januar i år vedtok den nye flerpartiregjeringen, ledet av statsminister Khaleda Zias parti BNP, å begrense bruken av byggekreditt. Heretter skal det kun brukes når det ikke er mulig å skaffe lån på andre måter.

Binayak Sen, professor ved Bangladesh Institute for Development Studies

Bonden sitter igjen med større avlinger, men mindre penger, enn tidligere.

Ordforklaring: MUL-landene - de minst utviklede landene

Mest vekst for de rike

Han tenker kanskje ikke så mye på økonomisk vekst, den unge rickshaw-wallah'en som skrangler seg gjennom rikmannsstrøket Gulshan. På rekke og rad ligger nybygde og påkostede leilighetskomplekser, med navn som Pristine House, Golden Goose og Dream Apartments. Sjansene for at han noensinne vil få se disse innenfra er ytterst små.

Han tenker muligens mer på at prisene på ris, bensin og andre forbruksvarer har økt dramatisk det siste halvåret, men at hans kunder er lite villige til å betale mer for turen i den fillete rickshaw'en.

- Alt er blitt dyrere. Pengene strekker ikke til, forklarer han, og ber tynt om 10 taka (ca. 80 øre) ekstra for turen.

Paradoks. De siste årene er trenden blitt stadig tydeligere i Bangladesh: De rike blir stadig rikere, de fattige står mer eller mindre på stedet hvil. Den raske økningen i ulikhet er foruroligende, mener mange.

- Det meste av veksten er gått til de som allerede er rike, bekrefter professor Binayak Sen ved Bangladesh Institute for Development Studies (BIDS). Han skiller imidlertid mellom sosial fattigdom - som tilgang til utdanning, helse, osv. - og økonomisk fattigdom. For førstnevnte er situasjonen blitt vesentlig bedre, for den sistnevnte har ting stått stille.

- Sektorene der de fattige er involvert har ikke vokst så raskt som man trodde, forklarer han.

Et eksempel er risproduksjonen: Selv om bøndene i dag dyrker mer ris, noe som har gjort Bangladesh selvforsynt på den fronten, har prisen gått ned. Samtidig har prisene på gjødsel, diesel og andre innsatsvarer økt kraftig siden regjeringsskiftet i oktober i fjor. Dermed sitter bonden igjen med større avlinger, men mindre penger, enn tidligere.

Ny strategi. Dette har vært et vesentlig bakteppe for arbeidet med en ny strategi for å bekjempe fattigdommen, som Bangladesh - i likhet med

andre utviklingsland - er blitt pålagt å lage. BIDS har vært ansvarlig for å utarbeide den foreløpige fattigdomsstrategien (IPRSP) for myndighetene. Ifølge Binayak Sen er det særlig seks punkter som er vesentlige:

■ Få fart på økonomisk vekst, især gjennom industrialisering av jordbruksvarer. - Her er det et enormt potensial, mener Binayak Sen.

■ Bygge opp bedre infrastruktur.

- Her må givene inn. Dette har vi ikke råd til selv.

■ Reformere det offentlige, blant annet ved å desentralisere makten og sette politiet under sivil administrasjon

■ Utvikle menneskelige ressurser gjennom bedre utdanning, helse og ernæring

- Her må vi spesielt bedre tilgangen for de fattigste, fremholder Sen.

■ Utvikle sosiale sikkerhetsnett, som pensjoner og mat for utdanningsprogrammer, spesielt for de aller fattigste

■ Stimulere folk til selv å ta ansvar for sine rettigheter

- Vi trenger strukturer som er i stand til å mobilisere massene. Her har både myndigheter og sivile organisasjoner sviktet, mener Sen.

Trenger penger. Men hvordan disse målene konkret skal oppnås, sier strategien lite om.

- Det vi vet med sikkerhet er at vi trenger mer penger. Bangladesh kommer dårlig ut på bistandsstatistikken, hevder Sen.

Han har nylig regnet ut at land som mottar bistand i gjennomsnitt får støtte som tilsvarer rundt ni prosent av brutto nasjonalprodukt. Tallet for Bangladesh er imidlertid bare i overkant av tre prosent.

- Ser vi kun på statistikken over MUL-landene er gjennomsnittet over 14 prosent. Bangladesh kommer alt for dårlig ut, mener Binayak Sen.

Mangelen på lov og orden er et stort problem i Bangladesh. Et forslag i den nye fattigdomsstrategien er å omstrukturere politiet.

FOTO: BIBIANA DAHLE PIENE

Uvitende om søknad

Telenor søkte støtte til å lære opp bangladeshiske ansatte – partneren uvitende

DHAKA (b-a): I desember i fjor søkte Telenor om NORAD-støtte til et opplæringsprosjekt for å heve kompetansen i datterselskapet GrameenPhone i Bangladesh. I januar hevdet Telenor at prosessen allerede var godt i gang. Det var bare en liten hake: På det tidspunktet hadde ledelsen i GrameenPhone aldri hørt om prosjektet.

• I BANGLADESH:
BIBIANA DAHLE PIENE

BANGLADESH Den 9. desember i fjor sendte Telenor Mobile Communications (TMC) av gårde søknaden til NORAD om støtte til et opplæringsprosjekt i sitt bangladeshiske datterselskap GrameenPhone, der Telenor er hovedaksjonær med 51 prosent av aksjene.

Opplæringen skulle skje i forbindelse med en planlagt refinansiering av låneporteføljen til GrameenPhone. Tanken var å benytte anledningen til å lære opp lokale medarbeidere i hvordan man håndterer slike forhandlinger.

Telenor stipulerte utgiftene til prosjektet til 1,33 millioner kroner, og søkte NORAD om å få dekket halvparten. Beløpet skulle gå til å dekke utgifter til forberedelser, forelesninger i prosjektfinansiering, forretningsplanlegging og dialogføring med finansinstitusjoner, samt reise- og diettkostnader.

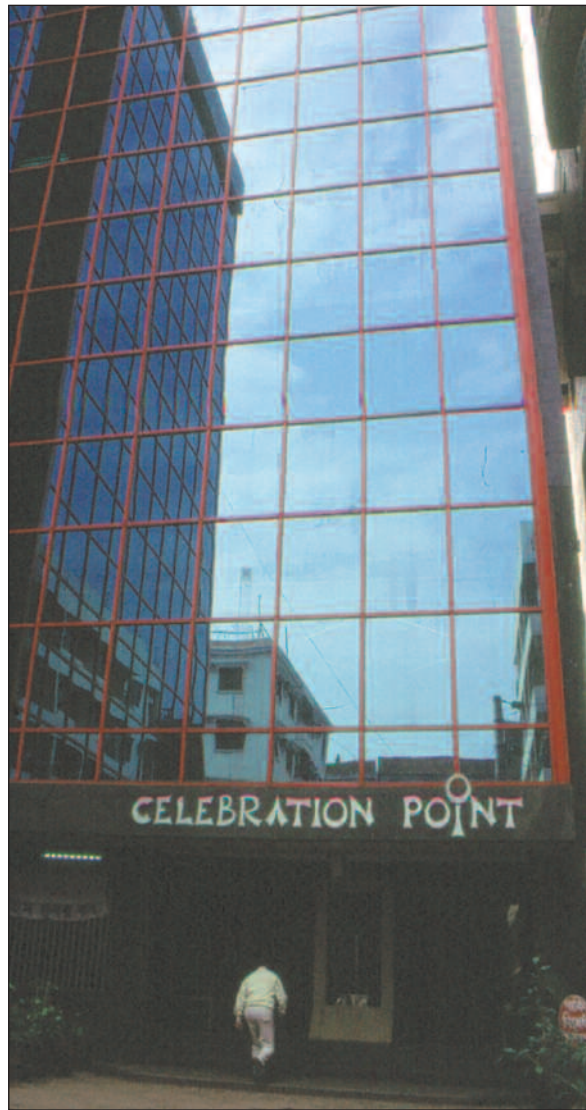
Siden prosjektet faller pent inn under NORADs strategi om næringsutvikling i sør, især punktene om å støtte kompetanseheving og teknologioverføring, så NORAD i utgangspunktet positivt på søknaden.

Start i januar. I søknaden heter det: «GP (GrameenPhone, journ.anm.), som er en dedikert mobiloperatør, besitter ikke den type kompetanse som kreves for gjennomføringen av prosjektet. Selskapet har imidlertid til hensikt å bygge opp tilstrekkelig management kompetanse til å kunne representere selskapet i finansieringsforhandlinger men med støtte fra spesialister».

Ifølge søknaden skulle første fase av prosjektet settes i gang allerede i januar i år.

– Prosessen er godt i gang, forsikret avdelingsleder Hans M. Høegh Henrichsen i TMC, da Bistandsaktuelt tok kontakt den 20. januar.

Henrichsen henviste oss videre til Telenors medarbeider i Singapore, Knut Borgen. Men da Bistandsak-

GrameenPhones høyhus i Dhaka. Ledelsen i selskapet ante ikke at Telenor hadde søkt NORAD om penger til å kurse de ansatte.

FOTO: BIBIANA D. PIENE

tuelt stilte spørsmål om prosjektet per epost, fikk vi til svar at dette viste han ingenting om. Borgen ba oss

i stedet snakke direkte med GrameenPhone i Dhaka.

Hvilket prosjekt? Den 30 januar møter Bistandsaktuelt GrameenPhones administrerende direktør Ola Ree på hans kontor i GrameenPhones høyhus i hovedstaden Dhaka. Men når vi spør om hvordan det går med opplæringsprosjektet, ser Ree spørrende ut. Dette har han aldri hørt om.

– Nei, du blander oss visst med Scancem, er direktørens umiddelbare kommentar. (Scancem er en tysk-norsk sementbedrift som driver i en rekke utviklingsland, deriblant Bangladesh, red.anm).

– Det foregår ikke noen opplæring av ansatte hos oss, fastslår Ree.

Men for å være på den sikre siden kaller han inn både informasjonssjefen og regnskapssjefen. Heller ikke de har noensinne hørt om prosjektet.

– Hvordan kan Telenor på vegne av GrameenPhone søke om støtte til et prosjekt – som dere aldri har hørt om?

– Nei, det synes jeg er temmelig merkelig, vedgår Ree.

– Er du blitt spurt om dere har behov for denne type opplæring?

– Det er klart at vi har diskutert fram og tilbake i forbindelse med refinansieringsprosessen hvordan vi skulle gjøre dette. Men et eget opplæringsprosjekt har aldri vært diskutert, sier Ree. – Så rart at noen gjør dette uten å konferere med meg.

Glemt bort. Noen timer senere ring-

Ola Ree, adm.dir. i GrameenPhone, Bangladesh.

er mobiltelefonen til Bistandsaktuelt utsendt. Ola Ree er på tråden. Han har endelig fått kontakt med Telenor i Oslo, og fått en forklaring.

– De beklager sterkt at de ikke har gitt informasjon. De har visst rett og slett glemt det, opplyser Ree.

Forklaringen på dét, tror han, kan være at da et par medarbeidere i Telenors finansavdeling besøkte Dhaka i januar, var Ree selv på ferie i Norge.

Ifølge søknaden skulle prosjektet ha vært satt i gang da, og reisen er innbefattet i prosjektbeløpet.

– Så det har vært folk fra Telenor i Dhaka?

– Ja, de hadde møter med banker og andre finansinstitusjoner. Men det ble ikke snakket om noe opplæringsprosjekt. Det er nok ikke kommet så langt som planlagt, sier Ree.

Vil ikke snakke. Overfor Bistandsaktuelt hevder avdelingsleder Høegh Henrichsen i TMC at styret i GrameenPhone hele tiden har vært informert. Mer vil han ikke si om saken før han får spørsmålene overlevert skriftlig. Bistandsaktuelt sender over en rekke spørsmål, og blir lovet svar innen få dager.

Men i stedet for å svare på Bistandsaktuelt spørsmål sender Henrichsen en faks til NORADs direktør Tove Strand, der han forklarer situasjonen.

Faksen er blitt unntatt offentlighet, men etter det Bistandsaktuelt erfarer mener Telenor det er beklagelig dersom saken oppfattes slik at de har gjort en feil. Deres forklaring på hendelsesforløpet er at de ønsket en avklaring om støtten fra NORAD før de informerte GrameenPhone.

Den 14. mars i år innvilget NORAD støtte til Telenors prosjekt på i alt 498 160 kroner.

fremholder avdelingsdirektøren.

– Når det gjelder denne konkrete saken har vi tatt dette opp med Telenor, og vi regner med at partneren blir tatt med videre i prosessen. Vi er nødt til å stole på våre egne partnere som vi har et langsiktig forhold til. Telenor er en slik partner. Det er uheldig at dette har skjedd, men vi tror på en løsning.

– Noen vil kanskje mene at dette er en lettvinnt måte for Telenor å få ut penger på?

– Å skrive slike søknader er temmelig omfattende. Det blir nok ikke sett på som lettvinnt, sier Eikeland.

Vi er nødt til å stole på våre egne partnere som vi har et langsiktig forhold til. Telenor er en slik partner.

Else Berit Eikeland, avdelingsdirektør i NORAD

– Partneren må være med

– Vi forutsetter at den lokale partneren er med på å utforme denne typen opplæringsprosjekter, sier avdelingsdirektør Else Berit Eikeland i NORADs avdeling for sivil samfunn og næringsutvikling.

I fjor brukte NORAD rundt fem millioner kroner til å støtte prosjekter som tok sikte på å overføre kompetanse fra norske bedrifter til deres partnere i Sør. Det tilsvarer om lag ti søknader.

– Nivået er lavt. Dette reflekterer at relativt få bedrifter har etablert seg ute, mener Eikeland.

– Hvordan begrunner dere vedtaket om å støtte Telenors prosjekt?

– Opplæringen kommer inn under målsettingen om kompetanseutvikling, nemlig at etableringen er bærekraftig. Men støtten forutsetter enighet med den lokale partneren, sier Eikeland.

– Men i denne saken informerte ikke Telenor ledelsen i GrameenPhone om prosjektet?

– Jeg vet ikke hva som har skjedd i denne saken. Men vi fastholder at den lokale partneren må engasjeres i prosjektet. Det er en forutsetning at det har foregått en dialog, og at prosjektet er forankret hos partneren. Dette gjelder både for bedrifter og for frivillige organisasjoner,

Telenor-kontrakt med UNDP

• I LAOS: ODD KRISTIAN DAHLE

NÆRINGSBLIV Vientiane (b-a): Telenor har fått oppdraget med å knytte sammen hele FN's hjelpeapparat. Fra en sentral i Nittedal i Akershus styrer selskapet all kommunikasjon mellom FN's utviklingsprogram sine 150 kontorer.

FN's utviklingsprogram (UNDP) i Laos var det første kontoret som fikk installert det nye systemet sist sommer. – Etter flere måneder med store problemer er nå kommunikasjonen oppe og går, forteller tidligere bistandsminister Kari Nordheim-Larsen, som leder FN sitt utviklingsarbeid i Laos.

Alle UNDP-kontorene og hovedkontoret i New York er knyttet sammen i ett tele-system.

Men det nye kommunikasjonssystemet som skal knytte sammen alle UNDP-kontorene med Internett, telefon og videokonferanser har hatt sine barnesykdommer. I flere måneder falt plutselig telefoner ut og internett kunne bryte sammen uten forvarsel. På det verste var UNDP-kontoret uten internett en måned uten at det ble rettet på, forteller Nordheim-Larsen.

Det satellittbaserte kommunikasjonssystemet er levert av Telenor i Bratislava i Slovakia, men styres fra en sentral i Nittedal i Akershus. Fra denne sentralen skal Telenor sørge

for at alle UNDP-kontorene og hovedkontoret i New York er knyttet sammen i ett telesystem.

Laos var det første landet som koblet seg på, men de siste månedene har også flere andre land kommet på nett.

I starten var det en rekke problemer og mye av trøbbelet skyldes i hovedsak om dårlig kapasitet og mangelfull service når linjene brøt sammen.

Salgsdirektør Jan Erik Tjern i Telenor avviser at selskapet har hatt skyld i problemene og viser til at det er strømforsyningen i Laos som var

årsaken til problemene.

– Ustabil strøm har ført til at en del som sitter utenpå parabolantennen blir ødelagt og strømmen blir brutt. Når dette har skjedd har vi sendt ny del og fått et lokalt firma til å skifte den. Dette har naturlig nok tatt litt tid, siden det er en stor del det er snakk om. Dessuten har ikke FN vært interessert i å ha disse delene på lager, sier Tjern.

Etter flere klager har nå selskapet funnet en løsning som stabiliserer strømforsyningen.

Odd Kristian Dahle er norsk frilansjournalist

Sharons skyteskiver

Norsk Folkehjelp driver bistand mens israelerne beskytter Gaza

Nora Ingdals jobb er å koordinere Norsk Folkehjelps langsiktige bistand i det palestinske området. De siste månedene har det vært nesten umulig.

• TOR AKSEL BOLLE

Fredag 8. mars. Telefonen ringer klokka åtte om morgenen hjemme hos familien Ingdal/Hovdenak i Gaza. Fredag er fredag og det er litt uvanlig at noen ringer så tidlig. Nora Ingdal løfter av røret og hører en hysterisk stemme som skriker «Mass killings, mass killings» Det er en mann fra en av de lokale organisasjonene Norsk Folkehjelp samarbeider med som ringer. Han forteller at israelske tropper har gått inn i landsbyen der organisasjonen holder til og har drept 18 menn. Verken pressefolk eller hjelpemannskaper får slippe inn i landsbyen av den israelske hæren. Han vet ikke noe om skjebnen til de andre som jobber for organisasjonen, men sier at folk er ute på jordene og leter etter døde.

Resten av fredagen snakker Nora Ingdal i telefonen. Hun snakker med fortvilte palestinere fra andre samarbeidsorganisasjoner. De trygler om hjelp. Og hun snakker med det norske representasjonskontoret på Vestbredden. Over huset sirkler israelske kamphelikoptre og gjør det umulig å gå utendørs.

50 drept. - Den blodige fredagen kommer jeg aldri til å glemme. 50 palestinere ble drept den dagen. Da den første telefonen kom fra en av våre samarbeidspartnere var min umiddelbare reaksjon at jeg måtte forsøke å komme meg til den landsbyen hvor drapene hadde skjedd. Det var selvfølgelig helt idiotisk tenkt. Jeg ville aldri sluppet gjennom veisperringene, og det ville vært farlig, forteller Ingdal.

Eneste norske. Siden 1998 har Ingdal vært Norsk Folkehjelps stedlige representant i de palestinske områdene. Fra et lite kontor med fire lokalt ansatte i Gaza styrer 31-åringen organisasjonens arbeid. Hun er den eneste norske bistandsarbeideren som er igjen i Gaza. Etter at intifadene startet i september 2000 har Ingdal sett hvordan konflikten har blitt verre og verre. Hun har opplevd at folk hun har jobbet med i flere år er blitt skutt rett ned av israelske tropper. Israelske myndigheter anerkjenner ingen særegen status for humanitære organisasjoner i de palestinske områdene.

Nora Ingdal har selv blitt be-

- Den blodige fredagen kommer jeg aldri til å glemme. 50 palestinere ble drept den dagen.

FOTO: TOR AKSEL BOLLE

skutt flere ganger. I Gaza må hun daglig gjennom kontrollposter hvor hun blir sikket på med maskingevær og forhørt av aggressive israelske soldater. Mens hun jobber må hun hele tiden tenke sikkerhet og gjøre risikovurderinger. I perioder er det umulig å gå fra huset hun bor i til kontoret to hundre meter unna fordi kamphelikoptre og jagerfly skyter på mål like i nærheten. Hun forteller at sønnen til en av kollegaene på kontoret kaster opp hver gang han hører lyden av et helikopter.

Slapp bomber. - Vi vurderer vår egen sikkerhet svært nøye. Selv var jeg ikke redd til å begynne med. Da de israelske flyene kom inn over byen og slapp bomber var det helt uvirkelig, som film. Men etter hvert som folk jeg kjenner som er blitt drept er jeg blitt reddere og reddere.

Når det er full krig, som det har vært i det siste, så lurar jeg av og til på hva i all verden jeg gjør i dette infernoet. Men samtidig har saken en annen side. Jeg har en enormt meningsfylt jobb. Vi føler at det vi driver med virkelig betyr noe for mange andre mennesker. Dessuten er det ikke like ille hele tiden, sier Ingdal.

Størst behov i Gaza. Norsk Folkehjelp har arbeidet i det palestinske området siden 1987. Mens de aller fleste humanitære organisasjonene som er i området har flyttet til Vestbredden har Folkehjelpe blitt igjen i Gaza.

- For oss er det veldig viktig å være i Gaza. Det er der nøden er aller størst. Levestandarden i Gaza er for eksempel halvparten av det den er på Vestbredden, understreker Ingdal.

Gode samarbeidspartnere. Etter at de palestinske selvstyremyndighetene ble etablert i 1994 har Folkehjelpas arbeid i området endret profil. Mens organisasjonen før 1994 satset mye på helse, er hovedmålet nå å bidra til å styrke det skjøre sivile samfunnet i det palestinske området. Derfor er samarbeidet med lokale organisasjoner viktig. Norsk Folkehjelp støtter om lag 20 forskjellige organisasjoner og bygger opp deres kompetanse. Kvinne- og ungdomsorganisasjoner er prioritert.

- Jeg bøyer meg i støvet over det arbeidet våre samarbeidspartnere gjør. Når det ser som mørkest ut jobber de bare enda hardere. Det er nettopp det at vi jobber sammen med lokale organisasjoner som gjør at arbeidet kan tikke og gå selv under de ekstreme forholdene det har vært i det siste. De er utrolig dyktige og fleksible. Mange utenlandske hjelpeorganisasjoner stopper helt opp når utlendingene blir evakuert på grunn av krigshandlinger. Fordi vi kun jobber gjennom lokale organisasjoner unngår vi det, sier hun.

Balansegang. Norsk Folkehjelp er ikke en nøytral aktør. Nora Ingdal har gjentatte ganger uttalt seg sterkt kritisk til Israels politikk i området hun arbeider i. Etter at en eldre lege hun hadde jobbet med i seks år ble regelrett henrettet mens han kjørte ambulanse, karakteriserte Norsk Folkehjelp israelerens handlinger som statsterrorisme i en pressemelding. Overraskende nok forteller hun allikevel om et «greit» samarbeidsforhold med israelerne.

- Israelerne tolererer veldig mye av uttalelser. Antakeligvis har det med den politiske kulturen i landet å gjøre. Faktisk er jeg langt forsiktigere med hvordan jeg omtaler de palestinske myndighetene. Det er jo masse å kritisere dem for også. Men de har trekk fra arabiske autoritære regimer, så der må jeg veie min ord nøye og vurdere sikkerheten til våre lokalt ansatte før jeg uttaler meg, forklarer Ingdal.

Hun synes for øvrig at hun er heldig som kan si hva hun mener. Andre kan ikke det.

- En del organisasjoner har jo et nøytralt mandat, for eksempel Norges Røde Kors. Det er ikke lett i en situasjon hvor verdens femte største militærmakt kriger mot palestinere med kalasjnikov-geværer. Flere organisasjoner knekker jo omtrent ryggen i sine forsøk på å opprettholde nøytraliteten, sier hun.

Vil tilbake. Når dette skrives sitter Nora Ingdal på et kontor i Storgata og venter på utreisetilatelse fra Norsk Folkehjelp. Situasjonen på Vestbredden er verre enn på veldig lenge.

- Hvis det fortsetter sånn som det er for øyeblikket, så kommer vi til å styre arbeidet fra Oslo. Mine kollegaer på kontoret i Gaza er veldig dyktige, så det kommer til å fungere, understreker Ingdal.

Men hun vil tilbake og håper at situasjonen lysner noe slik at hun, mann og barn kan kaste seg på et fly.

- Vi er jo blitt veldig knyttet til landet og folket. Har masse venner der. Jeg føler at vi får utrettet noe, sier Ingdal. Til sommeren er hennes fire år som Norsk Folkehjelps stedlige representant i det palestinske området over. Etterfølgeren er allerede ansatt.

En israelsk panservogn fyrer løs i den palestinske landsbyen Mughraqa på Gaza-stripen 18. mars i år

FOTO: SCANPIX/EPA PHOTO AFPI/ABDELHAK SENNA

11 år etter Golf-krigen: Iraks fattige

...men er det Saddam-styret eller sanksjonene som skaper nøden?

BAGDAD (b-a): På svartebørsen i Bagdad er det varer nok 11 år etter at FN innførte strenge sanksjoner mot den krigerske diktatoren Saddam Hussein. Og mens sanksjonsprofitørene tjener grovt på smugling, bygger Saddam stadig flere luksus-slott. Samtidig øker barnedødeligheten, analfabetismen og fattigdommen.

• I IRAK:
ÅSHILD ELIASSEN

IRAK At det store flertallet av irakere lider nød, er det liten tvil om. Derimot er årsakene til nøden høyst omdiskuterte: Irak gir FN-sanksjonene og amerikansk aggresjon skylden for alt som går galt. Også hjelpearbeidere og FN-ansatte i Bagdad taler varmt for å oppheve sanksjonene. Formann i sanksjonskomiteén, Ole Peter Kolby, Norges FN-ambassadør i New York, mener på sin side at Saddam selv har nøkkelen til å oppheve sanksjonene. Det innebærer samarbeid med FN. Siden 1998 har Saddam nektet våpeninspektørene adgang til Irak.

Sanksjoner på galt spor. – Sanksjonene rammer de som er svakest fra før. De som ikke har råd til å kjøpe medisiner til blodpris på det svarte markedet. Med andre ord treffer boikotten de den ikke var ment å ramme. Paradoksalt nok har mange av regimets medspillere tjent grovt på blokaden, hevder sykepleier Olav Rosset fra Hedmark og nikker mot en flunkende ny Mercedes 600 utenfor Al-Raschad psykiatriske klinikk i Bagdad.

Selv om bensin kun koster ti øre literen, er det vanligste transportmiddelet eselkjerrer og trillebærer.

– Da jeg kom til Bagdad for et år siden, reagerte jeg på alle de dyre luksusbilene. Etter hvert skjønte jeg at det finnes mange sanksjonsprofitorer, som tjener på å smugle varer fra Syria, Iran, Tyrkia og Jordan. De som har dollar og dinarer, får tak i det de vil av mat, klær, biler, medisiner og tilgang til luksussykehus, sier Rosset som jobber for Den internasjonale Røde Kors-komiteen.

Han viser samtidig til at staben på Al-Raschad-klinikken sliter med å skaffe nok medisiner til 1150 pasienter – deriblant psykisk skadde eks-soldater fra krigene i Iran og Kuwait. Medisiner som ble bestilt i april i fjor, er ennå ikke kommet fram. Irak skylder på FN, og FN skylder på Irak.

Shaima Raheem (17) kom grytidlig til sykehuset utenfor Bagdad, for å være sikker på å få medisiner til sønnen som har høy feber.

ALLE FOTO: ÅSHILD ELIASSEN

”
Norge bør peke på de negative konsekvensene av sanksjonene.

Naji Sabri, Iraks utenriksminister.

Nedprioritert helsevesen. Sykepleier Grete Stormoen fra Oslo, som også jobber for Røde Kors i Irak, bekrefter at det offentlige helsevesenet har brutt sammen:

– Helseklinikken sliter tungt, blant annet fordi medisinasjonene ikke dekker behovet, forklarer Stormoen på et sykehus utenfor Bagdad. Hun blir avbrutt av en kvinne i sort abajadrakt som dekker alt utenom ansiktet. Det er Lumia Amir som klager over at det ikke er medisiner igjen klokken 11 om formiddagen.

– Jeg har gått til fots flere mil med fire barn som har diaré og feber. Mannen min er soldat og er borte nesten hele året, sier den fortvilede moren, som blir tatt hånd om av en kvinnelig lege.

Delt FN. Også innen FN-systemet er meningene delte om sanksjonene. Francis Dubois, stedlig representant for FNs utviklingsprogram i Irak, hevder at sanksjonene fremmer korrupsjon, islamsk fundamentalisme og styrker Saddams stilling.

– De siste 20 årene har Irak utviklet seg fra å være et velstående land til å være ute av stand til å brødfø sine fattigste. Irak som kjøpte mange tjenester i utlandet og virket som en magnet på fremmedarbeidere, ligner nå et utviklingsland med en rik overklasse og et hav av fattige, påpeker Dubois.

En av årsakene er at Iraks tidligere så betydelige middelklasse har ytterst trangt år. Leger, tannleger, lærere og advokater tjener ikke mer enn rundt 20.000 dinarer i måneden (ca 100 kroner). For å overleve har de

fleste to, tre jobber – alt fra å selge sigaretter til å kjøre drosje, forteller Dubois.

Etter hans mening har det irakiske folket vært ydmyket lenge nok, og sanksjonene bør fjernes.

Kravene er innfridd. Det samme hevder de irakiske myndighetene. For, i deres øyne, er alle FN-kravene oppfylt, og Irak er rede til å forhandle med FN.

– Alt av biologiske, kjemiske og kjernefysiske våpen og programmer er ødelagt. Men USA bruker sanksjonene for å svekke Irak. Siden 1991 har 1,6 millioner irakere dødd på grunn av vareboikotten, påstår utenriksminister Naji Sabri, i uniform under et bilde av Saddam.

– Er også Norge, som har formannskapet i sanksjonskomiteen, bundet av USA?

– USA har hovedrollen i dette spillet. Norge skal kun sitte ut året, svarer den uniformerte ministeren med en skuldertreknig. – Ikke desto mindre bør Norge benytte anledningen til å peke på de negative konsekvensene av sanksjonene, ikke minst for utdannings- og helsevesenet. Sykehus mangler reservedeler til livsviktige apparater. Bestillinger av computere kan ta tre år. Når varene endelig kommer, er modellene foreldet. Kontrakter på rundt fem milliarder dollar holdes tilbake av USA og England, sier utenriksministeren oppgitt.

Kontroll over Iraks olje. Saddam Husseins medarbeider mener at kontroll over Iraks enorme oljefelter

er USAs motiv – ingenting annet.

– Washington er i ledtog med Tel Aviv og står bak en sionistisk kampanje som demoniserer landet og presidenten vår, avslutter Naji Sabri.

Derimot sier utenriksministeren ingenting om 17 nye presidentpalasser som er under bygging i Irak, om malerne som er heltidsansatt for å skjønnmale portretter av Saddam Hussein, om de enorme kostnadene til sikkerhetstjenesten, eller om nettverket av angivere som starter allerede i grunnskolen ved at læreren peker ut to førsteklasinger til angivere – en offisiell og en hemmelig. Det kan man imidlertid lese om i forfatteren Samir al-Khalils bok «The Republic of Fear».

Irak har ansvaret. Den rådende oppfatning i FNs sanksjonskomité, (uttalt ved blant andre Norges FN-ambassadør Ole Peter Kolby) er at det er altfor enkelt å gi sanksjonene eneansvaret for forverrede levekår og helseilbud i Irak: Myndighetene i Bagdad har hovedansvaret for nøden i Irak. Mat og medisiner har vært unntatt boikotten fra starten av. Og myndighetene har ikke utnyttet olje-for-mat programmet fullt ut verken når det gjelder skole-, helse- eller landbrukssektoren. I lange perioder har det ikke kommet inn søknader. Og i mars i år sto det nær to milliarder urørte dollar på FNs sperrede olje-for-mat konto i New York.

Irak-propaganda. Det er noen årsaker til at FNs Sikkerhetsråd ikke aksepterer propagandaen fra Bagdad om at barn dør på grunn av sanksjonene. Ifølge sanksjonstilhengerne motbeviser blant annet utviklingen i de kurdiske områdene dette: Utdeelingen av gratis matrasjoner til alle i Irak, gjør at ingen sulter i nord, mens lenger sør i landet hevder myndighetene at barn dør av sult og medisinnangel.

Norsk Organisasjon for Asylsøkere er blant dem som hevder at Hussein selv har interesse av at sanksjonene fortsetter: Befolkningen holdes lettere under kontroll, og Irak får sympati fra nabostatene. Dessuten gir sanksjonene regimet en mulighet til å manipulere matforsyninger og utarme indre fiender som den shiamuslimske majoriteten.

Sanksjonsreform 30. mai. 30. mai i år innføres et nytt system som skal effektivisere FN-behandlingen av varesøknadene som Irak kan fremme under olje-for-mat-programmet. Også norske myndigheter har forhåpninger om at reformen skal re-

NORSK BISTAND TIL IRAK

- Norsk bistand ble i fjor vridd fra satsing i nord til prosjekter i sør og sentral-Irak.
- Det gis fortsatt støtte til Norsk Folkehjelp og Tromsø Mineskadesenter, som jobber i de tre nordlige provinsene. (Norsk Folkehjelp fikk redusert sin støtte fra 9 millioner kroner i år 2000 til 4 mill. kr i 2001.)
- I 2000 var den norske humanitære bistanden til Irak på 29 mill. kr. I 2001: 40 millioner kr. Planen er at dette nivået skal opprettholdes i 2002.

e lider

dusere de negative virkningene av sanksjonene:

- Sanksjonsreformen innebærer at importprosedyrene for sivile varer blir sterkt forenklet, mens kontrollen av militære varer blir mer fokusert og effektiv. Men også gjennomføringen av det reformerte olje-for-mat programmet forutsetter irakisk medvirkning: Bare i den grad regimet i Bagdad selv har vilje

Olje-for-mat metter kurdere

• **ÅSHILD ELIASSEN**
Siden 1996 har 13 prosent av Iraks oljesalg gått til de kurdiske provinsene. Noen hevder at matsituasjonen aldri har vært bedre der, mens i resten av Irak er det mangel på mat og medisiner.

Ifølge The Economist selger Irak olje illegalt for mellom 1,5 og 3 milliarder dollar årlig - i tillegg til det legale oljesalg på rundt 16 milliarder dollar. Mens de illegale oljeinntektene går rett i regimets lomme, går resten inn på FN's sperrede kontoer.

13 prosent av det offisielle salget er øremerket de tre kurdiske provinsene, mens 25 prosent skal gå til krigserstatning til Kuwait og andre ofre fra Golfkrigen. Rundt 3 prosent går til administrasjon, og resten - omlag 59 prosent - skal komme den irakiske befolkningen til gode.

- Den humanitære situasjonen i de kurdiske provinsene er påfallende bedre etter at olje-for-mat avtalen kom i gang i 1996. Årsaken at blant annet at FN distribuerer hjelpen der, i motsetning til i resten av Irak, sier Trude Falch, rådgiver i Norsk Folkehjelp, den eneste norske

til å tilgodese sin egen befolkning vil inntektene av oljesalg komme folket til gode, sier pressetalsmann i Utenriksdepartementet Karsten Klepsvik.

Åshild Eliassen er norsk frilansjournalist.

bistandsorganisasjonen som er til stede i nord.

Hun forteller at irakiske kurdere er imot å oppheve sanksjonene.

- Kurderne er redde for at den internasjonale beskyttelsen og FN's

Trude Falch, rådgiver i Norsk Folkehjelp.

nærvar skal forsvinne sammen med sanksjonene. Dessuten er kurderne garantert 13 prosent av oljesalg i dag. Oppheves sanksjonene, forsvinner trolig disse inntektene, sier Falch. Hun understreker for

øvrige at de kurdiske lederne ikke er imot at sanksjonene opphører, så lenge sikkerheten og pengeoverføringene opprettholdes. Imidlertid har sanksjonene økt forskjellene også i Kurdistan. Kontraktører for FN tjener svimlende summer sammenlignet med resten av befolkningen. En FN-sjåfør tjener bedre enn den kurdiske statsministeren. I tillegg smugles det i stor skala, sier Falch.

Internasjonalt nærvær uønsket

• **ÅSHILD ELIASSEN**
Både i de tre kurdiske provinsene og i Irak begrenser og kontrollerer president Saddam Hussein antall internasjonale hjelpeorganisasjoner.

- Internasjonale hjelpearbeidere blir i stor grad oppfattet som potensielle fiender av regimet i Bagdad, sier Trude Falch, rådgiver i Norsk Folkehjelp.

I 1996 kom det klart til uttrykk, da Saddam erklærte at befolkningen i nord skulle få amnesti, dersom Bagdad gjenvant kontrollen over området. Unntaket var imidlertid opposisjonelle journalister, opprørere og lokale personer som hadde jobbet i internasjonale bistandsorganisasjoner.

- Ved å begrense det internasjonale nærværet, begrenses også påvirkningene utenfra. I Irak er e-postlinjer som yahoo og hotmail blokkert for befolkningen. I Kurdistan derimot er det frie, åpne linjer og tilgang til satellittkanaler, sier Trude Falch.

Det er i dag for øvrig ikke mer enn et titalls internasjonale organisasjoner igjen av flere hundre som strømmet til Kurdistan etter Golfkrigen. I det øvrige Irak jobber det åtte internasjonale hjelpeorganisasjoner. I motsetning til hjelpearbeiderne i nord, som blir ønsket velkommen av kurdiske lokalmyndigheter, sliter organisasjonene som er etablert i sør med ulike restriksjoner, begrenset bevegelsesfrihet og

kontinuerlig overvåking.

Inntrykket av at Irak ikke vil ha hjelpeorganisasjoner inn i landet

Aodi Al-Taie, direktør i Iraks informasjonsdepartementet.

får vi delvis bekræftet på sentralt hold. På direkte spørsmål om Irak trenger internasjonalt bistand, viser direktør i informasjonsdepartementet, Aodi Al-Taie, til forholdene i 1990, da UNICEF ville starte et hjelpeprogram og fant ut at det ikke var nødvendig.

- I utgangspunktet er Irak et rikt land, vi trenger ikke almisser. Den eneste bistanden vi trenger, er oppheving av sanksjonene, sier han.

IRAK:

- Folketall: 22 millioner
- Utviklingsgrad: På 126. plass av 174 land (UNDPs Human Development Index).
- Religion: 97 prosent muslimer - 65 pst. shia, 32 pst. sunni. (Saddam og hans medspillere kommer hovedsaklig fra sunni-muslimske familier.)

Maoister sprengte NORAD-kraftverk

Det norsk-bygde Jhimruk-kraftverket i Nepal var akkurat i ferd med å bli overdratt til et norsk-nepalsk forretningskonsortium da maoistene sprengte kraftverket i filler. Angrepet skaper problemer for privatiseringsprosessen.

NEPAL

• **BIBIANA DAHLE PIENE**
Den 30. mars angrep en gruppe revolusjonære maoister det 12 megawatt store Jhimruk-kraftverket på landsbygda i Nepal. Kontrollrommet ble sprengt i filler, mens hovedbrytersystemet ble totalt ødelagt. Maoistene slengte også en granat ned i selve kraftstasjonen, og ødela en av rørledningene slik at kraftverket ble fylt av vann.

Enestående. Jhimruk-kraftverket ble bygget av Den norske Tibetmisjonen, og stod ferdig i 1994. Prisen på kraftverket var ca. 160 millioner kroner, hvorav NORAD skjøt inn 120 millioner. Det var den gangen det største NORAD-tilskuddet til et privat foretak.

Det lille kraftverket produserer bare noen få prosent av den totale kraftmengden på rundt 350 mw som produseres i Nepal, men er likevel regnet som nokså enestående: Kraftverket er nemlig spesialdesignet for å tilby elektrisitet direkte til befolkningen i flere av Nepals fattigste landsbygd-distrikter.

Kraftverket inngikk som en del av Tibetmisjonens selskap Butwal Power Company (BPC). Like etter åpningen av Jhimruk ble BPC overdratt til nepalske myndigheter. I fjor vedtok imidlertid myndighetene å privatisere BPC.

Et konsortium under navnet Interkraft Nepal, som består av

blant andre Tibetmisjonen og Agder Energi, samt en gruppe nepalske investorer under navnet Shangri-La, vant tidligere i år anbudskonkurransen om privatiseringen.

Privatiseringsproblemer. Angrepet fra maoistene kom omtrent samtidig med at de siste kontraktene skulle undertegnes.

- Skadene er meget omfattende. Det vil ta minst et år å få kraftverket i vanlig drift igjen, sier styreformann i Interkraft Nepal, Harald Eie.

Reparasjonskostnadene kan fort komme opp i flere millioner kroner, tror han.

- I tillegg må vi jo regne inn tapte inntekter, fremholder Eie.

- Vil dette få konsekvenser for den pågående privatiseringsprosessen?

- Det vil jeg tro. Vi har jo gitt en anbud på en kraftstasjon i drift, som nå ligger i ruiner. Det vil jo nødvendigvis få konsekvenser på prisen. Men det er for tidlig å si noe om hvordan myndighetene vil håndtere dette, om de for eksempel ønsker å reparere kraftverket selv, sier Eie.

Ny taktikk. Angrepet er en del av den nye taktikken til maoistene, som tilsynelatende går ut på å ødelegge mest mulig infrastruktur på den nepalske landsbygda. En rekke veier, statlige kontorer, telefonsentraler og mindre kraftverk er blitt ødelagt. Flere bomber er også blitt sprengt i hovedstaden Katmandu. Ifølge myndighetene i Nepal er verdier for mer enn 100 millioner kroner blitt ødelagt, i tillegg til full kollaps i både turist- og tekstilindustrien.

Maoistene har siden 1996 slåss for å omgjøre det himalayiske kongedømmet til en kommunistisk ett-partistat (se Bistandsaktuelt nr. 2-2001). Til nå er flere tusen mennesker drept i kampene.

Jhimruk-kraftverket, som ble sprengt, tilhører selskapet Butwal Power Company.

FOTO: OLE BERTN FRØSHAUG

Unikt viltprosjekt i Botswana

Inntekter fra turisme brukes til opplæring i miljøvern

På begynnelsen av 90-tallet var den suksessfulle entreprenøren Ian Kirby og familien bekymret over at færre og færre unge i Botswana hadde kunnskap om naturen og hvordan den burde tas vare på. Drøyt ti år senere har Mokolodi naturreservat over 72.000 besøkende årlig.

BOTSWANA

• I BOTSWANA:
LIV RØHNEBÆK BJERGENE

Med mål om å rehabilitere viltbestanden, ble et område på 4-5000 mål tilhørende Kirby-familien gitt til stiftelsen Mokolodi Wildlife Foundation. Privatpersoner og bedrifter har siden oppstarten støttet prosjektet via «Mokolodis venner». Men største bidragsgiver siden etableringen for ti år siden, har vært NORAD.

- Jeg vil si det så sterkt som at uten NORAD hadde det ikke vært noe Mokolodi i dag, sier Ian Kirby, som nå har overlatt driften til sønnen Puso Kirby.

12.000 skolebarn årlig. I dag jobber det omkring 70 ansatte i parken. De skal sørge for at folk kun ti minutters kjøring fra Botswanas hovedstad Gaborone kan få oppleve afrikansk villmark på nært hold. Her kan de se og lære om blant annet elefanter, flodhester, det utryddelsestruede hvite neshornet, sjiraffer, sebraer og de to tamme gepardene som er vokst opp på Mokolodi etter at moren deres ble skutt og drept da de var helt små. Små hytter er satt opp med utsikt mot vannhullene slik at turistene kan se hvordan dyrene morgen og kveld kommer for å drikke.

- Det unike med Mokolodi er at vi bruker inntektene som turisme og andre aktiviteter gir oss til å subsidiere miljøprosjektet vårt for barn og unge, forteller daglig leder Puso Kirby.

Av 72.000 besøkende årlig består 12.000 av skolebarn.

– Rikfolks bidrag viktig

- I andre land har det vært et problem å mobilisere de rike til å delta i samfunnsoppbyggingen. I Mokolodi har man fått det til, og det er svært viktig for den langsiktige økonomiske bærekraften i prosjektet, sier NORADs avdelingsdirektør i Personal- og administrasjonsavdelingen, Terje Vigtel. Han var leder for NORADs utestasjon i Botswana fra 1991 til 1993, og kjenner meget godt til Mokolodi.

- Pengene som Kirby-familien har brukt er langt viktigere enn NORAD sine penger, ettersom det her dreier seg om eksisterende kapital i landet som blir nyttiggjort til samfunnsformål, påpeker Vigtel.

Han tror Kirby-familien kan være et eksempel og en inspirasjonskilde også for andre velstående afrikanske familier i å bidra til samfunnsnyttige formål.

Gepard er bare en av dyreartene folk kan få se på nært hold under en omvisning på Mokolodi.

FOTO: NEO TSOMA

Økt bevissthet. Mokolodis utdanningsdirektør, Tebelo Tsheko, forteller at antall lærere som deltar i kurs på Mokolodi er firedoblet siden 1999.

- Vi reiser rundt på skolene og informerer om tilbudet på Mokolodi, noe som gir resultater. April måned er allerede fullbooket, forteller Tsheko.

En annen viktig faktor er at botswanske myndigheter har bestemt at miljøvern skal integreres i alle fag på grunnskolenivå.

Barati Masukudu er lærer i en liten landsby som ligger tett inntil Central Kalahari Game Reserve. Hun forteller at skolen har om lag 300 elever i alderen fem til 15 år, som kommer fra hele Central Kalahari Game Reserve. Nå har hun og kollegene tilbrakt helgen på Mokolodi for å lære om miljøvern.

- De har klart å forklare ting på en enkel og forståelig måte, og har også vist oss hvordan vi kan integrere miljøvern i andre fag, sier Masukudu, som mener undervisningen på Mokolodi har gjort henne mer bevisst på for eksempel følgene av å hogge ned for mange trær og viktigheten av ikke å forstyrre viltet.

Dans rundt bålet. Det er kveld på Mokolodi og vi er på vei tilbake fra safaritur rundt i reservatet. Midt ute i villmarken kommer vi til en lysning der det er tent bål, hengt lykter opp i trærne og dekket langbord. Vel benket rundt bordet fylles luften

I lyset fra bålet danser ungdommer fra en av landsbyene rundt Mokolodi Wildlife Foundation.

FOTO: NEO TSOMA

” Vi bruker inntektene som turisme og andre aktiviteter gir oss til å subsidiere miljøprosjektet vårt for barn og unge.

Puso Kirby, daglig leder Mokolodi Wildlife Foundation

med flerstemt sang, og ut av bushen kommer en gjeng med ungdommer dansende.

- Disse ungdommene kommer fra landsbyen Mokolodi som ligger i utkanten av reservatet. Vi ville trekke landsbyen med i driften av naturreservatet, og hjalp dem med å etablere denne dansegruppen. Nå underholder de under arrangementer her på Mokolodi, mot betaling, forteller Puso Kirby.

Landsbyprosjekter. Også andre landsbyer i området er trukket med i videreutviklingen av Mokolodi. Da parken i 1997 ble utvidet, innebar det at en del beitemark til nærliggende landsbyer ble borte. I samarbeid med Det Kgl. Selskap for Norges Vel har Mokolodi utviklet ulike landsbyprosjekter som skal kompensere for tapet av beitemarker.

- Hardhendt beiting over lang tid har ført til at busker og torne-

kratt har vokst opp til fortregning for andre vekster. Ved å jobbe tre dager i uken med å rydde buskas, kan folk tjene om lag 330 kroner måneden, forteller Puso Kirby.

Småbonden Mmusi Tutwane forteller fornøyd at det å rydde buskas gir mer inntekt enn om jorda skulle brukes til å føre dyr.

- Nå jobber jeg tre dager her og to dager på jorden min hjemme. Jeg har fått lære om hvordan vi skal få gresset til å komme tilbake, og håper også at dette skal føre til at viltet kommer tilbake. Vi planlegger også å holde to-tre workshops for landsbyen, forteller Mmusi Tutwane.

Vil inspirere. Kirby-familien har fortsatt framtidsvyer for Mokolodi, og planlegger blant annet å bygge et konferansesenter. Dessuten drømmer de om å bygge et kultursenter, hvor afrikansk kultur skal stå i sentrum.

- For meg er Mokolodi en måte å gi noe tilbake til samfunnet på, sier Ian Kirby og får støtte av sønnen Puso:

- Det er nå åtte år siden åpningen av Mokolodi, og jeg tror folk innser at vi bidrar med noe til lokalsamfunnet. Vi håper at vi kan inspirere andre rike familier til å bidra med samfunnsoppbygging. Fram til nå har vi, sammen med bistandsgivere, bidratt med penger for å drive og videreutvikle Mokolodi. Målet nå er at vi skal bli selvfinansierende, sier Puso Kirby.

Fortsatt tett norsk-botswansk samarbeid

Da Norge i 1997 trakk seg ut av Botswana, etter 25 år med utviklingsarbeid, ble den videre norske støtten til utviklingen av Mokolodi overført fra NORAD til Det Kgl. Selskap for Norges Vel.

- Vi jobber særlig med faglig assistanse når det gjelder utviklingen av ressurscenteret for barn og unge,

forteller seksjonsleder Dag Urdal i «Norges Vel».

Selv om målet er at Mokolodi skal bli selvfinansierende, mottar naturreservatet fortsatt årlig mellom 600.000 og én million kroner fra NORAD, kanalisert gjennom Norges Vel.

- For inneværende år er det blitt

bevilget to millioner kroner som skal brukes til å etablere et konferansesenter. Målet er at dette konferansesenteret skal gi inntekter slik at senteret på sikt kan bli selvfinansierende, og at vi kan redusere pengelbidragene og i stedet konsentrere oss om det faglige, sier Urdal.

«Tians Immunforsterker mot aids»

AV BENEDICT TEMBO

HIV/AIDS

Professor Tian Shengzuns klinikk ligger i utkanten av Lusakas finere boligstrøk Abulonga, like ved et tett befolket område som kalles Mtendere - «fred». Men pasientene som strømmer til det ombygde bolighuset, har ikke fred. De er ute etter «Tians Immunforsterker» - professor Tians vidundermiddel mot hiv/aids.

Professor Tian er spesialist både i vestlig medisin og tradisjonell kinesisk medisin. Folk strømmer til ham fra fjern og nær - han har pasienter fra både Namibia, Zimbabwe, Sør-Afrika, Malawi og resten av det sørlige Afrika. Det er ikke så rart. «Tians Immunforsterker», med kodenavnet TSZ 11, er blitt et kjent - og omstridt legemiddel.

For autoriteter innen FNs hiv/aidsprogram (UNAIDS), Verdens Helseorganisasjon (WHO), og helsepersonell i Zambia stiller spørsmålsteget ved Tians kur.

Professor Tian viser til tall fra statlige laboratorier som dokumenterer at noen av hans pasienter har hatt skyhøye virusverdier før de begynte behandlingen, men har fått verdiene redusert til det nesten umålbare - positive tester skal sågar ha blitt helt negative - etter at de begynte med Tians Immunforsterker.

Professor Tian har anklaget ansatte i FNs temagruppe om hiv/aids og universitetssykehuset for å stå i veien for en videre utprøving av immunforsterkeren. De skal ha innvendt at kuren ikke har vært vitenskapelig testet for skadestoffer og bivirkninger.

Professor Tian hevder at immunforsterkeren er et kinesisk urtemiddel som ikke har noen skadestoffer eller bivirkninger.

- Det er ikke jeg som hivtester pasientene, så hvorfor tror dere ikke

Så langt hevder Tian Shengzuns klinikk at 12 av deres pasienter har endret status fra hivpositive til hivnegative. FOTO: BENEDICT TEMBO

Folk strømmer til professor Tian Shengzuns klinikk i Lusaka for å prøve hans omstridte immunforsterker. FOTO: BENEDICT TEMBO

på tallene? spør Tian. Så langt hevder Tians klinikk at 12 av deres pasienter har endret status fra hivpositive til hivnegative. Tian har fått som forklaring på at

”

Jeg kjemper ikke bare mot sykdommen. Jeg må også kjempe mot folk i UNAIDS og WHO.

Professor Tian Shengzun, aidsmedisinmaker.

tallene hans ikke blir trodd, at man mistenker ham for å ha smittet noen av prøvene med vilje.

Tians Immunforsterker er blitt testet av det britiske Virogen Drug Discovery, som fastslår at denne kuren iallfall er bedre enn kurene 3TC og AZT. Også det sørafrikanske Lancet Laboratories kan dokumentere at en av Tians pasienter har fått redusert virusmengden i blodet kraftig etter kuren.

- Hvorfor skal de ha vitenskapelige bevis, når de bare kan komme til klinikken min og snakke med pasientene? spør Tian, og undrer seg på hvorfor hans enkle kur ikke gis noen sjanse.

Den zambiske staten støtter Tian, men han opplever UNAIDS og WHO som motspillere.

- Jeg kjemper ikke bare mot sykdommen. Jeg må også kjempe mot

sett fra sør

I spalten Sett fra Sør vil du møte korrespondenter fra afrikanske land.

Benedict Tembo er journalist i Times of Zambia, og med i det internasjonale nettverket til Sørvis Kommunikasjon.

folk i disse organisasjonene, sier professor Tian.

- Opplysning og prevensjon er ikke nok for dem som allerede er smittet. Behandling er viktig! fastslår Tian, frustrert over å bli sett på som en alminnelig tradisjonell healer.

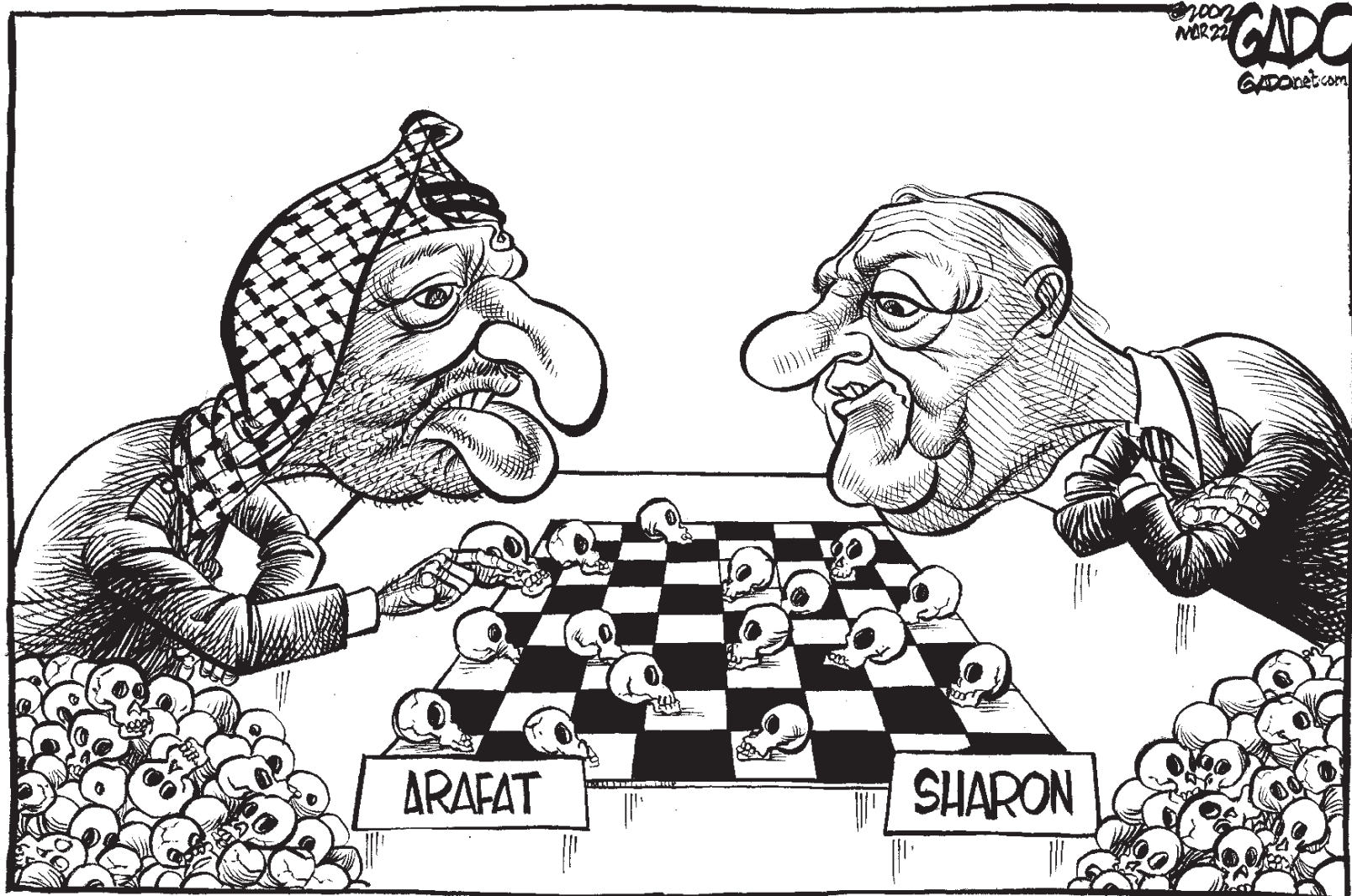
Oppskriften på Tians Immunforsterker er en hemmelighet, som bare Tian selv og hans bror, som bor i Kina, kjenner.

Tian hevder at pasientenes fysiske helse blir «fantastisk» mye bedre, men han understreker at kurens vellykkethet henger sammen med hvilken tilstand pasientene er i når de begynner kuren. Jo raskere en begynner kuren, jo bedre.

Zambias nyvalgte president Levy Mwanawasa sa nylig at regjeringen vil oppmuntre til videre forskning på medisiner mot hiv/aids.

På Tians klinikk kommer det nye kjøretøy med pasienter i ett. Noen som ser friske ut, andre er så syke at de må bæres. Pasientene bare strømmer på. Og Tian gir seg ikke.

Gados verden

Tanzanianeren Godfrey Mwampembwa, bedre kjent som «Gado», er en av Afrikas mest profilerte karikaturtegnere. Han tegner blant annet for den uavhengige kenyanske avisen Daily Nation.

Utvikling og frihetens fundament

AV AMARTYA SEN

BAKGRUNN

Et godt utgangspunkt for analysen av utvikling er den grunnleggende erkjennelse at frihet både er 1) det primære mål og 2) hovedvirkemiddelet i utvikling.

Førstnevnte er en normativ påstand og inkluderer oppfatningen om at vurderingen av utvikling ikke må atskilles fra en vurdering av hva slags liv folk kan føre og de virkelige friheter de kan nyte godt av. Utvikling kan neppe sees bare som en økt tilgang på materielle ting, som en økning i brutto nasjonalinntekt (eller i personlig inntekt), eller industrialisering, teknisk fremskritt eller sosial modernisering. Disse er selv sagt verdifulle – og ofte svært viktige – fremskritt, men deres verdi kan sies å avhenge av i hvilken grad de bidrar med noe i forhold til folks liv og friheter.

Økonomisk velstand og vesentlige friheter kan gå i ulike retninger, selv om de også har tilknytningspunkter. Selv når det gjelder det å være fri til å leve rimelig lange liv (fri fra alvorlige, men unngåelige helseplager og andre årsaker til for tidlig død), er det bemerkelsesverdig at graden av deprivasjon (forsakelser) for spesielle grupper i svært rike land kan sammenlignes med det som skjer i den såkalt «tredje verden». For eksempel vil afroamerikanere i USA, som gruppe, ikke ha noe høyere – ja, faktisk lavere – sjanse til å nå opp i en høy alder enn mennesker som bor i land med langt fattigere økonomier, som Kina eller store deler av India (eller Sri Lanka, Jamaica og Costa Rica). Friheten ved eller muligheten for å unnsnippe en for tidlig død understøttes selv sagt av en høyere inntekt (det er utvilsomt), men den avhenger også av en rekke andre trekk ved sosial organisering, inkludert offentlig helsetjeneste og helseforsikring, opplæring og utdanning, sosiale nettverk og sosial harmoni, osv. Så det er følgende viktig hvilken forståelse som eksisterer rundt utviklingens mål.

Politiske rettigheter («political liberties») er et annet eksempel. Noen ganger stilles spørsmålet om politiske friheter («freedoms») bidrar til utvikling. Et negativt svar på dette spørsmålet (inkludert en ofte uttalt oppfatning basert på halvgod statistikk om demokratiets lite gunstige effekt for økonomisk vekst) har gitt næring til autoritære politiske tendenser ulike steder i verden. Dette var særlig synlig under Øst-Asias glansdager på 1980- og tidlig 1990-tall – med feiring av den påståtte kraft som lå i såkalte «asiatiske verdier», orientert mot orden og autoritet, ikke «freedom and liberty». Når denne argumentasjonsrekken skal tilbakevises, må man ikke bare vektlegge frihetens konstruktive rolle i samfunnet, men også det mer elementære faktum at politiske og demokratiske rettigheter er blant grunnelementene i utvikling. Deres relevans for utvikling trenger ingen indirekte begrunnelse gjennom sitt bidrag til vekst i bruttonasjonalproduktet. Samfunnsmedlemmer som er politisk ufrie er – uansett om de er rike eller fattige – fratatt grunnleggende elementer i et godt liv.

Friheters gjensidige avhengighet. Målsettinger er utvilsomt viktige, og utgangspunktet må være å anerkjenne viktigheten av frihet som et mål. Vi kan likevel ikke stoppe der, siden frihet også er et kraftfullt og effektivt *virkemiddel*. En type frihet

kampen mot fattigdom

Bistandsaktuelt vil i 2002 – gjennom en serie intervjuer og presentasjoner av ideene til internasjonale ledere og sentrale tenkere – bidra til en debatt om sentrale trekk ved dagens bistand og utviklingsstrategier.

har i stor grad en tendens til å bidra til å fremme andre typer friheter, slik at hver form for frihet også er et virkemiddel for andre typer frihet. Dette er forbindelseslinjer som krever empiriske undersøkelser og granskning, og hoveddelen av boka mi «*Development as Freedom*» tar for seg nettopp dette.

Hva en person faktisk innehar av evner til å oppnå noe influeres av økonomiske muligheter, politiske rettigheter («political liberties»), sosial kapasitet og rammevilkår som god helse, grunnleggende utdanning og ulike typer støtteapparat. Disse mulighetene er, i stor grad, gjensidig komplementære, og har en tendens til å forsterke hverandre gjensidig. Det er nettopp på grunn av disse forbindelseslinjene at fri og bevisstgjort menneskelig virksomhet viser seg å være en så kraftfull motor i utvikling.

Hvis vi tar for oss temaet demokratiske og sivile rettigheter og deres forhold til andre friheter og resultater, finnes det – tross omfattende analyser i ulike land – ikke empirisk støtte for en hyppig gjentatt oppfatning om at demokrati og sivile rettigheter har en negativ innvirkning på økonomisk vekst. Snarere finnes det overveldende bevis for at vekst fremmes av et vennligsinnet økonomisk klima snarere enn av det politiske systems raskap.

Vi må også være oppmerksomme på de omfattende beviser som finnes for at demokrati og politiske og sivile rettigheter har en tendens til å styrke andre typer friheter (eksempelvis den type frihet som ligger i det å ha økonomisk trygghet) gjennom å gi en stemme til de marginaliserte og sårbare i ulike samfunn. Det faktum at ingen større

Det vil bære galt avsted dersom økonomisk vekst må komme før offentlige velferdstilbud og velstand før demokratiske og sivile rettigheter.

... hver form for frihet er også et virkemiddel for andre typer frihet.

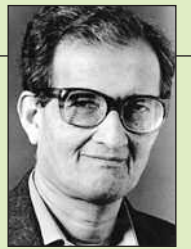
sultkatastrofe noen gang har inntruffet i et demokratisk land med jevnlig avholdte valg, opposisjonspartier og relativt frie medier (selv når landet er svært fattig og i en alvorlig negativ matvaresituasjon) illustrerer kun det mest elementære aspekt ved politisk frihets beskyttende kraft. Selv om indisk demokrati er langt fra å være perfekt, har likevel de politiske initiativer som er blitt generert herfra vært tilstrekkelig til å eliminere større sultkatastrofer helt siden uavhengigheten (siste sultkatastrofe var fire år før dette, i 1943). Dette står i motsetning til for eksempel Kina som hadde sin største sultkatastrofe i historien i 1959-62 – med 30 millioner døde. Sultkatastrofenes historie har hatt tette bånd til kolonialismen (slik som Britisk India eller Irland), ettpartistater (som i Sovjetunionen i 1930-årene, eller senere i Kina og Kambodsja) og militærdiktaturer (som i Etiopia og Somalia). De aller siste sultkatastrofene, slike som de i Nord-Korea og Sudan, har også skjedd under udemokratiske autoritære regimer.

Demokratiets beskyttende kraft i det å sørge for «trygghet» er faktisk langt mer vidtrekkende enn at det bare dreier seg om sultbeskyttelse. De fattige i «boom-landene» Sør-Korea og Indonesia tenkte kanskje ikke så mye på demokrati i en tid da alle syntes å få mer og mer penger mellom hendene, men da den økonomiske krisen kom (og alt falt sammen), ble demokratiske, politiske og sivile rettigheter dypt savnet – særlig av de mennesker som opplevde at deres økonomiske virkemidler og liv ble mest «ramponert». Demokrati har blitt et sentralt tema i disse landene nå, slik det alltid har vært i andre, slik som i Thailand. Men vi burde ikke måtte vente på en økonomisk krise for å skulle vite å sette pris på demokratiets beskyttende kraft.

Markeder og muligheter. Markeders rolle er et annet eksempel. Igjen kan det fastslås at frihet til å foreta vare-

AMARTYA SEN

Den indiske økonomen og filosofen Amartya Sen er blant vår tids mest kjente og hyppigst siterte utviklingsteoretikere. Han er blant annet kjent for sin forskning rundt sammenhengene mellom demokrati og sultkatastrofer, og han har nylig utgitt den mye omtalte boken «*Development as Freedom*». Sen fikk Nobelprisen i økonomi i 1998 for sine bidrag til tenkingen rundt velferdsøkonomi.

Teksten er basert på et foredrag Amartya Sen holdt under lanseringen av den norske regjeringens handlingsplan mot fattigdomsbekjempelse i Oslo i mars i år. Utviklingsminister Hilde Frøfjord Johnson har ved en rekke anledninger framholdt Sen som en av de mest sentrale inspirasjonskildene bak regjeringens Sør-politikk.

bytte og transaksjoner er i seg selv både innhold og innpakning i de grunnleggende frihetlige rettigheter som folk har grunn til å sette pris på. Friheten til å utveksle varer – ikke mindre viktig enn ord eller gaver – trenger ikke å forsvares eller rettferdiggjøres i forhold til sine gunstige, men fjerntliggende effekter; de er del av den måten mennesker i et samfunn lever og samhandler med hverandre (med mindre det stoppes av reguleringer eller direktiver). Men den grunnleggende betydning er kraftfullt supplert av markedenes effektivitet i å generere økonomisk framgang. Det er virkelig umulig å tenke seg en framgangsrik økonomi i dagens verden uten at det også er gjort omfattende bruk av

De mulighetene som kan skapes gjennom bevisstgjøring og styrking av kvinners rettigheter er oppsiktsvekkende store, skriver artikkelforfatteren. Bedret helse – for alle – er blant de viktige gevinstene.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

Et nytt land blir født

markeder. Dette elementære forhold bør man ha klart for seg før mer intrikate temaer tas opp til debatt.

Imidlertid vil den gjensidige avhengigheten mellom friheter og institusjoner gå mye lenger enn dette. Markedsmekanismen må fungere i en verden av mange ulike institusjoner, og hvor det eksisterer et spill mellom markedene og institusjonene. Det er til og med slik at for å gjøre god bruk av markedsmekanismen, må det forutsettes at man har den reelle friheten til å ha adgang til markedet, til å være i stand til å delta i og ha nytte av markeds-transaksjonene. Dette er selvsagt vanskelig for mennesker som har få andre «verdi-papirer» enn sin egen arbeidskraft, mangler kreditt, og ikke har noe egenkapital som kan tjene som alternativ til låneopptak. Offentlig intervensjon i form av jordreformer, initiativer for å fremme mikrokreditt-ordninger og andre måter å omfordele ressurser kan være en hjelp til disse gruppene og menneskene til å oppnå markedsadgang, noe som blant annet er påvist gjennom empiriske studier.

Tilsvarende kan vi se at en god grunnutdanning og generelt godt helsevern styrker viktige friheter for folk direkte (frihetene til å kunne lese, skrive, telle, kommunisere og til å kunne leve et langt liv med god helse). Samtidig bidrar det også til at folk lettere kan gjøre bruk av de muligheter som er knyttet til en god bruk av markedsmekanismen. Det kan være vanskelig å konkurrere om gode jobber uten å kunne lese eller ha grunnleggende kunnskaper om tallenes verden. Tilsvarende kan også dårlig helse være en hindring. Vi ser altså at utbyggingen av et helsevesen og en grunnutdanning er helt sentrale, ikke bare på grunn av sine direkte effekter på folks liv, men også i å legge forholdene bedre til rette for at en markedsøkonomi skal kunne ekspandere og nå ut til de brede lag av en befolkning.

Bevisstgjøring av kvinner. Sosiale velferdstiltak – slik som utdanning og helsevern – kan også ha andre viktige samfunnsmessige effekter, gjennom annen form for gjensidig avhengighet. Eksempelvis har empiriske studier klart styrket antakelser om at bevisstgjøring av kvinner – i form av skoling, jobbmuligheter, osv. – også har svært positive effekter på alles liv og friheter – både kvinner, menn og barn. Utdanning av kvinner har særlig stor betydning. Ikke bare reduserer utdanning av kvinner kjønnsurettferdighet i familiene, svært mye tyder også på at barnedødeligheten blir kraftig redusert, at den offentlige debatt berikes og at kvinners utdanning har langt større betydning enn økonomisk vekst i å motvirke høye barnetall i familiene.

Vi kan se fruktene av kvinners utdanning i at barnetallene per familie i Bangladesh er blitt halvert på mindre enn tyve år. I enkelte distrikter i India ser vi det også. Der det er høy analfabetisme blant kvinner og få jobbmuligheter er fortsatt barnetallet ganske høyt (mer enn fire barn per familie), mens andre distrikter som har kommet lenger i form av bevisstgjøring av kvinner allerede har svært lave barnetall (omlag 1,6 barn per familie eller mindre). Sistnevnte er lavere enn USA, Storbritannia og Norge, og viser samtidig at de mulighetene som kan skapes gjennom bevisstgjøring og styrking av kvinners rettigheter

er oppsiktsvekkende store.

Nyere medisinsk forskning har samtidig bidratt med fokus på enda flere områder der det eksisterer en gjensidig avhengighet. Basert på engelske data har for eksempel professor D.J.P. Barker vist hvordan lav fødselsvekt har nær forbindelse med en overhyppighet av ulike sykdommer blant voksne mange år senere i livet – sykdommer som høyt blodtrykk, sukkersyke og annen risiko knyttet til hjerte- og karsystemet. Det er også indikasjoner på at det er en sammenheng mellom lav fødselsvekt og forsinket livmorvekst, men på dette området er det behov for ytterligere forskning med sikte på å fastslå holdbarheten i statistiske forbindelser og årsakssammenhenger.

Lignende medisinske funn er imidlertid gjort tidligere også i utviklingsland. For eksempel finner man i Sør-Asia (inkludert India, Pakistan og Bangladesh) ikke bare en svært høy grad av underernæring blant mødre, men også en uvanlig stor hyppighet av lav fødselsvekt, og ofte et uvanlig stort omfang av hjerte- og karsykdommer. Totaliteten i disse funn, kombinert med resultatene av Barkers og andres forskning, tyder klart på en forbindelseslinje som starter med ernæringsmessig diskriminering og underernæring for kvinner og mødre og går – via redusert fostervekst og undervektige spebarn – til å forårsake overhyppighet av hjerte- og karsykdommer mye senere i livet. Det som begynner som en diskriminering av kvinner på ett tidspunkt ender altså opp med å forårsake helseproblemer og dødsrisikoer for alle – mange år senere.

Helhetlige strategier. Det er denne verden av gjensidige påvirkninger som «utvikling som frihet»-tenkningen («development as freedom») prøver å fokusere på. Videre er det også disse forholdene som følger er de mest relevante i utviklingen av strategier og institusjonelle reformer. Med risiko for å overforenkle vil jeg argumentere for at tenkningen særlig identifiserer følgende hovedområder som essensielle for å forstå de strategiske grep som er nødvendige dersom man skal bekjempe fattigdom og avmakt:

1. Fattigdom kan ikke bare vurderes som «lav inntekt», men må også sees som en serie av «ufriheter». Disse «ufriheter» må man søke å fjerne.
2. Den verden vi lever i er i meget stor grad preget av forhold som påvirker hverandre, og tilsvarende har også ulike typer «ufriheter» en tendens til å forsterke hverandre.
3. Den positive siden av dette er at også ulike friheter forsterker hverandre, slik at det å utvide en type frihet har en tendens til å forsterke en annen type frihet.
4. Det vil bære galt avsted dersom man tenker på ulike friheter i en slags tidssekvens, hvor for eksempel økonomisk vekst kommer før samfunnsmessige velferdstilbud, velstand før demokratiske og sivile rettigheter, eller orden før politiske rettigheter. Alle disse forholdene må vurderes helhetlig, og gjennom å takle ulike krav på samme tid kan initiativer for å skape utvikling bli effektive og kraftfulle.

Teksten er noe forkortet. Del 2 av foredraget blir trykket i neste utgave. Red.

DILI (b-a): Det er hektisk aktivitet på kontorene i den hvite parlamentsbygningen nær havnen i Øst-Timors hovedstad Dili. Nedtellingen til landet blir selvstendig 20. mai er i full gang. Samme dag overlater overgangsregjeringen UNTAET, ledet av FN, parlamentsbygningen til de folkevalgte politikerne.

• I ØST-TIMOR:
LISA K. VILLENEUVE OG
BERIT MÜLHAUSEN

Kun én brikke mangler før årtusnets nyeste land kan klare å stå på egne ben: valg av ny president 14. april. Presidentvalget er kronen på verket, som befester landets stilling som demokrati, etter frigjøringen fra den indonesiske okkupasjonsmakten.

I praksis er valget likevel en formalitet. Hvor man enn befinner seg i det lutfattige lille fjellandet, smiler folk hengivende når Xanana Gusmao blir nevnt. Frihetshelten, som for tiden reise rundt i landet med sin valgkampanje, er så populær at det bare er av hensyn til demokrati-et at det offisielt er to presidentkandidater.

Kritikk av grunnloven Ikke alle er like begeistret for landets nye grunnlov. Den er utarbeidet i tett samarbeid med FNs representanter, og ble vedtatt med overveiende flertall for noen uker siden.

Til tross for denne oppslutningen frykter flere opposisjonspartier at grunnloven ikke sikrer grunnleggende menneskerettigheter og at den ikke garanterer landet et reelt demokrati i framtiden. Kritikken skyldes lovens paragrafer om blant annet ytringsfrihet, forsamlingsfri-

het og rett til å streike. Alle disse paragrafene har fått en parentes som sier at slike spørsmål kan reguleres ved lov. I praksis kan de lovene vedtas av regjeringspartiet Fretilin, som etter valget i fjor høst har flertall i det kommende parlamentet.

Fra flere sider fryktes det at den kommende regjering vil benytte seg av sitt flertall og begrense blant annet medienes frihet.

Akuttholiger. Folkeavstemningen i august 1999, hvor 78 prosent av landets befolkning stemte for landets uavhengighet, ble etterfulgt av en terrorbølge av uhørte dimensjoner. Anført av pro-indonesiske militser ble halvparten av befolkningen drevet på flukt. Av disse befinner ca 70.000 seg fortsatt i Vest-Timor.

Fra 1. januar i år har den indonesiske regjeringen der stoppet enhver form for støtte til flyktningeleirene. UNHCR jobber derfor alt de kan for å få flyktningene tilbake.

Mer enn en tredjedel av husene i landet ble brent eller jevnet med jorden i løpet av september 1999. FN og en rekke nødhjelpsorganisasjoner har etablert nesten 50.000 akuttboliger siden 1999.

FNs største suksess. På en stor plass omgitt av pene fjellskråninger, bare noen kilometer utenfor Dilis sentrum holder de på å gjør klart til feiring av selvstendighetsdagen 20. mai. Prominente statsledere fra hele verden har meldt sin ankomst for å være med på feiringen, av det som i internasjonale kretser blir betegnet som FNs største suksess. Så snart festen er slutt blir lokalbefolkningens største utfordring å leve med den kjensgjerning at deres levestandarden vil synke ytterligere, når flesteparten av de 12.000 FN- og nødhjelpsarbeiderne forlater landet.

Lisa K. Villeneuve og Berit Mühlhausen er danske frilansjournalister.

14. april er det presidentvalg i Øst-Timor, hvor Xanana Gusmao er soleklart favoritt.

FOTO: SCANPIX/REUTERS-LIRIO DA FONSECA

Korrupsjonsjegerne

AV ROY KRØVEL

KORRUPSJON

NORADs spesialrådgiver Mette Masst holdt nylig foredrag for Stortinget om korrupsjon. Foredraget munnet ut i følgende konklusjon: Begrens tallet på bistandsland. Konsentrer innsatsen. Det er bra for både korrupsjonsforebygging og bistanden generelt.

Spørsmålet om betydning av antallet samarbeidsland i bekjempelse av korrupsjon skal jeg her la ligge. Snarere er jeg opptatt av andre anbefalinger og unnlattelsesynder fra NORADs side i kampen mot korrupsjon. Noen av dem er så viktige at de bør påpekes og problematiseres.

Vi må ta korrupsjon på alvor. Mange av oss støtter prosjekter i land som kommer veldig dårlig ut på lister over land med slike problemer. Noen få ganger har det hendt at organisasjonene der jeg har arbeidet, har kommet borti saker som kanskje kan kalles for «korrupsjon». Felles for alle tilfellene er at vi ikke hadde greid å «avsløre» problemene uten hjelp fra deltagere i prosjektene.

En gang kom en gruppe bønder i Nicaragua og fortalte om mangelfulle matleveringer etter orkanen Mitch. En annen gang var det en ungdom i Bolivia som forsto at noe ikke var helt slik det burde ha vært. Ingen av tilfellene ville den lokale revisoren ha hatt noen mulighet til å avsløre lurendreieriet på egenhånd.

Det viktigste verktøyet i kampen for «god forvaltning», er et åpent og godt forhold til deltagerne på grasrotnivået. Det er bare i en god allianse med disse egentlige «målgruppene» at vi kan bygge «god forvaltning». Dessverre er vårt fryktinngyende bistandsbyråkrati et hinder for slik folkelig deltagelse i prosjekt-driften.

NORAD har satt opp en liste over nyttige tiltak i kampen mot korrupsjon.

Blant disse «viktigste innsatsområdene», finner vi «styrke pressen» og «støtte vaktbikkje-organisasjoner». Men det som kanskje overrasker mer, er listen over «Hva NORAD gjør for å minimalisere risikoen for misbruk». Åtte punkter nevnes spesielt. Jeg gjengir stikkord for hvert av de åtte punktene: «revisjon»,

«gjennomganger», «klausul» om tilbakebetaling, «kvaliteten på mottakers forvaltning», «følge opp tett», «anti-korrupsjonsklausuler», «tar opp korrupsjon», «bevisstgjøre og skolere staben».

Vi må dessverre si at mottakerne – bøndene, kvinnene, studentene, osv. – er tildelt en meget underordnet rolle. Det er nordmannen som skal ordne opp. Det er kontroll som er det dominerende verktøyet.

På den ene siden er NORADs handlingsliste fullstendig dominert av tiltak som stiller mottagerorganisasjonen til regnskap over for oss. På den andre siden heter det at «Utviklingen må komme innenfra. (...) det er bare samfunnets egne medlemmer som kan skape omfattende og varig økonomisk og sosial utvikling i sitt land.» Teorien er fin: Det er i samspillet mellom innbyggerne og NGOer/kommuner/stat at løsningene finnes. Men praksisen overfokuserer på forholdet mellom givere og NGOer/stat/kommune.

NORAD trekker også andre konklusjoner som bør vekke oppsikt. «Man finner ikke noen entydig sammenheng mellom demokratisk styresett og lite korrupsjon – slik man hadde ventet». Om vi bruker Transparency Internationals indeks som et startpunkt (med alle sine mangler), ser vi at landene med minst korrupsjon omfatter blant annet Finland, Island, Nederland, Norge, Sverige, Canada, New Zealand, Luxemburg og en rekke andre land de fleste av oss ville definere som land med «demokratiske styresett». Nederst blant «verstingene» finner vi en rekke mer eller mindre autoritære regimer og land inne i en overgangsfase mellom militærdiktatur og mer «demokratiske styresett».

Det kan ikke herske noen tvil om at landene med de best utbygde demokratiske styresettene kommer veldig mye bedre ut enn de landene som representerer autoritære militærstyrer, for eksempel.

Men det er ikke selve valgprosessen som skiller de beste fra de verste. Bolivia, for eksempel, holder regelmessige valg, men rammes like-

kronikk

Vårt fryktinngyende bistandsbyråkrati er dessverre et hinder for folkelig deltagelse i prosjekt-driften.

vel av et hårreisende korrupsjonsproblem. Det som landene med minst korrupsjon ofte har felles, er velfungerende institusjoner som omgir det demokratiske valgsystemet: Det fins domstoler som er rimelig uavhengige, pressen er friere, informasjonen åpnere og mer tilgjengelig, osv.

Nicaragua er et eksempel på et land der det er etablert et valgsystem, men der folk flest hevder at korrupsjonen samtidig har økt. Den nylig avgåtte presidenten, Arnoldo Alemán, sitter fanget i en vev av korrupsjonsmistanker og rykter, og de første av hans menn har allerede fått reist tiltale mot seg.

Nicaragua gikk fra et mer eller mindre autoritært styre til et mer eller mindre demokratisk styre i 1990. På papiret kan det se ut som om frihet og demokrati gjorde sitt inntog. Dersom vårt perspektiv er av rent mekanisk art, at formelle valg betyr demokrati betyr frihet, er det lett å trekke slike forhastede slutninger. I virkeligheten betydde ikke det formelle valgsystemet all verden. De ledende politikerne lever nå som før i store hus med piggråd rundt. De bruker all verdens skitne triks for å stenge mulig opposisjon ute. Støtte kjøpes og forvaltes gjennom fordeling av arbeid, kontrakter og andre goder.

Korrupsjonen i Nicaragua har fått blomstre – ikke fordi at et formelt valgsystem er innført, men fordi institusjonene, domstolene og rettighetene som omgir det formelle valgsystemet, ikke har kommet på plass.

Selv om Nicaragua har gjennomlevd en revolusjon, enkelte jordreformer, en fredsavtale og tre «demokratiske» valg, viser statistikken fortsatt at noen få holder både økonomisk og politisk makt i sine lubne hender. Nicaragua er fortsatt det landet i verden (kanskje i skarp konkurranse med Swaziland) som (ifølge Human Development Report 2001) har den største forskjellen mellom fattig og rik i verden.

Dusinvis av land har siden åttitallet gjennomført lignende reformer. Formelle valg er innført, men uten at demokratiet har stukket særlig dypere enn det å la et par av overklassens utvalgte representanter kjempe om retten til å være «konge på haugen» de neste fire årene.

Demokratisering hjelper altså mot korrupsjon, men bare når demokratisering betyr åpenhet, fri presse, uavhengige domstoler etc. Innsyn er avgjørende.

Dessverre bidrar ikke bistandsbyråkratiet til å gjøre livet enkelt for de stakkarene som forsøker å følge med i styringsprosessen i «vår» verden.

En helt vanlig saksgang for et helt vanlig budsjett, vil i grove trekk være følgende: Partnerne lokalt definerer sine behov i form av en søknad, søknaden vurderes i vår norske organisasjons ulike bestemmende organer (AU, Styre, osv.) og inkluderes i årets søknad til NORAD, som gjerne kommer tilbake med et lite kutt, som så skal innbakes i det opprinnelige budsjettforslaget. Parallelt med denne omstendelige prosessen foregår det så en revisjon og rapporteringsprosess som legger beslag på stor arbeidskraft hos både norsk og lokal partner.

Dette omfattende byråkratiet fører til tre ting. For det første suger det energi ut av organisasjonene –

energi som burde ha blitt brukt til dialog med de menneskene som det egentlig dreier seg om (målgruppene). For det andre er prosessen så komplisert, med tilbakebetaling av ubrukte midler, overføringer, budsjetter, reviderte budsjetter, osv., at bare de mest utholdende greier å følge med. Prosessen i seg selv avskrekker representanter fra målgruppen fra å engasjere seg. For det tredje betyr dette i praksis at mange viktige prinsipielle beslutninger blir tatt i rommet mellom lokale ledere, norske ikke-statlige organisasjoner og NORAD. Selve prosessen bidrar til å holde makt på «saksbehandlernivå» og ikke der den hører hjemme: Hos bøndene, arbeiderne, barna, studentene, aktivistene, osv.

Evalueringen av de norske organisasjonenes arbeid i Nicaragua kom i fjor fram til en lignende konklusjon: Byråkratiet rundt prosjektene må reduseres. Den britiske institusjonen INTRAC (International NGO Training and Research Center) trakk også klare konklusjoner i en evaluering av ti europeiske bistandsorganisasjoner i 2001: «fokuser mindre på kontroll og mer på å sikre at partnerne i Sør står til regnskap overfor sine egne velgere».

Det fins en rekke ting vi kan gjøre. Vi kan kreve at målgruppene er representert i styrende organer hos partnerne i Sør, at de norske organisasjonene står til regnskap overfor andre enn bare NORAD og ulike innsamlingskampanjer, at forslag sendes ut på høring også i Sør, at vi er i stadig og direkte dialog med målgruppene, at det opprettes kanaler for direkte kontakt til målgruppene, at tillit bygges opp slik at folk i Sør tør å komme med kritikk, klager og innspill, at budsjettene gjøres tilgjengelige, at aktivitetene gjøres kjent blant målgruppene, at lønnsutgiftene er offentlig kjente hos målgruppene, osv.

Et forsiktig lite steg i kampen mot den ødeleggende korrupsjonen vil være å demokratisere måten bistandsbyråkratiet driver på. Ta et oppgjør med formyndermentaliteten. Inkludere målgruppene. Være skeptiske til de titusenvis av ikke-statlige organisasjoner som hevder å representere alle svake grupper i verden. Bygg allianser til målgruppen for vår solidaritet. Gjøre vårt eget arbeid mer gjennomslagskraftig.

Samarbeidet går ikke først og fremst gjennom profesjonelle ikke-statlige organisasjoner som er eksperter på buzzwords som «kvinneperspektiv», «urbefolkning», «good governance», osv., men i direkte dialog med målgruppene.

Paradoksalt nok er det mange slike små grasrotprosjekter som kan komme til å rammes dersom den norske aktiviteten skal konsentreres til færre land. Men heller enn å konsentrere den norske aktiviteten til land der det norske bistandsbyråkratiet er massivt og fryktinngyende til stede med klausuler som i kontraktsform krever at partnerne besverger korrupsjon i alle former, burde NORAD følge INTRACs råd: Mindre satsing på kontroll. Mer makt til målgruppene.

Roy Krøvel er prosjektansvarlig i Studentenes og akademikerne internasjonale hjelpefond (SAIH).

Korrupsjon i bistandsprosjekter er i praksis svært vanskelig å avsløre uten hjelp fra vanlige folk som er deltagere i prosjektene, mener artikkelforfatteren.

ILLUSTRASJONSFOTO: OLE BERNIT FRØSHAUG

Globaliseringens slagside

En halv mrd. sørasiater fikk redusert inntekt på 1990-tallet

NEW DELHI (b-a): Over 500 millioner mennesker i Sør-Asia har opplevd nedgang i sine inntekter i det som kalles «globaliseringens tidsalder». Det framgår av en ny rapport fra det velrenommerede Mahbub ul Haq Human Development Centre i Pakistan.

• I INDIA: TORE LINNÉ ERIKSEN

Rapporten «Globalisation and Human Development» påpeker store forskjeller mellom sørasiatiske land, men hovedtrenden er at utviklingen på 1990-tallet og fram til i dag – med globalisering og en mer åpen økonomi – hittil har gått hånd i hånd med økt fattigdom og sosial utstøting.

Der hvor det har vært økonomisk vekst, har denne i hovedsak kommet et lite mindretall i byene til gode. Det gjelder særlig dem som er knyttet til ny informasjonsteknologi og enkelte nye eksportindustrier. På den annen side sliter deler av næringslivet tungt når grensene brått åpnes for konkurrerende import, og mange mennesker opplever å miste arbeidsplassene sine.

Særlig har dette gått ut over jordbruket. Resultatet er ubønnhørlig at inntektene er blitt enda skjevare fordelt og at kløften mellom by og land øker. Det er derfor ingen tvil om at det er fattigfolk som bærer byrdene ved den økonomiske omleggingen, samtidig som forhåpningene om økt vekst i liten grad har slått til.

Beskjedne beløp. Selv om landene i Sør-Asia – India, Pakistan, Bangladesh, Nepal, Bhutan og Sri Lanka – er blant de deler av verden der det finnes mest fattigdom, underernæring og analfabetisme, er det bare beskjedne beløp som brukes til utdanning og grunnleggende helsetjenester. Nedskjæringer på statsbudsjettene og mangel på nye arbeidsplasser er de viktigste grunnene til at det sosiale sikkerhetsnettet er blitt dårligere for de mest utsatte grupper, ikke minst kvinner og barn. Ifølge rapporten er dette langt på vei et resultat av den politikken som trekkes opp av Verdensbanken, Det internasjonale pengefondet

(IMF) og Verdens Handelsorganisasjon (WTO). Det legges ikke skjul på at disse mektige institusjonene i verdensøkonomien stiller krav som gir de sørasiatiske statene mindre spillerom og færre muligheter til å hjelpe globaliseringens ofre.

Åpenhet for noen. Et gjennomgangstema i rapporten er også at det som kalles globalisering og en mer åpen verdensøkonomi ikke gjelder på alle områder. Særlig blir det pekt på at mange industriland fortsatt opererer med høye tollsatser og andre handelshindringer nettopp for varer som betyr mye for Sør-Asia. Mens kapital og informasjonsteknologi flyter friere enn før, er skrankene minst like høye når det gjelder ufaglært arbeidskraft.

Selv om de fleste land i Sør-Asia privatiserer og innfører et nytt lovverk for å lokke til seg utenlandske investeringer, ser dette ikke ut til å gi de forventete resultater. Sør-Asias andel av utenlandsinvesteringene i den tredje verden har i virkeligheten sunket fra 7 prosent på 1980-tallet til 3 prosent på 1990-tallet.

Må styrke regional handel. Men selv om de ytre rammevilkår og den rådende verdensøkonomien skaper store problemer, slår rapporten likevel fast at landene i Sør-Asia ikke be-

Økonomisk vekst har i hovedsak kommet et mindretall i byene til gode.

høver å være passive ofre. Ikke minst kan de gjøre langt mer for å styrke det økonomiske samarbeidet seg i mellom.

I dag går ikke mer enn 5 prosent av eksporten til andre land i regionen. Og selv med beskjedne ressurser, ville det vært mulig å gi bedre helsetjenester og økt adgang til utdanning dersom den politiske viljen er tilstede hos makthaverne. Dette blir også sett på som en forutsetning for å kunne dra nytte av mer åpenhet overfor verdensøkonomien. Uten en slik omlegging, blir spørsmålet reist om selv dagens beskjedne vekst kan fortsette.

FAKTA:

- Den avdøde pakistanske økonomen Mahbub ul Haq ble regnet som hovedpersonen bak de årlige UNDP-rapportene om menneskelig utvikling.
- Midt på 1990-tallet ble Mahbub ul Haq Human Development Centre opprettet, med forskning omkring fattigdom og ulikhet i Sør-Asia som et viktig tema. Den velrenommerede forskningsinstitusjonen mottar støtte fra blant annet NORAD.

Mange bønder i Sør-Asia har mistet sine arbeidsplasser når det er blitt åpnet for konkurrerende import, viser en ny rapport. ILLUSTRASJONSFOTO: GUNNAR ZACHRISEN

– Underernæring, tross rekordlagre med mat i India

– India er et typisk eksempel på utviklingen som beskrives i globaliseringsrapporten fra Mahbub ul Haq-senteret. Ikke minst rammes fattigfolk på landsbygda av den rådende utviklingsmodellen, sier Jayati Gosh til Bistandsaktuelt.

Hun er professor i samfunnsøkonomi ved Nehru-universitetet i New Delhi, og har skrevet India-kapitlet i «Globalisation and Human Development».

– India er det landet i Sør-Asia som kan vise til den største veksten på 1990-tallet, men det er i dag mye som tyder på at både jordbruket og store deler av industrien er på vei inn i en krise. Folk med høyere inntekter, slik som middelklassen i byene, har klart seg best i et tiår med mer åpen og globalisert økonomi. På landsbygda er det derimot klar nedgang i levestandard og jobbmulighe-

ter for det store flertallet, sier Gosh.

Hun viser til at samtidig som det gis skattelette til mer velstående grupper og til utenlandske storselskaper, krymper de statlige utviklingsprogrammene som kunne bøte på de verste skadevirkningene.

Utviklingen internasjonalt har også en sterk innvirkning på fattigfolks hverdag. Mens det indiske landbruket utsettes for sterkere konkurranse utenfra, og myndighetene presses av internasjonale handelsregler til å skjære ned på mange støtte-tiltak, opprettholder vestlige industriland sine tollskranker og skyhøye subsidier, framgår det av rapporten. Dessuten har de fattigste på landsbygda i India verken jord eller adgang til kreditt, og da kan de ikke utnytte de nye spillerommet for markedskreftene.

– De rekordhøye ris- og hvetela-

grene er det mest groteske eksempel på ulikhet og feilslått politikk. I dag ligger mer enn 60 millioner tonn på lager i et land hvor i alle fall 300 millioner mennesker mangler kjøpekraft til å skaffe seg nok mat til livets opphold, sier Gosh.

Statlige innstramminger gjør at det offentlige systemet for å bekjempe matmangel og kronisk underernæring er i ferd med å gå i oppløsning. Ikke på mange tiår har veksten i arbeidsplasser på landsbygda vært så lav som i dag.

– Advarslene som kommer fra Mahbub ul Haq-senteret er i høyeste grad på sin plass. I India, har de sosiale skadevirkningene ved den globaliserte markedsideologien bare blitt mer tydelig i det siste året, mener Jayati Gosh.

Jayati Gosh, professor i samfunnsøkonomi.

hvem? hvor?
hva i all verden?

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

1. Hvem er dette?
2. Hvor mange år var Nelson Mandela fengslet?
3. Hvor starter elven Ganges sin ferd gjennom India?
4. Hvem har skrevet boka «Ibenholt» (utgitt i 2001), som handler om forfatterens opplevelser i Afrika?
5. Var årets bevilgning fra NORAD til norske frivillige organisasjoner på mer enn 1 milliard kroner?
6. Hva er NORDEM?
7. Hvem er direktør i NORAD?
8. Hvilken opprørsleder i Angola ble drept nylig?
9. Hvem er utropt til offisiell vinner av valget i Zimbabwe?
10. Hva heter hovedstaden på Madagaskar?
11. Hvor mange land er medlem av det britiske Samveldet?
12. Og hvilket land ble utestengt fra Samveldet (for ett år) i slutten av mars i år?
13. Hvem er Mohammad Zaher Shah?
14. Hvor ligger UNDPs eget senter for demokratisk utvikling?
15. I hvilket land kjemper president Daniel arap Moi og motstander Raila Odinga om å vinne årets valg?
16. Hvilken norsk politiker har foreslått å etablere et globalt lotteri til inntekt for de aller fattigste?
17. Fra hvilket land kommer musikkgruppen Bongo Maffin?
18. Hva heter USAs spesialutsending, som skal prøve å få partene i Midtøsten-konflikten til forhandlingsbordet?
19. Hva heter mobiltelefonselskapet i Bangladesh, hvor Telenor er medeier?
20. Hva heter hovedstaden i Tsjad?

Svarene finner du på side 27.

Spørrespalten er laget av
Gro-Helene Henriksen

Prøv en
annonse eller ilegg i

**bistands
aktuelt**

Tlf. 22 24 20 40

Barnesoldatens historie

AV TONE BRATTELI

Ahmadou Kourouma glir inn i rekken av spennende afrikanske samtidshistorikere som et norsk forlag heldigvis har oppdaget. Han kommer fra Elfenbenkysten, men er bosatt i Frankrike. Pennen er afrikansk – en blanding av beinhard realisme og «åndelig» fortellerkunst. Kourouma har skrevet en opprivende bok om barnesoldater.

12-åringen Birahima arver fire ordbøker som setter ham i stand til å skrive beretningen om sitt liv. Han finner forklaringer i bøkene på de vanskelige ordene, men det er først og fremst gjennom sin egen fortellerkunst at han bringer leseren i nærkontakt med det skammelige «fenomenet» – barnesoldater.

Den historiske og politiske ram-

men om fortellingen er nedslaktingen av mennesker som fant sted i Liberia og Sierra Leone. Språket i boka er uten delikat føleri når landene skal karakteriseres: «Sierra Leone er ikke bare et høl, det er et høl i et høl». Forfatteren er i det hele tatt bitende ironisk i sin beskrivelse av de to «versting-landene», som for eksempel:

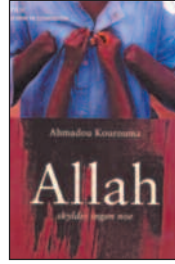
«Med den nye grunnloven hadde landet behov for en sivil president. I en seks ukers tid farta han rundt til alle hjørner av landet for å fortelle at nå var han blitt sivilist, og det med liv og sjel. Og en ny søndags morgen blei han så valgt, med 99,99 % av alle stemmene, og i nærvær av internasjonale observatører. Med 99,99 %, fordi 100 % ville ha vært ouya-ouya, det ville ha blitt folkesnakk.»

bokanmeldelse

Ahmadou Kourouma:

«Allah skylder ingen noe»

Cappelen.

Men først og fremst er dette historien om et folkemord sett gjennom øynene til en barnesoldat. Ruset på hasj, sulten og ensom lærer han groteske overlevelsesteknikker. Egentlig er han på vei til sin tante, men han må ha noe å fylle i magen på veien. Og Allah metter alle som skriker – selv om Allah ikke skylder noen noe. Døden er den nærmeste følgesvenn: «Og jeg har drept haugevis av uskyldige i Liberia og i Sierra Leone, der jeg sloss i stammekrigen, der jeg var barnesoldat, der jeg blei høy på harde stoffer».

Barnesoldaten er øyenvitne til ugjerninger utført av hensynsløse og korrupte maktmennesker – og de er ikke fiksjon. Folk ble hakket i stumper og stykker uten at selvopnevnte ledere følte trang til å stryke vekk en svettedråpe fra pannen. Til gjengjeld fikk flere av aktørene også et voldsom og smertefull død. Fortellingen om hva som kan skje når du faller for eget grep og mister styringen på din grådighet er uten formildende formuleringer.

Som man skjønner – dette er ingen vakker historie. Men det er et sterkt samtidokument fra to av de mest pinte land på det afrikanske kontinent.

Og historien er fortalt med en afrikansk penn. Språk og perspektiv gjør den til en kraftig leseropplevelse.

Jørgen von Ubisch

«Erindringer og Tidsbilder» (Innb. kr. 420,-)

– Unik norsk skogbrukshistorie

– En lærebok for bistandsfolk (Tanzania 1967-1998)

Bestill: vonubisch@hotmail.com / N-2402 Elverum 62 41 08 59

LEDIG STILLING I UTENRIKSDEPARTEMENTET

Utviklingspolitisk avdeling EKSPEDISJONSSJEF

– Utllysning nr. 68/02 (9601 2013)

Avdelingens hovedoppgave er utforming og operasjonalisering av en helhetlig utviklingspolitikk. Dette omfatter deltakelse i og oppfølging av overgrepene prosesser innen området, både bilateralt og multilateralt. Avdelingen har hovedansvar for arbeidet med fattigdomsbekjempelse, styresett, næringsutvikling i sør og i forhold til hiv/aids. Avdelingen har også ansvar for resultatoppfølging i utviklingspolitikken og evalueringer på det utviklingspolitiske og utenrikspolitiske område samt samordning av departementets støtte til forskning og utredningsvirksomhet. Avdelingen ivaretar Utenriksdepartementets etatsstyringsansvar for NORAD og det nye Fredskorpset. Avdelingen har totalt 25 medarbeidere som er organisert i Utviklingspolitisk seksjon, Evalueringssesksjonen, samt Enhet for handel og næringsutvikling i Sør.

Vi søker en person med analytiske og strategiske egenskaper, evne til å tenke nytt og med god omstillingsevne. Generell prosesskompetanse vedr. utviklingspolitiske og internasjonale spørsmål tillegges vekt. Søkere må dokumentere evne til å arbeide innenfor et bredt organisasjonsmiljø.

Det kreves høyere utdanning, gode språkkunnskaper og det legges stor vekt på evner og egenskaper som er nødvendige for å utvikle, inspirere og lede avdelingen og dens medarbeidere. Ledererfaring fra off. forvaltning og dokumenterte resultater er nødvendig.

På bakgrunn av et personalpolitisk mål om at arbeidsstaben skal gjenspeile befolkningssammensetningen generelt, både når det gjelder kjønn og kulturelt mangfold, oppfordres spesielt kvinner og personer med minoritetsbakgrunn til å søke stillingen.

Lønn etter avtale.

Nærmere opplysninger ved assisterende utenriksråd Bjørn Skogmo, tlf. 22 24 39 06. ISCO Group bistår i rekrutteringsprosessen og interessenter kan ta uforpliktende kontakt med Geir Fottland, tlf. 22 06 87 00.

Stillingen lyses også ut eksternt. Søknad merket 68/02 innen 25. april 2002 sendes Utenriksdepartementet, Enhet for bemanning og rekruttering, Postboks 8114, Dep. 0032 Oslo. CV bes vedlagt søknaden.

Underdirektør – Seksjonsleder ved Juridisk seksjon

Juridisk seksjon er plassert i Personal- og administrasjonsavdelingen. Seksjonen har ansvar for kvalitetssikring av avtaler og kontrakter, herunder utstedelse av forhandlings- og undertegningsfullmakter. Juridiske råd og tjenester til NORADs ledelse og øvrige enheter, samt kontroll av etterlevelse av lover, regelverk og fullmakter er andre sentrale oppgaver.

Til seksjonen søkes en leder som skal ha ansvar for oppgaver knyttet til utarbeidelse og forhandling av bl. a. regjeringsavtaler, avtaler med norske og internasjonale partnere, samt privatrettslige kontrakter for kjøp av varer og tjenester til norsk bistand. Juridiske spørsmål av mer generell art i tilknytning til norsk bistandsvirksomhet og norsk forvaltning, samt tilrettelegging av informasjons- og opplæringsvirksomhet innenfor seksjonens arbeidsområde er også tillagt stillingen.

Søkere må ha juridisk embetseksamen og erfaring fra bistandsarbeid eller annet internasjonalt arbeid. Kjennskap til norsk bistandsforvaltning, erfaring fra forhandling og utforming av internasjonale bistandsavtaler/kontrakter og samhandling med ulike norske og internasjonale fagmiljøer vil bli tillagt vekt. God skriftlig og muntlig framstillingsevne på norsk og engelsk er en forutsetning. Erfaring fra opplæringsvirksomhet vil bli tillagt vekt.

Det kreves videre gode lederegenskaper, gode samarbeidsevner og evne til å arbeide tverrfaglig/i team. Den som tilsettes må være løsningsorientert og serviceinnstilt.

Arbeidet er utadrettet, og medfører omfattende kontakt med andre fagmiljøer. Reisevirksomhet må påregnes.

Stillingen er plassert i stillingskode 1059, lønnstrinn 50-58, etter kompetanse. Det er ønskelig med tiltredelse 01.08.02. Stillingen er fast.

For nærmere informasjon om stillingen, kontakt Personal- og administrasjonssjef Terje Vigtel (22 24 20 80) eller underdirektør Sverre Melsom (22 24 23 70).

Søknad, vedlagt oppdatert CV og merket «JUR 02/18», sendes NORAD, Personalseksjonen, PB. 8034 Dep., 0030 OSLO innen 25. april 2002

NORAD

DIREKTORATET FOR
UTVIKLINGSSAMARBEID
NORWEGIAN AGENCY FOR
DEVELOPMENT COOPERATION

Tredje verden magasinet søker ansvarlig redaktør

Tredje verden magasinet X har som mål å bidra til et helhetlig bilde av Sør og Nord-Sør-forhold. X skal være et korrektiv både til det krig-og-katastrofefokuset som dominerer i dagspressen, og til innsamlingsorientert informasjon i organisasjonspublikasjoner.

Vi søker en redaktør med erfaring fra journalistikk/informasjonsvirksomhet, samt erfaring fra administrasjon eller organisasjon. Kunnskap om Nord-Sør-forhold vil bli tillagt stor vekt. Du må være engasjert i problemfeltet, og se betydningen av et tett samarbeid med frivillige medarbeidere. Lønn: lønnstrinn 30-36 i statens regulativ.

Søknadsfrist: 22. april. Tiltredelse: August

Mer informasjon:
redaktør Ellen Hofsvang, tlf. 22 98 93 30
eller styreleder Kristin Skåre, tlf. 22 98 93 46
Se fullstendig utlysning på våre nettsider:
www.solidaritetshuset.org/x

Fagsekretær (førstesekretær) ved Juridisk seksjon

Juridisk seksjon har ansvar for kvalitetssikring av avtaler og kontrakter, herunder utstedelse av forhandlings- og undertegningsfullmakter, juridiske råd og tjenester til NORADs ledelse og øvrige enheter, kontroll av etterlevelse av lover, regelverk og fullmakter.

Til seksjonen søkes en fagsekretær som skal ha ansvar for seksjonens arkiv og avtalesamling, samt fordele, registrere og sørge for at avtaler blir oversatt. Andre oppgaver vil blant annet være utarbeidelse av årlige traktatforelegg for Stortinget, foreta ajourføring av avtaleoversikter, generell dokumentbehandling og ivaretagelse av øvrige kontoradministrative oppgaver i seksjonen.

Søkere må ha sekretær- eller arkivutdanning og erfaring fra tilsvarende arbeid i privat eller offentlig virksomhet. Gode IKT-kunnskaper, minimum Word og Excel, samt kunnskap om arkivsystem (fortrinnsvis DocuLive) vil bli tillagt stor vekt. Engelskkunnskapene må være på videregående skoles nivå eller høyere.

Det kreves videre gode samarbeidsevner, god serviceinnstilling, ordenssans og nøyaktighet, samt evne til å arbeide selvstendig og ansvarsbevisst.

Stillingen er plassert i stillingskode 1063, lønnstrinn 25-33, etter kompetanse. Det er ønskelig med tiltredelse 01.08. Stillingen er midlertidig for ett år med mulighet for forlengelse.

For nærmere informasjon om stillingen, kontakt underdirektør Sverre Melsom eller førstesekretær Turid Hansen (22 24 23 71).

Søknad, vedlagt oppdatert CV og merket «JUR 02/19», sendes NORAD, Personalseksjonen, PB 8034 Dep., 0030 OSLO innen 22. april.

NORAD

DIREKTORATET FOR
UTVIKLINGSSAMARBEID
NORWEGIAN AGENCY FOR
DEVELOPMENT COOPERATION

Prøv en annonse i
bistandsaktuelt

Tlf. 22 24 20 40

nytt om navn?

Har du skiftet jobb? Kontakt redaksjonens Nytt om navn-medarbeider på e-post: paal@sorvis.no eller på telefon 37 14 81 83.

Gunstein Instefjord ble på årsmøtet i Initiativ for etisk handel valgt som ny styreleder i organisasjonen. Han arbeider i dag som informasjonssjef i Akademikerne, men begynner i august som avdelingsleder for menneskerettigheter og strategisk utvikling i Kirkens Nødhjelp. Instefjord har tidligere blant annet vært rådgiver for statsminister Bondevik og leder av KrFU.

Tore Toreng ambassadør i Islamabad, Pakistan, er i tillegg utnevnt til ambassadør i Kabul, Afghanistan.

Jon Dagfinnson Bech, ambassadør i Pretoria, Sør Afrika, er i tillegg utnevnt som ambassadør i Windhoek, Namibia.

Kristin Sverdrup, seniorrådgiver, er utnevnt til ambassaderåd ved ambassaden i Lilongwe, Malawi, for et tidsrom av inntil to år, med tiltrødelse fra det tidspunkt Utenriksdepartementet bestemmer.

Anne Lise Rognlidalen tiltrådte 2. april som førstekonsulent i NORADs avdeling for sivilt samfunn og næringsutvikling. Hun kommer fra Norges Eksportråd.

Vibeke Skauerud, tidligere lokalt ansatt arkivar ved den norske ambassaden i Angola, har fått ny kontrakt som programsaksbehandler i NORAD.

Lene Farmen tiltrer 10. april som lokalt ansatt arkivar ved ambassaden i Tanzania.

Annette Berg tiltrådte 18. mars som sekretær i NORADs avdeling for Latin-Amerika, Midtøsten og Sørøst-Europa.

Emilie Slåsetten har tiltrådt stilling som førstesekretær ved NORADs arkiv.

Jørn Henning Lien har tiltrådt stilling som konsulent i NORADs avdeling for sivilt samfunn og næringsutvikling.

Anne Glad Fredriksen har tiltrådt stilling som førstekonsulent i NORADs avdeling for Asia. Hun skal arbeide med Nepal.

Signe Gilen har tiltrådt stilling som førstekonsulent i NORADs avdeling for Latin-Amerika, Midtøsten og Sørøst-Europa.

Anne Marie Donati i NORADs avdeling for Asia tiltrådte i mars ved ambassaden Vietnam. Hun er engasjert ut året.

Atle Karlsen er ny partner i Scanteam med bakgrunn i metodeutvikling, opplæring og programvareutvikling. Karlsen har jobbet både i privat sektor og med den Inter-amerikanske utviklingsbanken.

Anne Mossige er ny partner i Scanteam. Hun har blant annet arbeidet 14 år med landbruks- og lands-

bygdsutvikling, seks av dem i Verdensbanken, med vekt på fattigdomsreduksjon, naturressursforvaltning og institusjonsutvikling.

Manolo Sánchez er ny partner i Scanteam med bakgrunn i utdanning og voksenopplæring. Manolo har arbeidet spesielt med deltakende prosesser, kapasitetsbygging, prosjekt- og programutvikling og evaluering.

Kjetil Stormark fratrådte i april jobben som presseråd ved FN-delegasjonen for å gå tilbake til sin stilling i VG. Inntil det er kommet på plass en ny pressemedarbeider i delegasjonen vil rådgiver **Kjersti Rødsmoen** fungere som kontakt for pressen.

Neste **bistandsaktuelt** utkommer ca. 10. mai

Svar
hvem? hvor? hva i all verden?

1. Justisdepartementets nye korupsjonsekspert, norsk-franske Eva Joly.
2. 27 år (fra 1964 til 1990).
3. I Himalaya.
4. Ryszard Kapuscinski, polsk forfatter og journalist (1932-)
5. Ja. 1,1 milliard kroner.
6. Norsk ressursbank for demokrati og menneskerettigheter (etablert 1993), (organiserer blant andre valgobservatører).
7. Tove Strand.
8. Lederen for opprørshæren UNITA, Jonas Savimbi.
9. Robert Mugabe
10. Antananarivo.
11. The Commonwealth består av Storbritannia og en del tidligere engelske kolonier, til sammen 54 land.
12. Zimbabwe.
13. Ekskonge i Afghanistan (1915-), har levd 29 år i eksil.
14. I Oslo, og det heter Oslo Governance Centre.
15. Kenya.
16. Thorbjørn Jagland.
17. Fra Sør-Afrika.
18. Anthony Zinni.
19. GrameenPhone.
20. N'Djamena.

Alt riktig: Les spørsmålene før svarene – ikke omvendt!

15-18: Verden trenger deg.

10-14: Du kan se framtiden lyst i møte.

5-9: Ikke så verst.

1-4: Din interesse for globale spørsmål er kanskje av ny dato?

0: Utenriksdepartementets aspirantkurs er kanskje ikke det du burde søke på i år?

Universitetet i Bergen

Masterstudium i Gender and Development

Høsten 2002 starter nytt kull ved det toårige studiet Gender And Development som leder frem til graden Master of Philosophy in Gender And Development. Studiet er på hovedfagsnivå og skal resultere i en avhandling som fortrinnsvis skal være basert på feltarbeid i et utviklingsland.

Undervisningsspråket er engelsk og studiet retter seg både mot norske og utenlandske studenter med minimum cand.mag kompetanse eller tilsvarende i relevante fag.

Søknadsfrist: Mandag 27. mai 2002

Nærmere opplysninger:

Senter for kvinne- og kjønnsforskning

Universitetet i Bergen, Allégaten 34, 5007 Bergen

tlf. 55 58 20 76, faks. 55 58 96 64

Internett: www.hf.uib.no/i/hkv/GAD.htm

Email: benedicte.solheim@skok.uib.no

Stilling som 1. konsulent i Det norske menneskerettighetsfond

Det norske menneskerettighetsfond eies av åtte norske organisasjoner. Fondet har for tiden følgende prioriterte land: Pakistan, India, Nigeria, Liberia, Zimbabwe, Peru og Colombia. Vi søker nå en person til å erstatte vår saksbehandler på Asia og deler av Afrika fra 1. august 2002. I tillegg til gode samarbeidsevner vil språkkunnskaper, erfaring fra menneskerettighetsarbeid, organisasjons-erfaring, samt relevant høyere utdanning bli tillagt vekt. God kjennskap til minst en av regionene er en forutsetning.

Lønnstrinn: 35-41. Pensjonsavtale.

For spørsmål om stillingen, ta kontakt med daglig leder Tale Longva/styremedlem Hans Morten Haugen, tlf 22 93 27 50 eller styreleder Bente MacBeath, tlf 22 05 40 00.

Søknadsfrist: 19. april 2002

Full utlysningstekst: www.nhrf.no

FOTO: INGER A. HELDAL

FOTO: PER KR. LUNDEN

FOTO: INGER A. HELDAL

Litt mer enn krig og katastrofer...

Er du opptatt av 3. verdensspørsmål? Er du interessert i å lese om den økonomiske og politiske utvikling, om de mange små skritt for å unngå sultkatastrofer og krig, om vanlige mennesker som gjenvinner troen på fremtiden? Vil du gjerne følge med i de bistandspolitiske og bistandsfaglige debattene? Nå har du muligheten.

... JA, jeg vil ha et gratis-abonnement på Bistandsaktuelt.

Navn:.....

Adresse:

Postnr./sted:.....

SENDES TIL: **bistandsaktuelt**,

NORAD, boks 8034 Dep., 0030 Oslo.

Du kan også tegne abonnement direkte på www.bistandsaktuelt.com

IKEA-tekstiler fra fattige Etiopia

Marxistisk parti står bak fabrikk som lager «Ditte» sengetøy

TIGRAY (b-a): Mellom høye fjell i en karrig del i ett av verdens fattigste land ligger ALTEX - Almeda Textile Factory. Det er en av de mest moderne tekstilfabrikker i verden, men den slåss hardt for å overleve. Akkurat i dag klargjøres en stor leveranse av bomullstekstil i blått og gult til IKEA, med navnet «Ditte».

• I ETIOPIA: ODD IGLEBÆK

Vi har kommet uanmeldt til fabrikk, men blir tatt godt imot. ALTEX-sjef Fekade Hiwot viser oss selv rundt til de ulike avdelinger: spinning, veving, fargetrykk, ferdig stoff og syavdeling. Inn kommer rå bomull, polyester, farger og ulike kjemikalier. Ut kommer stoff i metervis.

- Her er det mye dyrt maskineri, forklarer Fekade Hiwot.

Inne i de store hallene er alt datastyrt, og det er etiopere i de fleste jobbene:

- Men vi har fortsatt en del utlendinger i nøkkelposisjoner. Det tar tid å lære seg å bruke alt, sier han.

Leveranser til hæren. Lokalene er lyse, luftige, varme og fuktige. Det siste av hensyn til bomullen. Samlet er det 2000 ansatte. Lønningene for vanlige arbeidere er mellom 400 og 500 kroner måneden, pluss ulike velferdsgoder.

Eierne er EFFORT - «The Endowment Fund for the Rehabilitation og Tigray» - som i praksis er en stiftelse etablert av TPLF, det styrende marxistiske partiet i Tigray.

Ved maskinene, som trykker farge på tekstilene, går det også i grønt, brunt og svart. Stoffene som ruller ut har et umiskjennelig kamuflasjemønster. Det er leveranser til den etiopiske hæren. Fekade Hiwot sier at årsproduksjonen for det innenlandske markedet vil være 500 tonn. Hvor mye av dette som skal til de militære er uklart.

Prisfølsom IKEA. - Parallelt regner vi å produsere 2000 tonn for eksport, mest til Europa, og IKEA er en stor og viktig kunde. Men som så

Direktør Fekade Hiwot (t.v) med tekstiler som skal bli til «Ditte» sengetøy i norske IKEA-butikker.

Plasseringen var ideell ut fra situasjonen før krigen.

Fekade Hiwot, ALTEX-direktør

Fabrikk ligger høyt oppe i fjellene og langt ute på landet. Stengte grenser gjør transportetappen til nærmeste havneområde svært lang. FOTO: ODD IGLEBÆK

mange andre er de meget følsomme på pris. Det er hard konkurranse på det internasjonale tekstilmarkedet, og det skal mer enn lave lønninger til for å overskudd, understreker be-

driftslederen.

Han peker på at fabrikk bare vil utnytte 20 prosent av sin eksportkapasitet:

- Svak euro, i forhold til dollar,

- Billig og bra, sier IKEA

- Tekstilene vi kjøper fra ALTEX har bra kvalitet og de er rimelig, sier Staffan Bonneveir, senior tekstilinnkjøper i IKEA.

- Anslagsvis vil vi kjøpe for 15-16 millioner svenske kroner fra denne bedriften i år, opplyser han.

Først og fremst er det snakk om metervarer av typen «Ditte», men også en del dynetrekk. Samlet kjøper IKEA tekstiler for rundt 35 milli-

oner kroner fra Etiopia, så ALTEX er stor i en slik sammenheng.

Bonneveir sier at varehuskjempen er godt fornøyd med kvalitet og gjennomføring av leveransene fra ALTEX:

- Og det teller også mye, for det finnes dem som er enda billigere, sier han, og nevner Kina og Bangladesh.

- Etiopia er prismessig mer på

er en viktig årsak. Vi har også måttet si fra oss flere oppdrag, utdyper han.

Ideelt før krigen. Fabrikk ligger høyt oppe i fjellene og langt ute på landet, hvor gammeldags jordbruk basert på okse og plog er viktigste næringsvei.

- Plasseringen var ideell ut fra situasjonen før krigen. Først og fremst fordi det er godt med arbeidskraft her.

Stengte grenser. Fra mai 1998 til august 2000 var Eritrea og Etiopia i krig med hverandre. En fredsavtale ble underskrevet i desember 2000, men grensene er fortsatt stengt og dermed også havna i Massawa. ALTEX må isteden bruke Djibouti, som ligger langt mot sørøst. Kjøretiden er fem døgn eller mer. For fabrikk betyr dette en tredobling av transportgiftene.

- Hva med framtida?

- Den blir ikke lett, svarer Fekade Hiwot, men prøver å være optimistisk.

linje med Pakistan, utdyper han.

IKEA gjennomfører regelmessige bedriftsinspeksjoner hos sine leverandører. Kontrollen omfatter sikkerhet på arbeidsplassen, helse- og sikkerhet og at det ikke foregår barnearbeid.

- Når det gjelder ALTEX fant vi at alt var bra, slutter Staffan Bonneveir.

PARTIBEDRIFT

■ Samlet er det investert beløp tilsvarende 90 millioner dollar, drøyt 800 millioner kroner, i den nye ALTEX-fabrikk. Beløpet tilsvarer mindre enn en tiendedel av Etiopias årlig eksport.

■ All finansieringen for å bygge fabrikk har kommet fra etiopiske kilder. 55 prosent er skutt inn av eierne, og 45 prosent er lån fra den etiopiske utviklingsbanken.